HRVATSKE NARODNE PJESME

HRVATSKE
NARODNE PJESME

KNJIGA ŠESTA

SKUPILA I IZDALA

MATICA HRVATSKA

ODIO DRUGI

ŽENSKE PJESME

SVESKA DRUGA

(PRIČALICE I LAKRDIJE)

ZAGREB
TISAK DIONIČKE TISKARE
1914.

ŽENSKE PJESME

SVESKA DRUGA

UREDIO

DR. NIKOLA ANDRIĆ

ZAGREB
IZDANJE „MATICE HRVATSKE"
1914.

Predgovor.

U uvodu pete knjige „Matičinih“ narodnih pjesama rečeno je, da će šesta donijeti oko 600 ljubavnih pjesama, a sedma oko 100 odužih pričalica i lakrdija. Taj se je red dosad promijenio, pa evo u šestoj donosimo ono, što smo u uvodu pete knjige namijenili sedmoj. Ovo je i prirodniji nastavak, jer se „Pričalice i lakrdije“ svojim pripovjedačkim tonom skladnije nadovezuju na „Balade i romance“, nego li na „Ljubavne pjesme“. Povrh toga šesta knjiga, kao i sve dosadašnje, donosi u naučnom podatku sav aparat zabilježenih varijanata, što po samoj prirodi gradje „Ljubavne pjesme“ ne će moći donijeti, pa će prema tome i sâm spoljašnji oblik knjige biti drugačiji. Dok se je redakcija u prvih šest knjiga morala uglavnom držati viših naučnih principa — da u što savršenijem obliku donese kritički sve motive, koji zaokupljaju dušu narodnih pjevača i kazivača — morat će u sedmoj birati pjesme ponajviše samo prema estetskom ukusu. „Ljubavne pjesme“ ne će imati dodatka s varijantama, jer je nježni osjećajni momenat neiscrpan, a sama fabula — ako je ima — nije ni tako znatna, ni toliko stvarna, da bi trebalo dodavati u bezbrojnim primjerima „isto to, samo malo drugačije.“

Imenom „pričalice“ nazvao sam pjesme, koje pričaju i opisuju „ženski“ dogadjaj bez tragičkog i tužnog završetka. Dakle pjesme, koje se ne mogu ubra-

jati medju balade i romance, a svojim osnovnim karakterom nikako ne spadaju medju junačke. Kad prodana sestra prepoznaje u kupcu rodjenoga brata, kad se preudana ljuba vraća prvom svome vojnu ili kad Arapka spasava Zrinovića bana iz sužanjstva. I sve tako. Ali sam ovamo uvrstio i pjesme kao što je „Jele Šćepanova“, koja mjesto oca polazi u vojsku carevu. Na prvi pogled rekao bi čovjek, da je pjesma junačka, a nije. Možda „ženska junačka“, jer se cijelim svojim sastavom i dahom odvaja od onih pjesama, koje muškarci nazivlju svojima. Mogla se dakle uvrstiti, kao i mnoge druge, samo u ovu knjigu*.

Imenom „lakrdija“ nazvao sam pjesme, uvrštene na koncu knjige, koje u sebi sadrže kakovu šalu, vedro narodno shvaćanje ili siroviju gradju, koja se očima obrazovana čitaoca prikazuje šaljivom (na pr. „Nauk pernog buzdovana“ i „Ciganski lijek za bolnu kadunu“). Da ih nismo uvrstili u ovu knjigu, ne bi kasnije nigdje mogle naći mjesta.

Pjesme sam rasporedjivao prema motivima: — „kako je koja na koju nalik“. Mitološke i nabožne smjestio sam na početak knjige, dajući tako djelu neki kronološki red. Iza „Prepiranja neba sa zemljom“ dolaze odmah tri (2., 3. i 4.), u kojima djevojka čini zavjete i priseže, da će učiniti ovo ili ono. U prvoj („Tko je s Bogom, i Bog je s njime“) djevojka hoće da proti volji turskoga cara sagradi tri crkve: tri oltara

* Sama riječ „pričalica“ mogla bi označivati i čeljade, koje priča; dakle isto što: pričalo ili pripovijedalo, ali se u tom značenju slabo javlja. Imenice na „ica“, koje se tvore od glagolskih pridjeva, ne moraju označivati samo čeljad, koja nešto radi (bajalica, izjelica, radilica), nego mogu primiti i svoje osobito značenje (kao gibanica, mučenica, propalica). Mi smo uzeli riječ „pričalica“ u značenju pjesme, koja priča, ostavljajući osnoví prijelazno značenje, koje zadržavaju riječi ovoga kova označujući čeljad, koja nešto radi.

od suhoga zlata, troja vrata od srebra kovana. Caru to dojave sluge, a on djevojku baca u tamnicu. Kad je poslije devet godina poslao sluge, da mu donesu djevojčine kosti, — sva tamnica u svjetlosti bješe, djevojka živa sjedjela za trpezom od zlata, a do nje stajala tri božja angjela . . . Onda je car uda za sina svojega. — U drugoj pjesmi („Djevojka vrši svoj zavjet“) zaklinje se djevojka, da ne će piti vina crljenoga, ljubiti junačkoga lica, ni jesti ovnovine mesa. I opet sluge dojavljuju paši, a on je daje svezati „imbrišimom tankim, da joj bi prižuljalo ruke“ i dovesti preda se. Paša je htjede poturčiti i uzeti za kadunu, ali ga ona odbija, jer tobože za njega nisu sirote djevojke, nego samo velike gospodje. Onda joj on daje od zlata jabuku, u jabuci hiljadu dukata i pusti je u goru zelenu. — U trećoj („Zadarkinji Mari“) kazuje djevojka svojim ovcama, da se ne trebaju bojati ni od cara, ni od njegovih sluga, dok ona nabere cvijeća, koje će svome Bogu darovati. Sluge to opet dojave caru, a on je dade svezanu dovesti pred sebe, pitajući je, da li voli, da je konji sataru, vatra izgori ili sablja posiječe. Ona se odluči za sablju, no da joj car dade staro kljuse i tupu sablju, pa je svezanu na konju pusti niz ravno polje, gdje će ju šest stotina Turaka sabljama raznijeti. Car je usliša, a ona došavši u polje, zamoli sv. Teklu, sv. Nedjeljicu i vile, da joj pomognu. One to učine, a onda djevojka pobije Turke, a samoga cara priveže o konjski rep.

Za svaku od ovih pjesama, koje se u svojoj strukturi gdjegdje mnogo dodiruju, odabrao sam posebne tipove, a varijantama utvrdio, da se na čitavom hrvatskom narodnom teritoriju nahode pjesme s ovim motivima, koji se jasno odvajaju jedan od drugoga, a ni jedan dosadašnji izdavač narodnih pjesama nije imao

pri ruci toliko obilje narodnih varijanata kao „Matica Hrvatska", da bi ih mogao ovako raskošno podijeliti. Zato se u dodatku s poznatim štampanim pjesmama više puta nijesu mogle naći pjesme, koje bi se u svim svojim dijelovima sasvim podudarale s Matičinima. Mislim: nema ih takovih, koje bi se po svom osnovnom sadržaju i izvedbi podudarale s Matičinim pjesmama, jer je danas već potpuno utvrdjena — Murkovim fonografskim studijama — moja tvrdnja, da narodnih pjesama nigdje nema istih, pa da ni isti pjevač i kazivač po drugi put ne umije pjevati ili kazivati pjesmu onako, kako ju je prije, čak i istoga dana, kazivao.

U tom stilu proveo sam redakciju čitave knjige držeći se naučnih načela, koja su spomenuta u uvodima predjašnjih knjiga.

Iza spomenutih triju pjesama dolazi „Dijan se posvetio". Tko pročita pjesmu, razabrat će smjesta, da joj je upravo ondje mjesto, gdje je postavljena. Ton, kojim se pjesma počinje (majka šije Dijanu košulju i uspavljuje dijete: rasti, da uzmogneš oteti caru svoju djedovinu), dojavljivanje caru, bacanje u tamnicu i spasavanje božjim čudom, sve se to mora dovesti u svezu s pjesmom „Tko je s Bogom, i Bog je s njime". Pjesma o Dijanu kao da je muški prepjev one pjesme sa ženskom junakinjom. A da je ipak ženska, razbira se po pjevačici Matiji Šešelji, od koje ju je sabirač Jakov Ćuka zapisao na Debelom Otoku, premda sama činjenica, da li je pjesma zapisana iz muških ili ženskih usta, ne mora sama sobom navoditi na zaključak, da je pjesma muška ili ženska. Iz zapisaka pod pojedinim pjesmama opažamo, da su ih muškarci primili od ženâ ili žene od muškaraca. Matičina se naime izdanja narodnih pjesama izdižu u pogledu kritičkog aparata i svih potrebitih folklorističkih momenata iznad

svih narodnih pjesama, koje su dosad izdavane medju Slavenima. Ne samo da je zapisano, tko ju je slušao, nego i gdje i od koga (što ne spominju samo neki sabirači) pa čak — gdje se moglo — od koga je pjevačica pjesmu naučila. O glavnim sabiračima i njihovim pjevačicama izdane su u „Glasu Matice Hrvatske" i posebne rasprave. Jedino, što bi moglo — da je moglo! — biti točnije, pokazivalo bi se u prezimenima pojedinih kazivačica. Sabirači redovno nisu zapisivali, da li im je kazivačica djevojka ili udata žena. To bi nam moglo mnogo poslužiti. Vice Palunko n. pr. ne spominje, da li je njegova Jele Bukvić iz Popova polja u Hercegovini bila žena ili djevojka. Da znamo pozitivno, da je djevojka, zapisali bismo joj ime „Jele Bukvićeva", a ženu: „Jele Bukvićka". Ovako smo morali ostaviti — od nevolje — Jele Bukvić, što se kosi s pravilnošću narodnoga govora, ali zato bar nismo neistinito nazvali ženu djevojkom ili djevojku ženom. Gabrićevu oriovačku kazivačicu naprotiv mogli smo s pouzdanošću zapisati Mara Čaldarovićka, jer je sabirač jasno rekao, da je bila udata i starica.

Iza Dijana nadovezali smo „Malog Marijana" prema istim osnovnim načelima. I sve tako dalje.

O ljepoti ovih pjesama zališno je govoriti. Kako rekosmo: u redigiranju ove knjige nije moglo ni smjelo odlučivati uvijek jedino estetsko čuvstvo, nego u prvom redu naučni kriteriji. Da li su ipak pjesme lijepe, imaju da kažu drugi. Gdjegdje je štampan i manje savršen primjerak, ako se slučajno nije našao savršeniji, a gdjegdje je štampan i jedini, koji se našao. Trebalo je naime spasiti motiv, koji je možda unikum medju svim dosadašnjim zbirkama naše narodne poezije. To će umjeti da ocijene jedini stručnjaci.

Duboko smo uvjereni, da je „Matica Hrvatska“ i ovom knjigom poslužila u isti mah i narodu i nauci, to više, što je izdala odmah dvije naklade: jednu sa samim tekstovima, a drugu s naučnim dodatkom. Tako će i oni, koji čitaju pjesmu samo poradi pjesme i ljepote narodnoga kroja, kao i oni, koji u njoj traže nešto više, uvelike biti udovoljeni.

U Zagrebu, o Nikolju god. 1914.

Dr. Nikola Andrić.

Gdje je što.

Treće kolo:

Četvrto kolo:

Peto kolo:

Šesto kolo:

ŽENSKE PJESME.

SVESKA DRUGA

Prepiranje neba sa zemljom.

Mili Bože, čuda velikoga!
Zemlja se je s nebom zavadila;
Crna zemlja nebo dozivala:
„Vedro nebo, da na sud idemo!
Mene tareš, vedro nebo moje,
Mene tareš zloćom svakojakom;
Od Miolja do Jurjeva danka
Burom, zimom, privelikim ledom;
Od Jurjeva do Miolja danka
Tučom, gladom, sušom privelikom.
Uzimlješ mi od voća rožice,
Uzimlješ mi od gorice lišće,
Uzimlješ mi pupoljem litine,
Odnosiš mi narodu življenje;
Ostaje mi polje neveselo,
Ostaje mi gora nezelena,
A po polju narod neveseo.
Truješ mene vitrom otrovanim,
Moriš mene smrću nepripravnom,
Uzimlješ mi narod u mladosti:
Lipe momke i lipe divojke,
Što se tebi narod zamirija?"
Vedro nebo zemlji odgovara:
„Aj, prokleta crna zemljo moja,
Ostavi se neba visokoga!
Kako mi se zamirilo nisi?
Na tebi je zloća privelika,
Na tebi su kriva svidočanstva,
Pa ne sluša mladji starijega,
Ne poštuje oca ni matere,
I ne sluša Boga jedinoga,

Nit kum kuma u goste zazivlje,
Nit brat sestre sestricom nazivlje,
A brat brata na mejdan pozivlje.
Na tebi je božje uvridjenje,
A još veće božje sagrišenje,
Da ne pada iz neba kamenje,
Da ne bije po zemlji stvorenje,
Ne bi li se narod pokorija,
I jedinim Bogom pomirija.
Zato tebe tarem, zemljo crna,
I narode, što po tebi 'ode!"

Stjepan Ugarković, br. 138. *Iz Starigrada u Hrv. Primorju.*

2.

Tko je s Bogom i Bog je s njime.

Vezak vezla lijepa djevojka,
Sitno veze popijeva tanko,
Da s' ne boji nikoga do Boga,
Ni onoga cara čestitoga,[1])
Ni njegova sina čelebije;
Tri bi crkve[2]) mlada sagradila,
Tri otara[3]) od suhoga zlata,
Troja vrata od srebra kovana.
Misli mlada, nitko je ne čuje,
Ma je čuju tri careve sluge,
Pa 'no jesu caru povidjele:
„Da, naš care, dragi gospodare!
Da ti čuješ u gori zelenoj,
Kako pjeva lijepa djevojka,
Sitno veze, popijeva tanko:
Da s' ne boji nikoga do Boga,
Ni još tebe cara čestitoga,
Ni tvojega sina čelebije;

[1]) *t. j. turskoga* [2]) *tri kršćanske crkve protiv volje turskoga cara.* [3]) *oltara.*

Tri bi crkve mlada sagradila,
Tri otara od suhoga zlata,
Troja vrata od srebra kovana!"
Ma je care slugam' govorio:
„Počujte me, v'jerne sluge moje!
Vi ajdete u goru zelenu,
Uvatite lijepu djevojku,
Pa joj žute kose raspletite;
Ako budu više od aršina,
Vodite je meni na dvorove!
Ako budu manje od aršina,
Vi djevojci otkinite glavu!"
Al mi njojzi Bog i sreća dala:
Kose su joj dulje od aršina,
Pa je vode caru na dvorove.
Kada su je caru dovodili:
„Je l' istina, lijepa djevojko,
Je l' istina, što ti pjevaš tanko?"
— „„Jes' istina, care gospodare!"" —
Al je care slugam' govorio:
„Počujte me, v'jerne sluge moje!
Vi uzmite ključe od tamnice,
Stavite je u tamnice tamne,
U studenu vodu do koljenâ,
U zelenu travu do ramenâ!"
Tu mi stala devet godin' dana,
Kad je bila deseta godina,
Tad je care slugam' govorio:
„Počujte me, v'jerne sluge moje!
Vi uzmite ključe od tamnice,
Donesite kosti od djevojke!"
Ma su sluge od posluha bile,
Oni idu na tamnice tamne;
Od tamnice otvorili vrata,
Sva tamnica u svjetlosti staše,
Kako da se žarko sunce sjaše,
Pred djevojkom trpeza od zlata.
Prepale se tri careve sluge,
Oni bježe caru na dvorove:
„A, naš care, dragi gospodare!

Kad tamnica u svjetlosti staše,
Pred djevojkom trpeza od zlata,
Kod nje su mi tri božja angjela!“
Opet care slugam' besjedio,
Da dovedu lijepe djevojke,[1])
Da će pitat lijepu djevojku:
Ko je njojzi objed donosio,
Ko li joj je lišce umivao,
Ko li žute kose òpletao?
Pa je vode caru na dvorove;
Ona caru po istini kaže,
Da Bog posla tri angjela svoja.
Sve mu ona po istini kaže.
S njom je care sina oženio.
L'jep mu mlada rodak porodila:
Dvije Fate,[2]) a četiri sina.

Baldo Glàvić, str. 4205.

Kazivala Kata Skvorce, čobanica od 57 godina, Konavoka s Pločicâ, a naučila od svoje matere.

3.

Djevojka vrši svoj zavjet.

Cviće brala u gori divojka,
Cviće brala, u gori zaspala.
Kad se ona od sna razabrala,
Onda sobom besidila mlada:
Da pit ne će vina crljenoga,
Ni ljubiti lišca junaškoga,
Niti jesti ovnovine mesa.
Misli mlada, nitko je ne sluša;
Al slušale dvi pašine sluge,
Pa su sluge paši povidile:
„O naš paša, mili gospodare!

[1]) *lijepu djevojku: gen. mj. ak.* [2]) *djevojčice.*

Cviće brala u gori divojka,
Cviće brala, u gori zaspala.
Kad se ona od sna razabrala,
Onda sobom besidila mlada:
Da pit ne će vina crljenoga,
Ni ljubiti lišca junaškoga,
Niti jesti ovnovine mesa.“ —
— „„Jel' istina, moje virne sluge?““ —
— „Istina je, paša, gospodare.“ —
— „„Da vam bora, do dvi sluge moje!
Vi hajdete u goru zelenu,
Uhvatite mladjahnu divojku!
Vežite joj naopako ruke;
Ne vežite svilom ni gajtanom,
Već vežite imbrišimom tankim,
Da joj ne bi prižuljalo ruke.
Doved'te je bilu dvoru mome!““
Kad su sluge pašu razumile,
Oni idju u goru zelenu,
I nabave mladjahnu divojku,
Pa joj vežu ruke naopako.
Ne vežu ih svilom ni gajtanom,
Da joj ne bi ruke prižuljalo;
Nego vežu imbrišimom tankim,
I vode je paši gospodaru.
Pa je paša curi besidio:
„Je l' istina, mladjahna divojko,
Je l' istina, što mi sluge kažu?“ —
— „„Jesti, paša, mili gospodare!““ —
Al joj veli paša gospodare:
„O divojko, draga dušo moja!
Bi l' se mogla poturčiti mlada,
Pa mi biti u dvoru kaduna?“ —
— „„Bome ne ću, paša gospodare!
Za te nisu sirote divojke,
Već su za te velike gospoje.
Men' je draže u gorici stati,
Nego u tvom dvoru bijelome.
Već te molim, paša gospodare,
Bi l' me štogod moga' uglédati?“ “

A kad vidi paša gospodare,
On se maši u džep od dolame,
Izvadi joj od zlata jabuku,
U jabuci hiljadu dukata,
Pa je pusti u goru zelenu.

Mihovio Pavlinović, II., br. 15. *Ljubuški.*

4.

Zadarkinja Mare.

Ovce pase Zadarkinja Mare
Povrh Zadra grada bijeloga,
Pa je svojim ovcam' govorila:
„Pas'te s mirom, bile ovce moje,
S mirom pas'te, straha ne imajte
Ni od cara, ni od njeg'vih sluga!
Ja ću poći na moje livade
Lipu kitu cvića ubirati,
Što no ću ih Bogu darivati.“
Misli mlada, da nitko ne čuje;
Slušale je dvi careve sluge.
One išle caru čestitomu,
Pak su njemu 'vako besidili:
„Oli ne znaš, moj čestiti care,
Oli ne znaš, ol za to ne haješ:
Ovce pase Zadarkinja Mare
Povrh Zadra grada bijeloga,
Pa je svojim ovcam' govorila:
Pas'te s mirom, bile ovce moje,
S mirom pas'te, straha ne imajte
Ni od cara, ni od njeg'vih sluga!
Ja ću poći na moje livade,
Lipu kitu cvića ubirati,
Što no ću ih Bogu darivati!“
Nato se je care rasrdio,
Pa je svojim slugam' govorio:
„Vi hajdete u gore zelene,

Uhvatite Zadarkinje Mare,
Vežite joj ruke naopako,
Pak je meni caru dovedite!“
Oni odu u gore zelene.
Netom ih je Mare opazila,
Odmah se je jadu domislila,
Pa je njima tiho besidila:
„Vami bora, dvi sluge careve!
Kuda ste se danas zaputili?“
Govore joj dvi sluge careve:
„Baš do tebe, Zadarkinjo Mare!
Posla' nas je care gospodare,
Da mi tebe uhvatimo, Mare,
Vežemo ti ruke naopako,
Pred kolina njemu dovedemo.“
Govori im Zadarkinja Mare:
„Nije triba, dvi sluge careve,
Da vi mene tako uhvatite,
Nit vežete ruke naopako;
Ja ću sama prid cesara poći.“
Upute se dvi careve sluge,
A za njima Zadarkinja Mare.
Kad je Mare prid cesara došla,
Na gola je kolina kleknula,
Pa je caru 'vako besidila:
„Što me zoveš, care gospodare?“
Ali joj je care govorio:
„Je l' istina, Zadarkinjo Mare,
Je l' istina, što ljudi govore?“ —
— „„Istina je, care gospodare!
Sve istina, što ti ljudi kažu.““
Nato joj je care govorio:
„Oli voliš, Zadarkinjo Mare,
Oli voliš, da te konji taru,
Oli voliš, da te vatra gori,
Oli voliš, da te sablja siče?“
Govori mu Zadarkinja Mare:
„Tebi bora, care gospodare,
Nisam trava, da me konji taru,
Nisam šuma, da me oganj žeže,

Nisam drvo, da me ćorda siče,
Već te molim, care gosdodare,
Daj ti meni staru kljusetinu,
I daj meni tupu sabljetinu,
I veži mi ruke naopako,
Pak me šalji niz to polje ravno;
Za mnom pošlji šest stotin' Turaka,
Pa ti gledaj, moj čestiti care,
Kako će me na sabljam' raznosit!"
Kad to čuo care gospodare,
Sve joj daje, štogod Mare pita,
Pa je pošlje niz to polje ravno,
Za njom pusti šest stotin' Turaka.
Kada se je Mare uputila,
Pak zaviče tanko niz gr'oce:
„Sveta Teklo, oprosti mi ruke,
Nediljice, ustavi mi Turke,
Posestrimo planinkinjo vilo,
Dobavi mi šarca konja dobra,
Dobavi mi ćorde od megdana!"
Sveta Tekla oprosti joj ruke,
Nediljica ustavi joj Turke,
A vila joj konja pomladila
I još k tomu sablju naoštrila.
Dokle se je Mare obrnula,
Dvista Turak' ona pogubila,
A dvista ih na vodicu nagna,
Dvista goni caru na večeru.
Care cipa stóce i lopare,
Što će varit Turcim' za večeru.
Kad to vidi care gospodare,
Zatvori se u tvrde odaje,
Zatvori se devetorim vrati.
Al je Mare slugam' govorila:
„Kamo vami care gospodare?"
Ali su joj one govorile:
„Otišo je u gore zelene,
Ne će doći za tri bila danka."
Nato se je Mare naljutila,
U vrata je nogom udarila,

Devetora vrata polomila,
Unutri je cara uhvatila,
Pa ga veže konju za repove,
S njim obigra drvlje i kamenje.
Onda sidje k bilu dvoru svome
Pivajući i popivajući.

R. Nališ, br. 40. *Kazivao Tome Mazalo iz Sućurja na otoku Hvaru.*

5.

Dijan se posvetio.

etio je soko na visoko,
Na visoko nad Dijana grade.
Majka šije Dijanu košulje
Zlatnom žicom, srebrenom iglicom,
Pa je majka sinu besidila:
„Resti, resti, drago dite moje!
Kada, sinko, veliki narasteš,
Uzet ćemo caru carevinu,
Uzet svoju staru didovinu."
Misli majka, da ju ne ču nitko,
Al ju čule dvi careve sluge;
Trču sluge caru čestitomu,
Pa se hvalu caru gospodaru:
„Borom tebi, naš care čestiti!
Da ti znadeš, što mi lipo znamo,
Lipim biš nas darom darivao,
Lipim darom od zlata kolajnom,
Što junaci nosu oko vrata."
Kad je care riči razumio,
On govori virnim slugam' svojim:
„Kaž'te pravo, do dvi sluge moje!
Lipim ću vas darom darivati,
Lipim darom od zlata kolajnom,
Što junaci nosu oko vrata."
Tada kažu sluge gospodaru:
„Letio je soko na visoko,

Na visoko nad Dijana grade.
Majka šije Dijanu košulje
Zlatnom žicom, srebrenom iglicom,
Pa je majka sinu besidila:
Resti, resti, drago dite moje!
Kada, sinko, veliki naresteš,
Uzet ćemo caru carevinu,
Svoju staru, sinko, didovinu."
Kad ih čuo care gospodare,
On je svojim slugam' besidio:
„Borom vami, do dvi sluge moje!
Tražite mi Dijana u majke,
Vodite ga meni prid kolina!"
Sluge lešto[1]) cara poslušaše,
Ter dovedu Dijana pred cara.
Kad ga vidi care gospodare,
Zapovida svojim virnim slugam':
„Mećite ga u tamne tamnice,
Malo vrime devet godin' dana!"
Virne sluge cara poslušaše,
Povedu ga na saraje donje;
Otvoriše dvanaest kamara,
I dvanaest vrata zatvoriše.
Tu ga držu devet godin' dana,
Dok se samom caru ražalilo,
Pa doziva virne sluge svoje;
Ovako je slugam' besidio:
„Sluge moje, virne i valjane,
Poslušajte, što ću vami reći!
Hajte tamo na saraje donje,
Otvorite vrata dvanajstera,
Izvadite kosti Dijanove;
Bacite ih van na žarko sunce,
Da se one mrtve ogrijaju,
Kad se nisu žive ogrijale."
Hitro cara sluge poslušale,
Otvoriše vrata dvanajstera,
Al tamnica žarkim prosja suncem.
Lipi Dijan na kolina kleči,
I u mali librić[2]) Boga moli.

[1]) *brzo* [2]) *knjižicu, prema tal. libro.*

Kad to vidu dvi careve sluge,
One jesu Dijana pitale:
„Borom tebi, junače Dijane!
Tko ti dade kruha da se hraniš,
A i vina žedan da ga piješ,
I tko te je pismo naučio,
Tere nisi ovde poginuo?"
Al govori junače Dijane,
Mladi junak od deset godina:
„Bog mi dade kruha da se hranim,
A Marija vina da ga pijem,
Sveti Petar pismo naučio."
Kad to čule dvi careve sluge,
Brže bolje teku k svome caru,
Pa mu kažu, što jesu vidili,
Što vidili, a što još i čuli.
Slušao jih care gospodare,
Pa kada jih care razumio,
Svojim slugam' 'vako besidio:
„Borom vami, do dvi sluge moje!
Peljajte ga k bilu dvoru momu,
Ter ložite vatru na tri mista!"
Brzo cara sluge poslušale,
Pa podjoše u tavne tamnice.
Iz tamnice Dijana izvedu,
Pa ga vodu u careve dvore,
Tere ložu vatru na tri mista,
Pa Dijana usrid sride meću.
Malo toga vrime postojalo,
A angjeli iz neba doletu,
Pa Dijana mlada popadoše,
I u nebo njega odnesoše.
Osta care gledajuć u vatru,
A i sluge u svog gospodara!
Više može Bog sami na nebu,
Neg svi cari i careve vojske.

Jakov Ćuka, br. 39.

Sa Debeloga Otoka, kazivala čobanica Marija Šešelja.

6.

Mali Marijan.

Konja jaše mali Marijane,
Konja jaše pokraj Carigrada.
Niz bedro mu ćorda trepećaše,
Sam se sobom junak razgovara:
„Što trepećeš, svitla ćordo moja?
Al trepećeš caru u srdašce,
Al carici, da bi moja bila?"
Misli junak, da niko ne čuje,
Al ga čuju tri careve sluge,
Pa su tekle, pa su caru rekle:
„O naš care, mili gospodare!
Da ti znadeš, što ti sluge znadu,
Pô bi svoga prigorio carstva.
Konja jaše mali Marijane,
Niz bedro mu ćorda trepećaše,
Pa je junak ćordi govorio:
Što trepećeš, svitla ćordo moja?
Al trepećeš caru u srdašce,
Al carici, da bi moja bila?"
Kad je care sluge razumio,
Onda njima lipo govorio:
„Čujte mene, do tri sluge moje,
Uhvatite malog Marijana!
Lipo će vas care darovati,
Dat će vami do tri kese blaga."
Kad su sluge cara razumile,
Odlazile u goru zelenu,
Uhvatiše malog Marijana,
Pak ga vode caru u dvorove.
Kad je njega care ugledao,
Onda mu je care besidio:
„Ej bora ti, mali Marijane!
Ali voliš, da te mlini melju,
Ali voliš, da te vatra žeže,
Ali voliš, da te konji taru?"

Besidio mali Marijane:
„Nisam slama, da me konji taru,
Nisam drvo, da me vatra žeže,
Nisam žito, da me mlini melju,
Već sam junak, da me ćorda siče!
Pak te molim, moj čestiti care,
Da mi dadeš konja kljusetinu,
Da mi dadeš ćordu tuparliju,
Da mi vežeš noge ispod konja,
A bijele ruke naopako,
Pa me pustiš niz to polje ravno;
Za mnom pošlješ do trista vojnika,
Sve po izbor najboljih junaka;
Pak da gledaš s gornjega pendžera,
A carica s pozlaćena stola,
Kako mene ćorde rasicaju."
Nato se je care smilovao:
Daje njemu konja kljusetinu,
I daje mu ćordu tuparliju;
Veživa mu noge ispod konja,
A bijele ruke naopako,
Pa ga pušta niz to polje ravno;
Za njim tura do trista vojnika,
Sve po izbor najboljih junaka;
Pak on gleda s gornjega pendžera,
A carica s pozlaćena stola,
Kako će ga rasicati ćorde.
Uto se je care privario,
Privari se, ujeda ga guja.
Kad su došli nasrid polja ravna,
Zaviknuo mali Marijane:
„Gdi ste sada do tri moje vile,
Do tri vile, do tri posestrime?"
Prva vila bila dotrkala,
Ona mu je ruke odvezala;
Druga vila bila dotrkala,
Ona mu je noge oprostila;
Treća vila bila dotrkala,
Ona mu je konja pomladila.
Pak poleti mladi Marijane,

Pak poleti niz to polje ravno,
Kano zvizda niza nebo sjajno.
Sve isiče, niko ne uteče.
Pak on trči caru u dvorove,
I sobom se junak razgovara:
„Što trepećeš, svitla sabljo moja?
Al trepećeš caru u srdašce,
Al carici, da bi moja bila?"
Kada ga je care razumio,
Junaku je 'vako besidio:
„Bora tebi, mladi Marijane,
Ne sici mi ruse glave moje!
Evo tebi do tri kese blaga,
I evo ti pô kraljevstva moga,
Mala plaća tog junaštva tvoga!"
Al Marijan mali besidio:
„Što će meni do tri kese blaga?
Što li će mi pô kraljevstva tvoga,
Kad mi može sve kraljevstvo biti?"
Ćordom mahnu, odsiče mu glavu,
Pak caricu prihvati za ruku,
I vodi je svom bijelu dvoru.
A kad biše priko polja ravna,
Nahodili bunar vode hladne,
Pak carica njemu besidila:
„Bora tebi, mali Marijane!
Teško sam ti mlada ožednila;
Pusti mene, mali Marijane,
Pusti mene vode se napiti."
A kad mlada k vodi dohodila,
Onda živa u vodu skočila.

Bartuo Grgić, I., br. 11. *Iz Mravinaca splitskoga kotara.*

7.

Radi djevojke bacila sina u tamnicu.

U majke je samovoljan Mujo:
Sâm se ženi, a majci ne kaže.
To mu majci vrlo muka bilo:
„Ne ćeš, Mujo, života mi moga!
Ti se ne ćeš Fatom oženiti.
Ja ću tebi curu isprositi
I čak ljevšu i od Fate višu,
I bòjêga roda i plemena." —
A Mujo je majci govorio:
„Ne ću, majko, života mi moga!
Jal ću Fatom, jal crnom zemljicom."
Kad mu čula mila svoja majka,
Bacila ga u dno od tamnice:
„Támni, Mujo, godinicu dana!
Ne ćeš vidjet sunca ni mjeseca."
Kad izadje godinica dana,
Ona zove Kurmiju robinju:
„Hajd otidji, moja robinjice,
Hajd otidji tamnici na vrata,
Pa otvori vrata od tamnice,
Pa pokupi kosti Mujagine,
Da s' nagriju sunca i mjeseca!"
Ona uze ključe od tamnice,
Pa otvori vrata od tamnice.
U tamnici sunca i mjeseca,
A nasred nje sofra postavljena.
Kroz nju teče Šedirvan vodica;
Na njoj Mujo avdes uzimao,
A Fata mu mahramu držaše,
Desnom nogom bešiku cujaše,
U bešici sina Abdulaha.
To se čudo do daleko čulo,
To se čudo i do cara čulo,

To začuo care od Stambola,
Pa ga care sebi dobavio,
Pa mu dao mnoge agaluke.

Vice Palunko, br. 95. — *Iz Ramnoga u Hercegovini; kazivala starica Janje Vlahinić.*

8.

Mala Maleševka.

Tužna šeće mala Maleševka,
Grozne suze niz lice prol'jeva.
Al je pita Maleš-gospodaru:
„Što je tebi, mala Maleševko,
Pa ti roniš suze niz obraze?“
Odgovara mala Maleševka:
„Oj Malešu, sunce ogrijano!
Kad me pitaš, pravo ću ti kazat.
Evo danas devet godin' dana
I desete četiri mjeseca,
Kako si me isprosio mladu,
Isprosio i dvoru doveo,
Stare majke još vidjela n'jesam!“
Al govori Maleš-gospodaru:
„Preži konje u lake intove,
Pa ti idi za devet konaka;
Ti otidji, al i natrag dodji!“
To je mlada jedva dočekala,
Pa doziva svoga vjernog slugu:
„Golubane, moj vijerni slugo!
Preži konje u lake intove,
Pa me vozi mojoj staroj majci,
Da je vidim za devet godina!“
A kad pošla s Bogom polaziti,
Pozdravlja se sa dječicom milom:
„Zbogom stojte, moja djeco draga!
Ali doći, al više ne doći.“ —

Onda seda u lake intove.
Kad je došla do prvog konaka,
Prvo ju je sastignulo pismo:
„Vrat' se natrag, mala Maleševko!
Umrla ti sva četiri sina!“
Al govori mala Maleševka,
„Kad sam pošla, ne ću da se vratim,
Dok ne vidim svoje stare majke.“
Kad je došla do drugog konaka,
Drugo ju je sastignulo pismo:
„Vrat' se natrag, mala Maleševko!
Umrle ti sve četiri kćeri.“
Al govori mala Maleševka:
„Kad sam pošla, ne ću da se vratim,
Dok ne vidim svoje stare majke.“
Kad je došla do trećeg konaka,
Treće ju je sastignulo pismo:
„Vrat' se natrag, mala Maleševko!
Umro ti je Maleš-gospodaru.“
Tad zaplaka mala Maleševka:
„Jao, moji dvori ponositi,
Gdje u vama nigdje nikog nemam!“
Pa se vraća tragu unatrage.
Kad je došla dvoru bijelome,
Al u dvoru do devet grobova.
Zakukala mala Maleševka,
Zakukala kao kukavica:
„Jao, moji dvori ponositi,
Gdje u vama nigdje nikog nemam!
Oj sinovi, sivi sokolovi;
Kad letiste, kad zemlji padoste?
Jao, kćeri, rumene ružice;
Kad cvatoste, kad li opadoste?
Oj Malešu, sunce ogrijano;
Kad izadje, kad za goru zadje?“
I l'jepo ih mlada saranila,
Saranila u devet grobova;
Pometala jedno kraj drugoga.
Kroz zemlju im ruke sastavila,
I u ruke rumene jabuke.

Onda sidje vodi niz bregove,
Ona skače u vodicu ladnu:
„Tija vodo, primi moje t'jelo!
Višnji Bogo, primi moju dušu!
Što će glava, kad uzglavlja nema,
Što li ljuba bez svog gospodara?“

M. Svirac, br. 1. *Iz virovitičke županije.*

9.

Skadarka djevojka.

Platno bîli Skadarka divojka
Na Bojani ladjanoj vodici.
Pod vratom joj struke od bisera:
Četrdeset i četiri struke;
Još k otome struke od dukata:
Sedamdeset i četiri struke.
Kraj Bojane tanka staza pala,
Stazom ide sva careva vojska,
Ponajprije care na konjicu,
A najstražnji Ture od Kaniže.
Al govori care sa konjica:
„Koji bi se našao junakâ,
Da prepliva Bojanu vodicu,
Da ufati lipu divičicu?“
Svi junaci nikom ponikoše,
I u zemlju oči oboriše,
Samo ne će Ture od Kaniže.
Ture svome besidilo dori:
„Davor doro, davor dobro moje!
Bi l' se mogo pouzdati u te,
Da preplivaš Bojanu vodicu,
Da ufatiš lipu divičicu?“
On udara doru mamuzama,
Pa on pliva Bojanu vodicu.
Kad to vid'la gizdava divojka,

Ona baca jednu krpu platna,
Ne bi l' mu se konjic pobunio.
Toga konjic ni gledati ne će,
Već on pliva Bojanu vodicu.
Kad je vid'la gizdava divojka,
Da će Ture na brig izroniti,
Ona biži kroz travu zelenu,
I satrga gjerdan od bisera,
Pa ga baca u travu zelenu,
Ne bi li se Ture zabavilo.
Al to Ture ni gledati ne će,
Već on ide za lipom divojkom.
Ona trga gjerdan od dukata,
Pa ga baca u travu zelenu,
Ne bi li se Ture zabavilo.
Ture toga ni gledati ne će,
Već on ide za lipom divojkom.
Kad ufati on lipu divojku,
Progovara gizdava divojka:
„Pusti mene, Ture momče mlado;
Jere sam se zaručila mlada
Za junaka Šestokrilovića.“
Al to Ture čuje i ne čuje,
Već je meće za se na dorata;
Tri je puta opasao pasom,
A četvrti od sablje kajasom.
Kad su bili napolak Bojane,
Al govori gizdava divojka:
„Oj bora ti, tursko momče mlado!
Odakle si, od kojega grada?“
Odgovara tursko momče mlado:
„Ja sam Ture od Kaniže grada!“
Kad su mladi na brig isplivali,
Skoči Ture sa svoga dorata,
Stade Ture gaće ožimati,[1])
Iz čizama vodu izlivati.
Kad se Ture ništo obazrilo,
A divojka napolak Bojane.
Al podviknu Ture momče mlado:

[1]) *cijediti vodu iz njih.*

„Vrat' se natrag, gizdava divojko!“
To divojka čuje i ne čuje.
Kad je mlada na brig isplivala,
Al podviknu Ture momče mlado:
„Sestro moja, gizdava divojko!
Bar mi pusti mojega dorata!“
Al podviknu gizdava divojka:
„Ne budali, prokleti Turčine!
Kako ću ti dorata pustiti?
Kako ću se majki pofaliti,
Što sam mlada od roda dobila,
I od tebe Turčina otela?“
Al podviknu Ture momče mlado:
„Zbogom, sestro, gizdava divojko!“
Pa on skoči u Bojanu ladnu.

Vjekoslav Gabrić, br. 51. *Iz Oriovca, od starice Mare Čaldarovičke.*

10.

Pavlovica okumila kralja Lauša.

Narasla je lovorika
Nasrid grada Dubrovnika.
Skupila se sva gospoda;
Tute viće učiniše,
Kako primit Lauš-kralja.
U kog dvori ponajlipši,
U kog ljuba ponajlipša,
Unde[1]) će kralj večerati,
S ljubom noćcu noćevati.
S nogom na nogu stadoše,
Na Pavla oko vrgoše:
U Pavla dvori najlipši,
U Pavla ljuba najlipša.
Unde će kralj večerati,

[1]) *ondje.*

S ljubom noćcu noćevati.
Kada začu mladi Pavle,
Zlovoljno konja osedla
I bilu dvoru ošeta.
S dalek' ga ljuba ugleda,
Prid njega mlada išeta.
Dobra mu konja primala,
Ter mlada Pavlu govori:
„Što si mi, Pavle, zlovoljan?
Ali si s konja umoran?“
Zlovoljno Pavle govori:
„Nisam ti s konja umoran.“
— „„Ali si grad izgubio?““ —
— „Niti smo grad izgubili.
Jadna se lipa rodila!
Ovde će kralju večerat,
I s tobom, ljubo, noćivat.“
Ona mu mlada govori:
„Muči, ne boj se, Pavle moj!
Skoro sam čedo rodila,
Màli[1]) ga nisam krstila;
Ja ću ga zvati za kuma.“
Oni mi tako govore,
Uto mi dodje Lauš-kralj.
Dobra mu konja fatala,
Za zdravlje njega pitala:
„Dobro mi došo, kume moj!
Skoro sam čedo rodila,
Màli ga nisam krstila,
Ti ćeš mi biti za kuma.“
Kada to začu kralju mlad,
Unda on Bogu zafali:
„Hvala ti budi, Bože moj!
Gdigod sam tio ljubiti,
Unde me zovu za kuma.“

Fran Alačević, I. br. 163. i II. br. 139. *Iz Dalmacije.*

[1]) *ali.*

11.

Ivan Karlović i sestra.

etnju šeta Karloviću Ivo,
S njim Nikola sluga usporede;
Iz dvora se zdravo podignuli,
Nikoli je Ivo govorio:
„O Nikola, v'jerna slugo moja,
Što te pitam, kaži meni pravo!
Tko dohodi b'jelu dvoru momu,
A k djevojci dragoj sestri mojoj?
Tko joj plete kose u petero,
U petero i u devetero
I uči je jezik svakojaki?“
Nikola je Ivu govorio:
„O Ivane, dragi gospodare!
Bio bih ti i pr'je povidio,
Ma ne smijem od sestrice tvoje,
E mi tvoja sele obećala,
Ja kada bih komu povidio,
Da bi moju okinula glavu.“
Nikoli je Ivo govorio:
„Ne boj mi se, v'jerna slugo moja!
Dokle mi je na ramenu glava,
I desnica u ramenu ruka,
Ti se ne boj drage sestre moje!“
Govori mu sluga Nikolica:
„K njoj dohodi lijepa djevojka,
Draga sele Pera Zadranina;
Da je vidiš, dragi gospodare,
Da je vidiš, pobolio bi se;
Da je ljubiš, ti bi ozdravio.“
Otole se dvoru povratili.
Kad je došo za bijele dvore,
To t' mu b'jeli dvori zatvoreni;
On je sestri svojoj govorio:
„Otvor' dvore, draga sele moja!“

Ona mu je govorila mlada:
„Sad ću, Ivo, moj mili brajene,
Nek opletem žute kose moje.“
Opet joj je Ive govorio:
„Otvor' dvore, draga sele moja!“
A ona mu govorila mlada:
„Sad ću, brajo, moj mili brajene,
Nek umijem b'jelo lice moje.“
I treći joj put je govorio:
„Otvor' dvore, draga sele moja!
S k'jem se, sele moja, razgovaraš?“
Ona mu je govorila mlada:
„„Sad ću, Ivo, moj mili brajene;
Er me boli rusa glava moja,
Pa se s bolnom glavom razgovaram.“
B'jele mu je dvore otvorila:
Na dušeku djevojka lijepa;
Od kamare zatvorila vrata.
U vrata je Ivo udario,
Pusta su se otvorila sama,
Na dušeku djevojka lijepa,
S lica joj je mahramu podigo,
To t' joj lice ko na gori sunce.
A govori Ivanova sele:
„Nemoj, Ivo, moj mili brajene,
Ti ne grdi lica djevojčina,
To će biti vjerenica tvoja.“
Kada je je Ivo razumio,
Listak male knjige nakitio,
Ter je šalje Peru Zadraninu:
„Prijatelju Zadranine Pero!
Do sada smo bili prijatelji,
A od sada hoćemo i bolji!
Iz dvora ti utva izletjela,
U moje je dvore doletjela,
Ma joj ne ću oblomiti krila.
Neg ti uzmi dragu sestru moju,
Uzmi moju, a ja hoću tvoju.“
Kako rekli, tako učinili.
Za nju se je Ivo oženio,

I l'jepi mu porod porodila:
Do tri ćeri, a četiri sina.
U mladosti ćeri poudali,
U starosti sinove ženili,
Zdravo bili, te se veselili!

Baldo Glavić, str. 4875.

Kazivala Marija Peš, mlječka starica, a slušala od Nike Nikoline Beline iz Prožure.

12.

Djevojka na vodi vara junaka.

L'jepa ti je Gjurgjevica Jele,
Još je bolja zôva Vangjeljena!
U nje mládê, zôvê Vangjeljene,
B'jelo lice m'jendelovo cv'jeće,
Žute kose perje paunovo,
Crne oči dva draga kamena,
Sitni zubi dva niza bisera.
Prosio je Senjanine Ivo.
Ni ga htjela, ni je dala majka.
A red dodje mladu Vangjeljenu,
Red je dodje, da na vodu podje.
Ne sm'je mlada ni na vodu hodit,
Jer joj se je zahvalio Ivo,
Da će joj se naljubiti lica,
Ako nikad, kad na vodu dodje.
Ma red dodje mladu Vangjeljenu,
Red je dodje, da na vodu podje,
Pa je nevi svojoj govorila:
„Nevo moja, Gjurgjevice Jele,
Zajimlji mi tvoje ruho tanko,
A na ruke dvanes' prstenaka;
Red me dodje, da na vodu podjem,
A ja ne sm'jem ni na vodu hodit

Od mladoga Senjanin Ivana,
Koji me je u majke prosio;
Ne htjedoh ga, nit mi dade majka."
Kad je neva svoja razumjela,
Svoje tanko zajimava ruho,
A na ruke dvanes' prstenaka;
Podje mlada na vodu studenu.
Kad je došla na vodu studenu,
To se Ivo pokraj vode šeta,
Te je njojzi Ivo govorio:
„Zdravo bila, Gjurgjevice Jele!
Gdje je tvoja zôva Vangjeljena,
Al umrla, al se poboljela?"
Pa je njemu ona govorila:
„Zdravo bio, Senjanine Ivo!
Moja mlada zôva Vangjeljena
Nit umrla, nit se poboljela,
Neg red dodje mene Gjurgjevicu,
Red me dodje, da na vodu podjem."
Kad je mlada zahitila vode,
Podje mlada dvoru bijelome.
U to doba čoban od ovaca,
Božiju mu pomoć nazivao:
„Bog na pomoć, Senjanine Ivo!"
— „„Zdravo bio, čoban od ovaca!""
— „Koga čekaš na vodi studenoj?"
Govori mu Seljanine Ivo:
„Ovdi čekam mladu Vangjeljenu,
Koju jesam u majke prosio;
Ni me htjela, ni je dala majka,
Ma ću joj se naljubiti lišca,
Ako nikad, kad na vodu dodje."
Govori mu čoban od ovaca:
„Lud ti li si, Senjanine Ivo!
Sad je bila mlada Vangjeljena,
Sad je bila na vodi studenoj!
Nije ono Gjurgjevica Jele,
Neg je ono mlada Vangjeljena."
Kad to čuo Senjanine Ivo,
Udrio se rukom po koljenu.

Kako se je lako udario,
Tri mu svite na koljenu pukle,
I živo mu srce propuknulo.

Baldo Glavić, str. 4371. *Marija Peš na Šipanu čula od Nike Nikoline Beline iz Prožure.*

13.

Vjerenica hercega Stjepana.

Vezak vezla lipa Mandalina
Pod prstenom, još kod mile majke;
Vezuć joj se malo zadrimalo.
Došla majka bile darke gledat,
Pak zaplaka gorko i čemerno.
Otkide se suza niz obraze,
Pade Mandi na bijelo lice.
Probudi se lipa Mandalina,
Pak opita svoju milu majku:
„Što je tebi, moja mila majko,
Te ti tako grozne suze točiš?
Il je tebi žao Mandaline,
Il Mandina bijeloga dara?"
Al govori lipe Mande majka:
„Nî mi žao, Mandice divojka,
Nî mi žao tvog bijela dara,
Već mi žao tebe, Mando moja,
Što te dado' za erceg Stipana;
Na njeg tuži sva Ercegovina."
Al je Manda majku svitovala:
„Ovo[1]) jesi, moja mila majko!
Kada čuješ kićene svatove,
Opravi me lipo mrtavački,
Pak ti sidi na bijelu dvoru,

[1]) *U drugim se pjesmama u Slavoniji javlja oblik „ovor" (davor?) kao poklik.*

I dočekaj u dvoru svatove!
Pa kad dojde erceže Stipane,
Ovako ćeš njega opitati:
„Što si došo, erceže Stipane?
Tvoja Manda davno je umrla."
Ako rekne, moja mila majko:
„„Vodi mene na to novo grobje!""
A ti reci, moja mila majko:
„Ovdi u nas rdjav adet ima;
Kad divojka pod prstenom umre,
Ne dadu je u grobje kopati,
Veće-no ju u vodu bacaju."
Istom ona majku naučila,
Al se čuli bubnji i svirale.
Majka uze Mandu opravljati,
Opravlja ju lipo mrtavački,
Pa izajde na bijele dvore,
Pa tu zače grozne suze ronit.
Kada dojde erceže Stipane,
Kada dojde u bijele dvore,
On zagrli staru milu majku,
Zagrli ju, u ruku poljubi,
Pak je njoje tiho govorio:
„O, punice, lipe Mande majko!
Što je tebi, te si zaplakana?"
Ona njemu lipo odgovara:
„O moj zete, erceže Stipane!
Moja Manda davno je umrla."
Udari se erceže Stipane,
Udari se rukom po kolinu;
Kako se je lako udario,
Na kolinu zdrava čoa puče,
Pa govori erceže Stipane:
„O punice, lipe Mande majko!
Vodi mene na to novo grobje,
Da iskopam lipu Mandalinu,
Da ju nosim mojoj miloj majki.
Moja majka mlogo bilje znade,
Ne bi li mi oživila Mandu."
Al govori lipe Mande majka:

„O moj zete, erceže Stipanę!
Ovdi u nas rdjav adet ima;
Kad divojka pod prstenom umre,
Ne dadu ju u grobje kopati,
Veće-no ju u vodu bacaju.“
Al govori erceže Stipane:
„Otvori mi šarene sanduke,
Da ja vidim lipe Mande dare,
Bi l' mi mogla svate darovati?“
Majka njega penje na čardake,
Kazivala pribijele dare.
Kad se Stipan natrag obrnio,
Al ti Manda pod pokrovom leži.
Tad povika erceže Stipane,
Tad povika kuma i divera:
„Dones'te mi oganj žive vatre,
Da naložim Mandi na srdašcu,
Ne bi li se probudila Manda!“
Doneše mu oganj žive vatre,
Pa naloži Mandi na srdašcu:
Nit se Manda miče, nit pomiče.
Tad zaiska zmiju prisojkinju.
Doneše mu zmiju prisojkinju,
Metnuše joj za nidarce mladoj:
Nit se Manda miče nit pomiče.
Ništ' ne staje erceže Stipane,
Već se maši rukom za nidarca;
Mal se nije nasmijala mlada.
Kad je pošo erceže Stipane,
Pita kćercu mila stara majka:
„Tako t' bora, kćerce Mandalino!
Kako nisi jauknula mlada,
Kad ti oganj na srce staviše?
Jal kako se nisi uplašila,
Kad ti zmiju za nidra metnuše?“
Al govori lipa Mandalina:
„Kad mi oganj na srce staviše,
Mal ne reko': jao mila majko!
Kada zmiju za nidra metnuše,
Onda malo ja ne džipi', majko!

A kad rukom za nidra se maši,
Onda, viruj, moja mila majko,
Ne mogo' ja smija uzdržati.“

Iz starog Babukićeva rukopisa (od god 1798.) str. 152. — *Iz Požege.*

14.

Prevareni paša Erceglija.

na spava, majka ruho sprema.
Majka Anu desnom rukom budi:
„Ustaj, Ano, šćeri materina!
Nešto mi se uz polje čujaše,
Da to nije paša Erceglija?“
Govorila Anuša djevojka:
„Idem, neno, na gornje čardake,
Pak ću zaspat baš kô i umrla,
A ti plači, moja mila majko.
Kada dojde Erceglija paša,
Pitat će te paša Erceglija:
„„Što je tebi, Anušina majko?““
A ti reci, moja mila majko:
Evo danas nediljica dana,
Kako mi je Ana preminula.
Ako mi se, paša, ne vjeruješ,
A ti idi gore na čardake,
I vidit ćeš, da je preminula.“
Ode paša na gornje čardake,
Dovikuje svoje vjerne sluge:
„Pones'te mi zmiju prisojkinju,
Da ju mećem Ani na srdašce!“
Zmiju meće, ni ujest je ne će.
Opet viče paša Erceglija:
„Pones'te mi živu žeravicu,
Da ju mećem Ani na srdašce!“
Žeru meće paša Erceglija,
Žeru meće, al ju ožeć ne će.
I to joj se paša ne vjerova,

Te joj meće ruku na srdašce,
Al se Ana ni pomaknut ne će.
Podigo se paša Erceglija,
Pa uzjaha konja prebiloga,
I on ode niz to polje ravno.
Usta Ana na noge lagane,
Pa je paši pjesme izvodila:
„Vita jelo, uzvi nebu grane,
Doka projde paša Erceglija,
I provede Anušu djevojku,
Nek ju ljubi na dušeku svomu!“
Pitale ju njene drugarice:
„Bora tebi, naša drugarice!
Kad te paša na muke metaše,
Koje muke ponajgore biše?“
Govorila Anuša djevojka:
„Kad me paša na muke metaše,
Guju meće, ni ujest me ne će,
Žeru meće, ni ožeć me ne će;
Kad mi metnu ruku na srdašce,
Mal se nisam mamom pomamila.“

Dobroslav Nedić (*iz ostavine bosanskih klerika, br. 203*).

15.

Mali Radojica.

Zasužnjio paša gospodine,
Sužnjio četr'est sužanja.
Sužnjio ih devet godin' dana
U tamnici u debeloj kuli.
Boga moli četr'est sužanja,
Ni za sreću ni za zdravlje svoje,
Već za zdravlje malog Radojice,
Ne bi li ih pakla iskupio
I tavnice grdjene ranice.
Ne pasala[1]) ni nedjelja dana,
Ni nedjelja, niti polovina,

[1]) *Nije prošla* (*tal. passare*).

Zasužnjio paša gospodine,
On zasužnji malog Radojicu.
I on Radu baci u tavnicu,
Gdje-no tavni četr'est sužanja.
Al besjedi četr'est sužanja:
„Boga tebi, mali Radojica,
Živa mi te ne čekala majka!
Nismo Boga mi ovdje molili
Ni za sreću, ni za svoje zdravlje,
Van za sreću malog Radojice,
Ne bi li nas pakla iskupio,
I tavnice, grdjene ranice.“
Al besjedi mali Radojica:
„Boga vami, četr'est sužanja!
Kad se svane i sunce ograne,
Zavičite ka' čauši mladi,
Zavičite na vratih tavnice,
Da je sinoć paša gospodine,
Da je sinoć zatvorio Radu,
A jutros je preminuo Rade!“
Kad ujutro bijel dan svanuo,
Zavikaše sužnji iz tavnice:
„Boga tebi, paša gospodine!
Ti si sinoć zatvorio Radu,
A jutros je Rade preminuo!“
Tad otvara paša gospodine,
On otvara vrata od tavnice,
Mrtva Radu iz tavnice vuku.
Pa govori paša gospodine.
„Boga vami, sluge i delije,
Nos'te sužnja, pa ga pokopajte!“
Al ispade pašinica mlada:
„Tako t' Boga, nije umro Rade,
Nego se je ulunjio[1]) Rade.
Već postavljaj sluge i delije,
Neka lože malom Radojici,
Neka lože vatru na prsima.
Jal će dahnut mali Radojica,

[1]) *Umrtvio se, ulukavio se, da je mrtav, a nije* (*običniji oblik: „uljunio se“*).

Jal dahnuti, jal nogom maknuti."
  Al je Rade srca junačkoga,
Nit je dahno, nit je nogom makno.
Tad besjedi paša gospodine:
„Nos'te sužnja, pa ga pokopajte!" —
Al ispade pašinica mlada:
„Tako t' Boga, nije umro Rade,
Nego se je ulunjio Rade.
Već postavljaj sluge i delije,
Neka idu u goru zelenu,
Nek vataju do dvi zmije šare,
Nek ih meću Radi u njedarce!"
  Al je Rade srca junačkoga,
Nit je dahno, nit je nogom makno.
Tad govori paša gospodine:
„Boga vami, sluge i delije!
Nos'te sužnja, pa ga pokopajte!"
Al govori pašinica mlada:
„Tako t' Boga, nije umro Rade,
Nego se je ulunjio Rade.
Veće grádi dvadeset klinaca,
Udaraj ih pod dvaest nokata!
Jal će dahnut, jal će nogom maknut."
  Al je Rade srca junačkoga,
Nit je dahno, nit je nogom makno.
Tad besjedi paša gospodine·
„Boga vami, sluge i delije!
Nos'te sužnja, pa ga pokopajte!"
Al izlazi pašinica mlada,
„Tako t' Boga, nije umro Rade,
Već se Rade samo ulunjio.
Neg sakup'te kolo djevojaka,
I u kolu Ajkunicu mladu!
Jal će dahnut mali Radojica,
Jal dahnuti, jal nogom maknuti."
  Tu mi igra kolo djevojaka,
I u kolu prelijepa Ajka.
Al s' nasmija mali Radojica
B'jelim zubom i desnijem brkom.
Tu je Radi dobra sreća bila,

Te ne vidje nitko djevojaka,
Nego samo prelijepa Ajka.
Pa otpasa prelijepa Ajka,
Otpasuje šarenu maramu,
I pokriva malog Radojicu.
Pa dozivlje svog starog babajka:
„Boga tebi, moj stari babajko!
Nos'te sužnja, pa ga pokopajte!
Ne griješi svoje duše, babo!"
  Tad postavlja paša gospodine,
On postavlja sluge i delije:
„Boga vami sluge i delije!
Nos'te sužnja, pa ga pokopajte!"
Al ispade pašinica mlada:
„Tako t' Boga, nije umro Rade,
Nego vam se uljunio Rade,
Bac'te njega moru na dubljinu!"
  To su sluge edva dočekale,
Ne bi li se utopio Rade.
Odnesoše malog Radojicu,
Baciše ga u duboko more,
Ne bi l' njega zanijelo more.
Al je Rade srca junačkoga,
On prepliva more na bregove,
Pa izadje na travu zelenu,
Pa zaklinje b'jele zube svoje:
„Boga vami, b'jeli zubi moji!
Vad'te meni klince iz nokata!"
  Onda ode mali Radojica,
On mi ide u tu svetu crkvu,
Pa namaza rane od vatrice,
Pa namaza rane od zmijicâ,
I namaza rane od klinaca,
I ozdravi mali Radojica.
Ne pasala ni tri b'jela dana,
Baš je paša za večeru sjeo,
Pa besjedi mlada pašinica:
„Neka, neka, milom Bogu vala!
Večeras ću s mirom večerati,
Kad je umro mali Radojica,"

Za to čuo mali Radojica,
Pa on ide do pašine kule.
Na troje je vrata rastrgao,
I ulazi u bijelu kulu.
Kako mi je pašu uvatio,
Već ga nije živa ispustio.
Uvatio pašinicu mladu,
Te njezine prorezao dojke.
Kroz dojke joj promolio ruke,
Pa udara mali Radojica,
On udara dvadeset klinaca
Pašinici pod dvaest nokata,
Još joj nije ni polak udrio,
Al je mlada veće preminula.
Pa govori mali Radojica,
On govori Ajkuni djevojci:
„Dajder meni ključe od cekinâ.“
Dade njemu ključe od cekina,
Njoj besjedi mali Radojica:
„Dajder meni ključe od tavnice,
Da otvaram prokletu tavnicu!“
Dade njemu ključe od tavnice,
Te on pušta četr'est sužanja.
Njima daje žutijeh cekina:
„Nȁ se ran'te i oda zla bran'te!
Mol'te Boga i sreću junačku
I za zdravlje malog Radojice,
Kad je vaske pakla izbavio!“
Pa uzimlje Ajkunu djevojku,
I vodi je u Krstovu crkvu,
Pa se s njome krsti i zakoni.
Bilo joj je tursko ime Ajka,
A dao joj l'jepo ime Kata.
L'jep je s njome porod porodio:
Dvije ćeri i četiri sina;
U mladosti ćeri poudao,
U starosti sine poženio
I nikad se s ljubom prekorio.

Luka Marjanović, II., br. 42.

Iz Željave u gornjoj krajini od Petra Madžara.

16.

Jele Šćepanova.

Blago tebi, zelena gorice,
Kâ se svako lito odmaduješ,
Na godinu i dva i tri puta,
A ja junak nikad i nikada!
Ja sam junak veće ostario;
Ja imadem devet kćera mojih.
Sve sam kćere moje razudao,
Sve za bane i za kapitane,
Kćer stariju ostavio za me!
Još me hoće u vojsku carevu!
Ali mu je kćerca govorila:
„Ništa zato, bâbo dobro moje!
Ti mi najdi dvi mlade terzije,
Da mi kroje namušku haljine;
Ja ću za te na vojnicu poći.“
Ali joj je babo govorio:
„Ne lûj lûdo, draga kćerce moja!
A ti imaš črne oči tvoje,
Po kojima poznavat će tebe;
A ti imaš žute kose tvoje,
Po kojima poznavat će tebe;
A ti imaš bile dojke tvoje,
Po kojima poznavat će tebe.“
Ali mu je ona govorila:
„Što ja imam črne oči moje,
Al ja ne ću gledat na junake;
A što imam žute kose moje,
Spremit ću ih pod muške klobuke;
A što imam bile dojke moje,
Spremit ću ih pod muške dolame.“
Kada je je babo razumio,
Ne htijaše, s manjim ne mogaše,
Pak joj najde dvi mlade terzije,
Da joj kroje namušku haljine,
Pak osedla vrana konja svoga,

A na nj metne, što je od potribe;
Konju zobi, a junaku spize,[1])
Pak se meće konju na ramena,
I biga ga priko poja ramna.
Brez testira u vojsku uliza,
Svom carevom vojskom zapovida.
I još cara svlači i oblači,
I još caru podno nogâ spava.
Nitko ne zna, da je ženska glava,
Nego majka, koja je rodila,
I sestrica, koja je gojila.
Vazme pero od vojske delija,
Vazme pero i foj[2] bile karte,
I napiše listak knjige tanke,
I šaje je staroj svojoj majci;
Ovako joj u toj knjizi piše:
„A bora ti, stara mila majko!
U vojsku mi delija uliza,
I svom mojom vojskom zapovida,
I još mene svlači i oblači,
I još meni podno nogâ spava;
Divojčina, mila majko moja,
Divojčina hoda i govora.
Je li doma sele Ivanova,
Oli Jele Šćepana staroga?“
Knjigu štije delijeva majka,
Knjigu štije, potom drugu piše,
I šaje je od vojske deliji.
Ovako mu u toj knjizi piše:
„A bora ti, od vojske delija!
A da bude nasrid poja ramna,
Pa ga vodi na nove pazare,
Gdi prodaju bole[3]) trgovačke!
Ako bude neznana delija,
Kupovat će konja i sokola,
I črnega praha i olova,
I ostalo, što je za junaka;
Ako bude gizdava divojka,

[1]) *spenza, tal. trošak, novac* [2]) *foglio, tal. list* [3]) *tal. balla, denjak, svežanj.*

Kupovat će svile i iglice,
I ostalo, što je za divojke.“
Knjigu štije od vojske delija.
Kada vidi, što mu knjiga kaže,
Kad je bilo nasrid poja ramna,
Gdi prodaju bole trgovačke,
Pak je vodi na nove pazare.
Al delija domišljata bila,
Prvo kupi konja i sokola
I črnega praha i olova,
I ostalo, što je za junaka.
Pak kupuje svile i iglice,
I ostalo, što je za divojke.
Pak se skoči od vojske delija,
Srdito joj junak govorio:
„Što će tebi svile i iglice?“
Ali mu je govorila mlada:
„Skoro sam se junak oženio;
Virenici, da pošajem svojoj.“
Služila ga devet godin' dana,
Kad se svrši deveta godina,
Ali mu je mlada govorila:
„Plati mene, mili gospodare!
Ja ću poći milu dvoru svomu.“
Pak izvlači junačke hajine
A oblači ruho divojačko,
Pak ga biga priko poja ramna.
Kad to vidi od vojske delija,
Pa se udre rukom po kolinu:
„Nije zmija zmiju prevarila,
Što je mene Jele Šćepanova.“

Baldo Glavić, str. 4248.

Kazivao Markovina Ivan Ivanov iz Lumbarde na Korčuli, mladić od 18 godina.

17.

Šišanje careva sina.

vadile se do dvi svitle zvizde,
Prihodnica i Danica zvizda.
Danici je Priho besidila:
„Oj Danice, ležakinje jedna!
Gdi izlaziš, tute i osvićeš.
Ja izlazim iza Carigrada,
A osvićem nada Šibenikom;
Jutros jesam iza Carigrada.
Evo nosim listak knjige bile
Bijelomu gradu Šibeniku,
A na ruke Zemjića Stipana,
Od onoga cara čestitoga,
Da mu dodje ošišati sina!"
Kad je Stipi knjiga dolazila,
Knjigu štije Zemjiću Stipane,
Knjigu štije, a uzdiše teško.
Gledala ga seka Angjelija,
Pa je svomu bratu besidila:
„Što je, brate, milo dobro moje?
Otklem tebi bila knjiga dodje?
Vrlo ti je jadovita, brate!" —
Ali brate seki odgovara:
„Prodji me se, draga seko moja!
Evo meni listak knjige dodje
Od onoga cara čestitoga,
Da mu dodjem ošišati sina.
A, bora ti, draga seko moja!
Kad sam skoro Carigradu iša',
Ja se jesam junak zavadio,
A s junakom Bandurović Jankom.
Pa se meni zaklinjao Janko,
Da kad dodjem k bilu Carigradu,
Da će mene Janko pogubiti."
Al sestrica bratu odgovara:
„Aj, Stipane brate, dobro moje!

Daj ti meni dobra konja tvoga,
I daj meni svu odoru tvoju!
Ja sam tvoga hoda i govora,
A muškoga smiha i pogleda." —
Al je brate seki besidio:
„Angjelijo, draga seko moja!
Ako hoćeš poći k Carigradu,
Steži dojke bilom anterijom!
Evo tebi sva odora moja,
I evo ti vranac dobar konjic!"
Kad divojka riči razumila,
Lipo ona vranca osedlala;
Sedla njega sedlom tatarijom,
A uzda mu zuba zmijinoga,
Priteže mu četiri kolana,
Pokriva ga svilom do kolina,
A kolina kitom do kopita.
Zob mu daje bilice pšenice,
Poji njega vinom i rakijom,
Kopita mu rakijom natapa.
Kad je lipo konja nakitila,
Još je lipše sebe napravila.
Pak je brate seki besidio:
„Angjelijo, draga seko moja!
Kada dodješ k bilu Carigradu,
Prida te će išetati care,
I za desnu uhvatiti ruku;
Al mu ne daj, draga seko moja,
Jer je meka u divojke ruka,
Strah je mene, da poznade tebe.
Već mu reci, draga seko moja,
Da je tebe zabolila ruka!"
Kad sestrica brata razumila,
Pa se baca vrancu na ramena,
Pa poleti k bilu Carigradu.
Kad je bila iza Carigrada,
Prida nju je care išetao,
I s njim pobro Bandurović Janko.
Božju im je pomoć nazivala,
A oni joj zdravlje odvraćali,

Car je hvata za bijelu ruku,
Al divojka caru odgovara:
„Nemoj, kume[1]), milo dobro moje,
Moja me je zabolila ruka."
U bile je dvore uvodio,
I za pune stole postavio.
Kad to vidi Bandurović Janko,
Skrovito je caru besidio:
„Čini mi se, moj čestiti care!
Da 'vo nije Zemjiću Stipane,
Već njegova seka Angjelija.
Muškoga je hoda i govora,
A ženskoga smiha i pogleda."
Kada ga je care razumio,
Pa izlazi pod dvor na livade,
Pa je svomu kumu besidio:
„A, moj kume, Zemjiću Stipane!
Čuo jesam, a vidio nisam,
Da ti jesi junak na krajini,
Da ti ne će odbaciti nitko,
Ni odskočit skokom junačkijem.
Evo tebi trista janjičara,
I pred njima Bandurović Janko.
Izadjite na livadu ravnu,
Prokušajte tu sriću junačku!"
Al divojka caru odgovara:
„A, moj kume, Otmanović care!
Nisam doša' k bilu Carigradu,
Umećat se s ramena kamenom,
Ni odskakat skokom junačkijem,
Nego tebi ošišati sina.
Al ti bora, kume, dobro moje!
Nek ne rečeš, da sam plašivica;
Izać hoću na livadu ravnu,
Nek me boli u ramenu ruka."
Hode mlada na livadu s Turcim';
Bacaju se s ramena kamenom.
Svim je mlada Angje odbacila.

[1]) *Nazivlju se kumovina „po šišanju", ostatak prastarog narodnog shvaćanja.*

Kad to vidi Bandurović Janko,
Drugu igru Janko zametnuo,
Da se skaču skokom junačkijem.
Angje im je svima odskočila.
To je gleda' sa divana care,
A carica kroz kitu bisera,
Pak carica caru besidila:
„Nut junaka Zemjića Stipana!
Blago majci, koja ga rodila,
A divojci, kojoj sudjen bude!"
Na livadu care pošetao,
Pa besidi Banduriću Janku:
„Bora tebi, Bandurića Janko!
Ti govoriš, da je Angjelija;
Ne bi mogla Angje odoliti,
Odmetnuti s ramena kamenom,
I odskočit skokom junačkijem."
Vodi kûma u bijele dvore,
Pa mu dade ošišati sina.
S njime staše nediljicu dana,
Pa s' uputi k dvoru bijelomu.
Za njime je kuma izlazila,
Iznosila zlatne tepsijice,
Na kojoj je zmija šarovita,
Učinjena od dragog kamenja.
Kad to vidi mladjahna divojka,
Pa se maši u džep od dolame,
Pa izvadi sto žutih dukata,
Pak je svoju kumu darovala.
Za njom biše išetao care,
I dade joj ćordu pozlaćenu,
Na kojoj je alem-kamen dragi,
Pri komu bi moga' večerati
U ponoći, kano i u podne.
Pa besidi mladoj Angjeliji:
„A, moj kume, Zemjiću Stipane!
Evo tebi britka sablja moja,
Po čem ćeš me, kume, spominjati."
Lipo njemu kuma zahvaljiva,
Pak mu daje stotinu dukata,

Pa poleti dvoru bijelomu.
Nadaleko brat je ugledao,
Pa prida nju biše išetao.
Konja prima, za zdravlje je pita;
Seka brata lipo celivala,
I lipe mu dare prikazala.
To je Stipi puno drago bilo;
Svoju seku grli i celiva,
Pa je vodi dvoru bijelomu,
Veseleć se, vesela im majka!

Mihovio Pavlinović, I., br. 18. *Iz Dusine.*

18.

Karlovića blago.

Ivana Karlovića bana,
U njega su od mramora dvori;
Široki su sedam pendžerova,
A visoki devet tavanova.
U njima je devet paunova,
Sprama njima devet paunica,
I pred njima vidra plemenita,
I za njima kuna naperlata.
To se čudo i do cara čulo.
Kad to čuo care gospodine,
On napisa listak knjigu malu,
Pa je šalje Karloviću banu:
„Oj Ivane, Karloviću bane!
Je l' istina što govore ljudi,
Da s' u tebe dvori od mramora?
Da s' široki sedam pendžerova,
A visoki devet tavanova?
U njima je devet paunova,
Sprama njima devet paunica,
I pred njima vidra plemenita,
I za njima kuna naperlata?"

Odgovara Karloviću bane:
„Istina je, care gospodine!" —
Opet veli care gospodine:
„Pokloni mi vidru plemenitu,
I sa njome kunu naperlatu!
Ja ću tebi kolajnu od zlata,
Što junaci nose oko vrata,
Koja sije kao žarko sunce."
Odgovara Karloviću bane:
„Oj, Boga mi, care gospodine!
Toga blaga na prodaju nema.
Što u mene devet paunova,
To je moje devetero braće;
Sprama njima devet paunica,
To je mojih do devet snašica;
Što pred njima vidra plemenita,
To je moja ostarjela majka;
Što za njima kuna naperlata,
To je moja Vidosava ljuba."

Klotilda Kučera, br. 206. *Otok*

19.

Prevareni ban Derenčin.

ićala su budinjska gospoda:
Čigova je najlipša gospoja?
Al govori Kenkeljević Ive,
Da j' njegova najlipša gospoja.
Nî tuliko ni prelipa mlada,
Kuliko je mlada domišljata:
Svačemu se domisliti znade;
Nijedan je privariti ne će.
Al govori bane Derenčine:
„Bora tebi, Kenkeljević Ive!
Hodi simo, da se okladimo,
Ni za grade, ni za vinograde,

Već za naše za junačke glave,
Da ću tvoju privariti ljubu!
Podaj meni te tvoje haljine,
I dobroga konja ispod sebe,
Ja ću ti ju mladu privariti."
Ivanu se s manjim ne mogaše,
On mu daje sve svoje haljine,
I dobroga konja ispod sebe,
Tere jaše bane Derenčine
Na dvorove k Jelici gospoji.
Ugleda ga dvorkinjica Mare,
Pa je ona mlada govorila:
„Aj, Jelice, aj, moja gospoje!
Evo ide Kenkeljević Ive!"
Kada ga je Jela ugledala,
Dvorkinjici svojoj govorila:
„Bora tebi, dvorkinjice Mare!
Podaj meni te tvoje haljine!
Ti obuci bilo ruho moje,
Pak ti sidi s Ivom u kamare,
Ja ću spravljat gosposke večere!"
Lipo Mare gospu poslušala;
S Ivanom je lipo večerala,
I s njime je noćcu noćevala.
Kad je sutra jutro osvanulo,
Al zavapi dvorkinjica Mare:
„Aj, Jelice, aj, moja gospoje!
Nije ovo Kenkeljević Ive,
Već je ovo bane Derenčine.
Ostriže mi žutu kosu s glave,
I odnese prsten desne ruke!"
Kad to čuje Jelica gospoja,
Uzjahala na dobra konjića,
Tere trči ka Budinju gradu.
Al se šeće bane Derenčine
Ponosito po Budinju gradu,
Ter dozivlje Kenkeljević Ivu:
„Simo hodi, Kenkeljević Ive,
Da ti rusu odsiječem glavu!
Ja sam tvoju gospu privario;

Evo tebi veliko zlamenje,
Evo njena žuta kosa s glave,
I zlaćeni prsten desne ruke."
Kad to čuje Kenkeljević Ive,
Ide junak banu Derenčinu,
Da mu dade svoju rusu glavu.
Ali viče Jelica gospoja
Iz daleka odsrid polja ravna:
„Ne boj mi se, Kenkeljević Ive!
Nije mene bane Derenčine,
Nije mene junak privario,
Već je našu dvorkinjicu Maru;
Ostriže joj žutu kosu s glave
I odnese prsten desne ruke."
Kad to čuje bane Derenčine,
Od srama je problednuo bio.
Mahne sabljom Kenkeljević Ive,
Pak odsiče Derenčinu glavu.
Još govori Kenkeljević Ive:
„Aj, Jelice, draga dušo moja!
Draža si mi, neg si ikad bila,
Kad si moju iznijela glavu!"

Antun Mažuranić, br. 20. *Iz Novog Vinodolskog u Hrvatskom Primorju.*

20.

Brat i sestra vjenčani u neznanju.

Ovce pasla Jagodica;
Za gorom je plandovala,
Na kamenu užinala,
Iz kamena vodu pila.
Malo legla, pa zaspala.
Kraj nje pala tanka staza;
Stazom ide devet braće,
Devet braće sve rodjene,
I deseti nerodjeni.

Najstarijem Marko ime,
A najmladjem Radojica.
Al govore devet braće:
„Hajdmo ženit Radojicu;
Prosit ćemo Jagodicu!“
Što rekoše devet braće,
Što rekoše, učiniše;
Isprosiše Jagodicu,
Oženiše Radojicu.
Kad su pošli na vjenčanje,
Vazdan kiša prepadala,
I gromovi prepucali,
Njima dvojma pred očima,
Ne bi li se dosjetili,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.
Ne mogu se dosjetiti,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.
Kad su došli pred oltare,
Oltari se sarušiše,
Popu knjige ispadoše,
Dv'je se sv'jeće ugasiše
Njima dvojma pred očima,
Ne bi li se dosjetili,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.
Ne mogu se dosjetiti,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.
Kad su došli u ložnicu,
Dva se mača sasjekoše,
Do dv'je čaše krvi staše
Njima dvojma pred očima,
Ne bi li se dosjetili,
Da su roda rodjenoga
Da su bratac i sestrica.
Ne mogu se dosjetiti,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.

Al govori Radojica:
„Boraj tebi, Jagodice!
Imaš koga roda svoga?“ —
Odgovara Jagodica:
„Imala sam devet braće,
Devet braće sve rodjene,
I desetog nerodjenog.“
Još govori Jagodica:
„Boraj tebi, Radojice!
Imaš koga roda svoga?“ —
Odgovara Radojica:
„Imao sam devet braće,
Devet braće nerodjene,
Jednu seku Jagodicu.“
Onda su se dosjetili,
Da su roda rodjenoga,
Da su bratac i sestrica.
Tada su se poljubili,
I ovako govorili:
„Ako smo se poljubili,
Bratac seku poljubio,
Bratac seku od milosti.
Ako sam ti prsten dao,
Bratac seku darivao,
Bratac seku od milosti.
Prosti, Bože i Marijo!“

etar Bogdešić, br. 129. *Iz Dragovaca kraj Oriovca u Slavoniji.*

21.

Dragoman-djevojka.

Sinoć paša pade na Grahovo
U Nikole kneza[1]) od Grahova.
U njega su na večeri bili;
Po večeri žedni Turci bili,
Žedni bili, vode zapitali.
A u dvoru vode ne imali,
Niti turski umjeli govorit,
Neg Dragoman, ćera[2]) Nikolina.
Ona hladne donese vodice.
Uzimala zlatnjeno rom'jenče[3]),
Pa mi redom poji žedne Turke.
I svi Turci redom piju vodu,
Samo ne će čelenbija Muje,
Nego meće oko na djevojku,
Na Dragoman, ćeru Nikolinu,
Pa govori ljubi Nikolinoj:
„Dušo moja, ljubi Nikolina!
'e l' Dragoman komu obećana?“
Govori mu ljũbi Nikolina:
„Dragoman je moja obećana
Za Sekulu Ankova neputa[4]);
Sekul joj je zlatan prsten dao,
Na njemu je ime Sekulovo.“
Kad to čuje čelenbija Muje,
On se, Muje, meće u ložnicu,
Niti spava, nit se razgovara.
Edva Muje danak dočekao.
Kad je sutra b'jela zora došla,
On pošeta paši na čadore,
I ovako njemu govorio:
„Oli ne znaš, paša gospodare?

[1]) *kneza. — Ovo je jedna od rijetkih pjesama s otoka Lastova, pa je kao i u ostalim pjesmama sačuvan vjeran izgovor kraja, u kojemu je pjesma zapisana* [2]) *kćerka* [3]) *bakren sud za vodu; rumendža* [4]) *nećak (tal. nepote) Sibinjanin Janka.*

U Nikole, kneza od Grahova,
U njega je jedno d'jete l'jepo;
Mogla bi ti biti za ljubovcu.“
Kad to čuje paša gospodare,
On napiše listak knjige tanke,
I šalje je knjezu od Grahova,
Ter mu l'jepo paša poručio:
„Uistinu, knježe od Grahova!
Čuo jesam, a vidio nisam,
Da ti imaš l'jepo d'jete mlado,
Bi li mi je za ljubovcu dao?“ —
Govori mu Nikolica knježe:
„Es' istina, paša gospodare,
Da ja imam jedno d'jete l'jepo.
Ma je ona meni obećana
Za Sekula, Ankova neputa;
Sekul joj je l'jepi prsten dao,
Na njemu je Sekulovo ime.“
Govori mu paša gospodare:
„Dušo moja, od Grahova knježe!
Dovedi mi Dragoman-djevojku,
I Sekula, Ankova neputa,
Neka vidim, koga će djevojka,
Oli pašu, ol Sekula mlada?“
Kad to čuje od Grahova knježe,
On napisa listak knjige tanke,
I šalje je Sekulu mladomu.
U tankoj mu poručio knjizi:
„E li ne znaš, Sekul d'jete mlado,
Da ti paša otimlje djevojku?“
Kad to čuje Sekul d'jete mlado,
On pošeta paši na čadore,
Sobom vodi Dragoman-djevojku.
Govori joj paša gospodare:
„Koga voliš, Dragoman-djevojko?
Oli pašu, ol Sekula mlada?“
Govori mu Dragoman-djevojka:
„Volim s tobom, paša gospodare,
Volim s tobom u travi zelenoj,
Neg Sekulom u suhome zlatu.“ —

To je bila naučila majka,
Sekulova nevjerna ponica[1]),
Da prom'jeni vjeru u nevjeru.
Govori joj Sekul d'jete mlado:
„Kamo vjera, Dragoman-djevojko?
Kamo vjera, kamo duša tvoja?
Pruži ruku, nevjerna djevojko,
Neka poznam moje obilježje!“ —
Prvari se[2]) Dragoman djevojka,
Ruku pruži, ujede je zmija,
Os'ječe joj ruku u ramenu.
Govorio Sekul d'jete mlado:
„Dušo moja, paša gospodare!
Menje[3]) ruka, a tebje[4]) djevojka!“ —
Govori mu paša gospodare:
„O Sekule, arambaša jedan!
Što mi činiš na čadoru momu,
Gdje gledaju age i spahije?
Izidi mi na mejdan junački!“ —
Govori mu Sekul d'jete mlado:
„Slušat ću te, paša gospodare!“
Oni podju na mejdan junački.
A kada su na mejdanu bili,
Sekul d'jete pašu pogubio,
Er od paše bolji junak bio.

Baldo Melkov Glavić, knjiga 109., str. 4211.

S otoka Lastova, od Antuna Gjivoja, mladića od 18 godina, koji je pjesmu naučio od Marije Antice s istoga otoka.

---

[1]) *punica* [2]) *privari se, prevari se* [3]) *meni* [4]) *tebi.*

22.

Draga ljuba, barjaktar pred vojskom.

Sinoć Ivi b'jela knjiga došla,
Da on ide na carevu vojsku;
Ivi poći, ako mu ne doći.
U Ive je umiljata draga,
Moli mu se umiljata draga:
„Molim tebe, prelijepi Ivo!
Povedi me sa sobom na vojsku,
Bit ću tebi barjaktar pred vojskom.
Nosit ću ti barjak o ramenu,
Talijansku pušku u rukama.
To je Ive poslušao ljube,
Poveo ju sa sobom na vojsku;
Bila mu je barjaktar pred vojskom.
Nosila mu barjak o ramenu,
Talijansku pušku u rukama.
Vojska pada do Sibinja grada,
Konj do konja, junak do junaka,
Pisan šator jedan do drugoga.
Izlazile Sibinjske djevojke,
Pa govore Sibinjske djevojke:
„Još ovake vojske nije bilo,
Otkako je Sibinj postanuo,
Što je danas Ive kapetana,
I njegova mlada barjaktara;
Dale bi mu pô Sibinja grada
I Sibinjku najbolju djevojku“.
Ali ona njima odgovara:
„Što će meni pô Sibinja grada,
I Sibinjka najbolja djevojka,
Kad sam sama lijepa djevojka,
I sama bi ljubila junaka!“

Ante i Juraj Kušmiš, br. 27.

Iz Jazavice kraj Rajića, od Eve Tomašić.

*

23.

Bez slobode nema Marku života.

Igra konja Kraljevića Mare
Uspod mire od grada Budima.
Gledala ga budinska krajica,
Gledala ga, ter mu govorila:
„Mili Bože, velika ti hvala!
Lipa konja Kraljevića Marka,
Pod njim konjic kako lastavica,
Mladi Marko, kako sunce žarko!
Lip ti si nam, Kraljevića Mare!
Da bi nam jti[1]) u Budimu stati,
Pô Budima mi bismo ti dali
I Budinku najlišju[2]) divojku,
Pod Budimom jezer-vode hladne,
Da bi, Mare, poji' konje vrane!“
Besidi joj Kraljevića Mare:
„Vele luda, budinska krajice!
Ja ne b' doša' u Budimu stati,
Pô Budima da biste mi dali
I budinsku najlišju divojku.
Što će meni pô Budima grada,
Kad s' u njemu Turci večerali!
Što će meni budinska divojka,
Kad je Turci u matere ljube![3])
Što će meni jezer-voda hladna,
Kada Turci poje konje vrane!
Hvala mi ti, budinska krajice!“

Baldo Glavić, str. 3691.

Kazivala Jaka Korunić, udovica od 45 godina iz Smokvice na Korčuli.

[1]) htio [2]) najljepšu [3]) kad je Turci ljube, dok je još kao djevojka kod matere.

24.

Osta ljuba kod prvoga druga.

Kad su Turci Budim zarobili,
Zarobili nejaka Lazara
I Iliju, jedinog u majke.
To je roblje mlogo dugo bilo,
Mlogo dugo: devet godin' dana.
Kad deseta godina nastala,
Turski care roblje raspustio.
Al govori nejačak Lazare:
„Ajde, brate, da dvoru idemo!
Da vidimo, kako je u dvoru,
Je li naša u životu majka,
Jesu l' nam se razudale ljube?“
Ništ ne staše dva braca rodjena,
Oni idu sâdu vinogradu.
Kad su došli sadu vinogradu,
Tude im je stara mila majka.
Kosu reže stara mila majka,
Kosu reže, pa vinograd veže,
Suze roni, pa mu kišu daje.
Al govori nejačak Lazare
I Ilija, jedini u majke:
„Ovor[1]) jesi, stara starinice!
Kaka ti je golema nevolja;
Kosu režeš, pa vinograd vežeš,
Suze roniš, pa mu kišu daješ?“
Al govori stara mila majka:
„Ovor jeste, neznane delije!
Kad su Turci Budim zarobili,
Onda su mi djecu otjerali.
Ostale mi previjerne ljube:
U Lazara od godine dana,
U Ilije od nedilju dana.[2])
Sad su im se razudale ljube,
U dvoru im kićeni svatovi!“

[1]) obični poklik i pozdrav u pjesmama oko Broda, kao davor; čuje se i „ovo jesi“ [2]) prvi je bio oženjen godinu dana, a drugi tek nedjelju.

Al govore neznane delije:
„Ovor jesi, stara starinice!
Bi l' nas mogla na konak pustiti?" —
— „„Kako ne bih, neznane delije!
Kako ne bih na konak pustila,
Ta za ono dvoje djece zdravlje!""
Oni idu dvoru bijelome;
U dvoru im kićeni svatovi.
Al govori nejačak Lazare
I Ilija, jedini u majke:
„Je li testir[1]), kume i djevere!
Je li testir za trpezu sjesti,
Je li testir bila hljeba jesti?"
Al govori kume i djevere:
„Testir vama, neznane delije!
Testir vama za trpezu sjesti,
Testir vama bila hljeba jesti,
Još otome[2]) rujna vina piti!"
Kad se braća ponapiše vinca,
Nahraniše hljeba bijeloga,
Progovara nejačak Lazare
I Ilija, jedini u majke:
„Je li testir, kume i djevere!
Je li testir pjesmu zapjevati,
I to pjesmu, kako j' komu drago?"
Al govori kume i djevere:
„Testir vama, neznane delije,
Testir vama pjesmu zapjevati,
I to pjesmu, kako j' komu drago!"
Tu zapjeva nejačak Lazare,
I Ilija, jedini u majke:
„Bože mili i mila Marijo!
Gnjizdo vila tica lastavica,
Gnjizdo vila devet godin' dana.
Kad deseta godina nastala,
Zaleti se oblak i oluja,
I obori kamenito gnjizdo."
Nitko s' tome dosjetit ne može;
Dosjeti se ljuba Lazarova.

---
[1]) *je li dopušteno* [2]) *k tome, pored toga.*

Baca dunak[1]) djeveru na krilo,
Pa se vije oko 'nog Lazara
Kano svila oko kite smilja.
I govori Lazareva ljuba:
„O svatovi, draga braćo moja!
Vi idite dvoru bijelomu,
Osta ljuba kod prvoga drûga."

Mato Zdjelarović, II., br. 90. *Iz Sibinja kraj Broda, od babe Reze Topalović.*

25.

Sužanj Mehmed-aga.

Zasužnjio sužanj Mehmed-aga
U tavnici od Janoka bana;
Sužnjio je devet godin' dana.
I on hrani siv-zelen sokola,
Suze roni, a sokola poji,
Lice grdi, a sokola hrani,
Pa ga sprema b'jelu dvoru svome,
Da odnosi i donosi glase;
Da on vidi, šta s' u dvoru radi:
Jesu l' mu se porušili dvori,
Je l' mu stara u životu majka,
Je l' njegova uzrasla sestrica,
Je li mu se preudala ljuba?
Ode soko i odnese glase,
Dodje soko i donese glase:
„A, Boga mi, sužanj Mehmed-aga!
Jesu ti se porušili dvori,
Jes' ti stara u životu majka,
Jeste tvoja uzrasla sestrica,
Nije ti se udala ljubovca.
Sjedi majka na minderu[2]) crnu,
Sva u crnu na minderu crnu,

---
[1]) *vjenčani prijevjes, veo* [2]) *blazina, na kojoj se leži.*

Ona ljubi rahte[1]) i gadare,[2])
Ona roni suze od očiju,
I spominje svog Mehmeda sina:
„Ovo ti je moj sinak nosio.“
Ajka seka kuli basamake:[3])
„Ovuda je moj bratac hodio.“
A ljubovca gjerdan prenizuje
Na priliku,[4]) hoće se udavat.“
Kad te sužanj razumio r'ječi,
Tad zacvili u mračnoj tavnici;
Vas[5]) je Janok zabun[6]) učinio,
Kamo l' nije janačkoga bana.
Dohodi mu od Janoka bane:
„Šta je tebi, sužanj Mehmed-aga?
Il je tebi ponestalo piva,
Ili sira tečenluka b'jela,
Il beškota hljeba bijeloga,
Il debele ovnovine mesa,
Pa ti cviliš u mračnoj tavnici?“
„Prodji me se, od Janoka bane!
Nije meni ponestalo piva,
Niti sira tečenluka b'jela,
Nit beškota hljeba bijeloga,
Nit debele ovnovine mesa,
Već tavnica kuća dodijala.
Nije šala ni nedjelja dana,
A kamo li devet godin' dana!
Evo ima devet godinica,
Kako hranim siv-zelen sokola,
Suze ronim, a sokola pojim,
Lice grdim, a sokola hranim,
Pa ga spremam b'jelu dvoru svome,
Da ja vidim, šta s' u dvoru radi:
Jesu l' mi se porušili dvori,
Je l' mi stara u životu majka,
Je li moja odrasla sestrica,
Je li mi se preudala ljuba?

[1]) konjske nakite [2]) sablje [3]) stepenice; t. j. sestra je ljubila stepenice, kojima je negda njen brat hodio [4]) kao da se odlučila preudati [5]) sav [6]) uzbunio.

Oskora sam njega opremao,
Ovaki mi haber[1]) donosio:
„„A Boga mi, aga Medhmed-aga!
Jesu ti se porušili dvori,
Jes' ti stara u životu majka,
Odrasla ti nejaka sestrica;
Nije ti se udala ljubovca.
Sjedi majka na minderu crnu,
Sva u crnu na minderu crnu.
Ona roni suze od očiju,
Ona ljubi rahte i gadare,
I spominje svog Mehmeda sina:
„Ah, ovo je moj sinak nosio!“
Ajka seka kuli basamake:
„Ovuda je moj bratac hodio.“
A ljubovca gjerdan prenizuje,
Na priliku, hoće se udavat““.
Ljuto cvili aga Mehmed-aga,
Ljuto cvili i tuguje banu:
„Čini, bane, teško dugovanje![2])
Šalji mene b'jelu dvoru mome!
Ja ću b'jele prodavati dvore,
Ispod dvora kmete i čifluke,[3])
Pa ću tebi spremiti dugove“.
Progovara mlad janočki bane:
„Ja ti ne ću teško dugovanje,
Samo jednu hiljadu dukata“.
I on pušća sužnja nevojnoga,[4])
Udari mu halku[5]) od čelika,
Pa ga sprema b'jelu dvoru svome.[6])
Ode aga b'jelu dvoru svome.
Dok je svomu dvoru dohodio,
Hiljadu je dukat' ukupio.
Kad je došo b'jelu dvoru svome,
Al u dvoru svati razjahali.
Sužanj dodje, turski selam viknu,
Svatovi mu selam prihvatiše:
„O, Boga ti, sužanj nevojniče!

[1]) glas [2]) ucjenu, otkupninu [3]) imanje, [4]) nevoljnoga, kao ostatak čakavštine [5]) obruč oko vrata [6]) t. j. njegovom (prema tal. „suo“).

Oklen jesi, iz kojega grada?
Gdje si jadan tako zasužnjio?“ —
Sužanj njima tiho progovara:
„Odovud sam, iz daleka nisam.
Iz ove sam, iz zemlje Krajine.
Evo ima devet godin' dana,
Otkako sam dopao tavnice,
A tavnice od Janoka bana,
Pa me bane oprosti sužanjstva,
Za hiljadu žutijeh dukata.
Je l' mi testir, kićeni svatovi,
Je l' mi testir noćcu prenoćiti?“
— „„Testir tebi, sužanj nevojniče!
Testir tebi, koliko ti drago.““
Kad je bilo večer po akšamu,[1])
Progovara sužanj Mehmed-aga:
„A, Boga vam, kićeni svatovi!
Čiji l' svati, čija li djevojka?“ —
Progovara svatski starješina:
„A, Boga mi, sužanj nevojniče!
Svati jesu sabačkog dizdara,
A djevojka Čemal-kapetana,[2])
Vjerna ljuba age Mehmed-age.“
Progovara aga Mehmed-aga:
„A, Boga ti, svatski starješina!
Je li testir pjesmu zapjevati?“
Njemu veli svatski starješina:
„Testir tebi, sužanj nevojniče!
Testir tebi, koliko ti drago!“
Tad zapjeva sužanj Mehmed-aga:
„Vîla gn'jezdo ptica lastavica
U tavnici od Janoka bana;
Vîla ga je devet godin' dana.
Jednim ga je danom napravila;
Zaletje se siv-zelen sokole,
I obori gn'jezdo lastavice“.
Tom se niko avizat[3]) ne može,
Već aviza sluga Husejine,

[1]) poslije sunčanog zahoda *[2]) Mehmedaginica je bila kći Čemal-kapetana* *[3]) dosjetiti (tal. avisare).*

Vjerna sluga sužnja Mehmed-age,
Pa on veli sužnju Mehmed-agi:
„Hoću l' otić na muštuluk[1]) majci,
Na muštuluk majci i ljubovci?“ —
Progovara aga Mehmed-aga:
„Nemoj, Huso, obadva ti sv'jeta,
Dok se moja ne okrije ljuba.“
Huso sluga odurat[2]) ne može,
Već on ode na muštuluk majci:
„Gospojice, Mehmed-age majko!
Šta bi meni muštuluka dala,
Da ja rečem: eto sina tvoga?“
Ona ciknu kao guja ljuta:
„Husejine, vjerna slugo moja!
Dala bih ti oba oka svoja,
Dokle bih se sina nagledala.“ —
— „„Daj muštuluk, Mehmed-age majko!
Još je sinoć u dvor dohodio.“
Pa on ode Mehmed-age seki:
„A, Boga ti, Mehmed-age seko!
Šta bi meni muštuluka dala,
Da ja reknem: eto brata tvoga?“ —
— „„Husejine, vjerna slugo moja!
Dala bih ti ruho iz sanduka,
I da bih se nikad ne udala““.[3])
— „Daj muštuluk, Mehmed-age seko!
Još je sinoć u dvor dolazio,
I u dvoru konak učinio.“
Pa on ode Mehmed-age ljubi:
„Gospojice, Mehmed-aginice!
Šta bi meni muštuluka dala,
Da ja reknem: eto Mehmed-age?“ —
— „„Husejine, vjerna slugo moja!
Ja bih tebi načinila dvore
Krajem sebe ljepše neg u sebe.
I ja bih te oženila mlada.“
Njojzi veli sluga Husejine:
„Daj muštuluk, moja gospojice!

[1]) radostan glas, a i nagrada za taj glas *[2]) izdržati (tal. durare)* *[3]) makar se nikada ne udala*

Još je sinoć u dvor dolazio,
I u dvoru konak učinio."
Po dvoru se muštuluci daju.
U to doba u dvor Mehmed-aga;
Ljubi majku u skut i u ruku,
Majka njega u čelo junačko,
Seka braca u skut i u ruku,
A ljubovca podviš[1]) ruke staše.
Njojzi veli aga Mehmed-aga:
„Ne stidi se, vjerna ljubo moja!
Da si mi se davno preudala,
Ja se tebi ne bih narugao".
Pa izidje pred dvor na ahare[2]);
Pa besjedi svatskoj starješini:
„Čekajte me, kita i svatovi,
U mom dvoru za nedjelju dana,
Dok siguram čeiz[3]) mojoj seki;
Ja ću vami moju seku dati!"
Čekaše ga kita i svatovi,
Dok je seki čeiz sigurao.
On je njima seku poklonio.

Hasan Fehmi Namatak, br. 2. *Iz Mostara*

26.

Kumovanje nesudjenoj.

Sunce moje, je l' vêle do noći?
Hoću l' zorom u Primorje doći,
U Primorje do moje divojke,
S kom sam pasal sedam godišć' ovce,
Ona ovce, a ja junak janjce;
Ona ovce na visoke dolce,
A ja janjce na visoke rate?
Ni takal joj krilca, ni rukavce,
Niti rekal, ča bi njoj žal bilo,
Jer sam mislil, da će biti moja,

¹) *podvivši* ²) *čardak* ³) *dok spremi vjenčanu opremu.*

Ili moja, ili brata moga.
A sad me je prevarila mlada,
Prevari me, ide za drugega;
Sad me zove za kuma vincova,
Ne ću njoj ga ni za kuma poći!"
To je čula stara mila majka,
Govori mu stara mila majka:
„Poj ga, sinko, kumi za kunpara,
Jer je kumstvo velo podičenje,
A prid Bogom radost i veselje.
Na ti, sinko, prsten s ruke desne,
Ča ćeš, sinko, kumi darovati."
Kunpar kumu lipo blagosivje:
„Da biš, kume, devet kćer rodila,
A desetu zmiju jadovitu!"
Kunparu je kume govorila:
„Hvala mi ti, moj dragi kunpare,
Liti ti se pokraj srca vila,
A zimi ti na srcu ležala!"

Baldo Glavić, str. 4459. *S otoka Hvara.*

27.

Jelenova napitnica.

Jaraniše momče i djevojče,
Jaranili devet godinica,
Po planini po gori zelenoj;
Ovce pasli, razgovarali se,
Jedan drugom tvrdu vjeru dao,
Njemu mlada i po devet puta,
Da od sela ne će dalje poći:
„Nego za te, ol' za brata tvoga!"
Kadar prodje devet godinica,
Draga dragu mladu zahvaljiva:
„Drago moje, velika ti hvala!
Braća su me moja obećala,
Ne gledaj me, ne ću biti tvoja!

Da t' na mene što žao ne bude,
Dodji meni za vjenčana kuma!“
  Kada momče razumje djevojče,
Žô mu bilo, suze oborio,
I otide dvoru bijelome,
Majci kaže, što mu reče mlada.
„Poć' hoću li, mila mati moja?“
  Majka njega i suje i kara:
„Ne ćeš tamo, moje d'jete drago,
Da je vodiš kúmôm za sramotu!“
  Momak podje zelene u gore,
Da bi malo lova polovio,
A u isto vr'jeme prohodio.
  Sve loveći goricom zelenom,
Kad mu na um od djevojke pade,
Još niz obraz grozne suze l'jeva.
Pa na putu iznadje jelena,
Gdje on leži travi na zelenoj;
Previja se tamo i ovamo;
Mlad je junak njemu govorio:
„A što ti je, od gore jelenko?
Što ne idješ i travu ne iješ,
Neg se valjaš travi po zelenoj,
Prevrćeš se tamo i ovamo?“
  Govori mu od gore jelenko:
„Prodji me se, momče Sarajlija!
Ja imadoh košutu jarana,
S njom jaranih puno godin' dana.
Evo ima tri-četiri dana,
Niti sam je čuo, ni vidio;
Oli mi je kogod primamio,
Oli brzni lovac ulovio?
Ako mi je kogod primamio,
Da Bog da se mamom pomamio!
Ako brzni lovac ulovio,
Obje svoje noge polomio!“
  A govori momče Sarajlija:
„Ostavi se, od gore jelenko!
Da ja tebi moje jade kažem:
A ja imah jarana djevojku,

S njom jaranih devet godin' dana,
I još mi je tvrdu vjeru dala,
Da me mlada ostaviti ne će,
Nego da će ona poći za me,
Oli za me, ol za brata moga,
A sadara ide za drugoga;
Mene zove za vjenčana kuma.
Ja bih išô, ne da moja majka.“
  Reče njemu od gore jelenko:
„Ta, lud li si, momče Sarajlija!
Hajde, momče, bor te ne ubio!
Kad te mlada u svatove zove,
A ti hajde i majku ne pitaj!
Kada budeš za soprom svijetlom,
Kad se počme redom piti čašom,
I napijat kićeni svatovi,
A ti napi' dragoj kumi tvojoj:
„„Da si zdravo, draga kumo moja!
Moš li znati, ol se spominjati,
Kad družismo devet godin' dana,
A sadara pod tvojim pojasom
Imaš, kumo, sivoga sokola?
Hajde, kumo, zdravo i veselo,
Al mi čuvaj sivoga sokola,
Kak' u glavi oba oka tvoja!““
Kadar čuje mladi gjuveglija,
Podignut će kićene svatove,
Pobjegnut će, ostavit djevojku!“
  Kad to čuje momak Sarajlija,
On posluša od gore jelenka,
Pa otide na dvor u djevojke.
Kadar dvore u bijele dodje,
Dočeka ga prva vjerenica,
Veselo ga u dvor pričekala,
Stavila ga za svijetlu sopru.
  U to doba kićeni svatovi;
Medju njima mladi gjuveglija,
Sve u dvore uveli svatove,
Oko sv'jetle sopre posjedaše.
Gospodski im objed donosiše.

Kad počeli napijat svatovi,
Kadar kûma redom čaša dodje,
Kum napija kumi pokraj sebe:
„Da si zdravo, draga kumo moja!
Ni u zdravlje moje ni u tvoje,
Neg u toga sivoga sokola,
Koji tebi pod pojasom spava!
Čuvaj mi ga, draga kumo moja,
Kak' u glavi oba oka svoja!“
Kad to čuje mladi gjuveglija,
On pobježe kule sa visoke,
I odvede sa sobom svatove.
Osta sama lijepa djevojka,
A on bez nje b'jelu dvoru dodje.
Kad vidio momak Sarajlija,
On uhvati za ruku djevojku,
Pa je vodi kuli niz skaline;
S njome podje b'jelu dvoru svome,
I dovede lijepu djevojku
Bez svatova i vjenčana kuma.
Kad djevojku u dvore uveo,
Tad mu veli lijepa djevojka:
„Što učini, da od Boga nadje?
Što si meni sreću omrazio,
Ter govoriš, što istina nije?“
Govori joj momče Sarajlija:
„Je li pravo, draga moja dušo:
S tobom rasô, s tobom jaranio,
S tobom tvrdu vjeru uhvatio!
Kad bi mi te drugi odvodio,
Bi li puklo moje srce živo?
A ti misliš, da je tebi krivo!“
Kad su došli dvoru bijelome,
Svoja ih je dočekala majka.
Kad ih vidi, milo joj je bilo,
I oženi jedno za drugoga,
Da miruje jedno uz drugoga.

Baldo Glavić, str. 4315.

Kazivala Anica Begin iz Luke na Šipanu, a slušala od Šćepana Ozimice, takodjer Šipanjca.

28.

Zarad dugova prodao vjernu ljubu.

Bogdana devet vinograda,
I na vodi devet vodenica,
I u štali devet vranih konja.
Sve je Bogdan za dugove dao;
Još se nije duga ot'odio:
On prodaje staru milu majku.
Al govori ljuba Bogdanova:
„Oj Bogdane, mili gospodaru!
Ne prodaji stare mile majke!
Za majku ćeš manje blaga dobit,
Manje blaga, a više grijote.
Već prodaji mene virnu ljubu;
Za ljubu ćeš više blaga dobit,
Više blaga, a manje grijote.“
Ništ ne stade Bogdan gospodaru,
Vodi ljubu na Nove Pazare.
Susrete ga Ture janjičare,
Pa govori Ture janjičare:
„Po što ljuba, Bogdan gospodaru?“
Al govori Bogdan gospodaru:
„Moja ljuba za trista dukata.“
Ništ ne stade tursko momče mlado,
Već on stere zelenu dolamu,
Trista broji, a trista zabraja.
Uze ljubu za desnicu ruku,
Pa ju baca za se na konjica.
Ode Ture kući pjevajući,
Ode Bogdan kući tugujući.

Mato Zdjelarević, II., br. 109.

Iz Sibinja.

29.

Ljuba Bogdanova.

Bogdana devet vinograda,
A deseta vidovka jabuka,
Koja radja triput na godinu.
Svemu tomu zaludu ljepota,
Er je Bogdan puno Turcim' dužan.
Pr'jete Turci prodavat Bogdana.
A kad vidje Ljutica Bogdane,
Kad se jadan pri nevolji nadje,
Ide svoju da prodaje majku,
Da je vodi na Nove Pazare.
Gledala ga Jela, ljŭbi svoja,
Koja mu je skoro dovedena,
Od velika roda i plemena,
Pa Bogdanu govori ljubovca:
„O, Bogdane, mili gospodare!
Kud ti resiš staru tvoju majku?
Kudar misliš s njome putovati?“
 Bogdan svojoj govori ljubovci:
„Prodj' se, Jele, draga dušo moja!
Evo moju ja naresih majku,
Da je vodim na Nove Pazare;
Hoću prodat milu moju majku,
Erbo meni Turci pritužiše,
Da ja plaćam njima dugovanje.“
Reče Jele, ljubi Bogdanova:
„A, Bogdane, jadan gospodare!
Ko će tvoju kupovati majku,
Kad je stara, jadan gospodare!
Što ćeš za nju prihvatiti parâ?
Mene resi, Jelu ljŭbi tvoju,
U najbolje u moje od'jelo,
U čem sam ti skoro dovedena,
Pa me vodi na Nove Pazare!
Mene prodaj, dragi gospodare!

Za mene ćeš uhititi blaga
I platiti štogod dugovanja.“
 Žô Bogdanu Jele, ljubi svoje,
Pa niz obraz suze oborio.
Od žalosti resit je ne šćio,
Pa se Jele sama naresila
U od'jelo, što joj je najbolje,
U čemu je skoro dovedena:
To je ruho od nevjeste bilo.
Mili Bože, na svemu ti hvala;
L'jepo ti se Jele naresila;
L'jepa Jele i od sebe bila,
L'jepo ti je pogledati bilo!
 Dok se Jele opremila mlada,
Bogdan u to konja opravio.
Mili Bože, na svemu ti hvala!
Kada Jele pred dvore izadje,
Viče mlada Bogdanova Jele:
„Ostan' s Bogom, nerodjena majko,
Nerodjena, kolik' i rodjena!
Bog sâm znade, više vidiš li me,
I ja tebe, i ti mene, majko!“
 Tad se Bogdan na konja bacio,
A uza se Jelu, ljubi svoju;
S njome ide na Nove Pazare.
Stade tamo pazarit ljubovcu;
Cijeni je péstotin[1]) dukata.
Svak razgleda Jelu Bogdanovu,
Al je niko da kupuje ne će,
Ni da dade groša pestotina.
Bogdanu je Bog i sreća dala,
Da izadje beg Filipoviću;
Beg izadje niz Nove Pazare.
Kad vidio Jelu Bogdanovu,
Jes' mu Jele srcu omiljela;
Kupuje je beg Filipoviću.
Za nju dava pestotin dukata.
Još Bogdanu dobra[2]) darovao,
Neka pije niz Krajinu vina!

---

[1]) *pet stotina* [2]) *s dobre volje dao još i više.*

*

Primi Bogdan jaspre[1]) u mahramu,
Pa se jadan obzirati stade,
Gdje ostavi Jelu, ljubi svoju.
A kad vidje beg Filipoviću,
Uzme Jelu za ruku bijelu,
Odvede je u svoje duhćane.
A kad s njome u duhćane dodje,
U njega se Jele zagledala.
Govori joj beg Filipoviću:
„Što me gledaš, tanka Latinkinjo?
Ali si se štogod prepoznala,
Ali gledaš, da mene pogubiš?“
Govori mu Jele Bogdanova:
„Gospodine, beg Filipoviću!
Ja ne gledam pogubiti tebe,
Nego sam se zagledala u te;
Sve bih rekla, ne bih se zaklela,
Da sam brata takoga imala.“
Govori joj beg Filipoviću:
„Duše moja, tanka Latinkinjo!
Čigova si[2]) roda i plemena?
Od koje si zemlje i Krajine?“
Govori mu rodjena sestrica:
„A, čuj mene, dragi gospodare!
Kad me pitaš, da ti pravo kažem!
Ja sam rodom iz Karlovca grada,
Od bijele kule Vojinove,
Moj je babo Vojine Nikola.
Na vojšci mi babo poginuo;
Pogibe mi na vojšci carevoj.
Osta moja sirotica majka,
A uza nju devet braće moje,
Ja deseta, djevojka nejaka,
A su[3] devet mile braće moje.
Pa se moja braća razbjegoše,
Neki podju na vojsku carevu,
A neki mi podje trgovati,
A najmladji mali Nikolica
Otide nam od kule tanahne;

[1]) *novce* [2]) *čijega si* [3]) *s, sa.*

Nije imo devet godinica.
Za nj ne znamo smrti i života.
Neg smo čuli, što ljudi govore,
Da je negdje na Novom Pazaru,
Da se zove beg Filipoviću,
Od Pazara Novoga plemiću.“
Kad to čuje beg Filipoviću,
Skoči beže na noge lagahne,
Svoju sestru grli i celiva:
„Ti to li si, Jele, moja sele?
Jesam li te mogo obljubiti
I nemilo Bogu sagr'iešiti,
Ol ti mene noćas pogubiti!
Čigova si vjenčana ljubovca?
Za koga te udomila majka?“
Sve mu Jele po istini kaže,
Da je ljuba Ljutice Bogdana,
Da je skorom udomila majka.
Kad to čuje beg Filipoviću,
Brzo b'jelu knjigu nakitio,
Za Bogdanom knjigu opremio:
„Šuro moja, Ljutica Bogdane!
Da si brže na Nove Pazare!
I dovedi deset konja vran'jeh,
Da ti dadem spenze[1]) nebrojene,
I dadem ti moju sestru dragu,
Sestru moju, dragu ljubi tvoju!“
Kad Bogdanu b'jela knjiga dodje,
Knjigu štije Ljutica Bogdane.
Kad vidio, što mu knjiga kaže,
Teškijem se čudom začudio,
Pa govori Ljutica Bogdane:
„Mili Bože, na svemu ti hvala,
I na ovom daru iznenada!“—
Pa se skače na noge lagahne,
Trče[2]) Bogdan niz kulu tanahnu
I otide konjim' u podrume,
Pa izvede devet konja vranih
I otide put Nova Pazara.

[1]) *blago* [2]) *trči.*

Kadar Nove na Pazare dodje,
Na duhćane beg Filipovića,
S njim se grli rukama bijelim,
I ljube se lišce u junačko,
I za svoje pitaju se zdravlje.
Beg mu dava vjenčanu ljubovcu,
I uza nju silnovito blago.
Podje Bogdan sa Nova Pazara,
I odvede Jelicu ljubovcu,
I odnese blago nebrojeno.
Zdravo Bogdan svome dvoru dodje,
I Turcima plati dugovanje,
I ostade gjengjil[1]) za života.

Baldo Melkov Glavić, str. 3123. *S otoka Šipana, od Anice Begin.*

30.

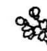
Sestra prepoznaje brata.

Zateče se tursko monče[2] mlado,
Porobit će Srijem do sabaha[3]),
Da će izves' tries' djevojaka
I pred njima kitnu Angjeliju.
Što je Ture pjano besjedilo,
Ono Ture tr'jezno učinilo,
Porobilo Srijem do sabaha,
Te izvelo tries' djevojaka,
I pred njima kitnu Angjeliju.
Kad su sjeli roblje dijeliti,
Svakom drûgu lijepa djevojka,
A Smailu kitna Angjelija.
Angjuši je Smail govorio:
„Imadeš li ikoga od roda?"
Odgovara kitna Angjelija:
„Imala sam brata i materu;
Oboje mi odvodili Turci."

[1]) *sretan* [2]) *momče* [3]) *do zore (zareče se, da će do zore porobiti Srijem).*

Pitalo je tursko monče mlado:
„Bi li po čem brata poznavala?"
Odgovara kitna Angjelija:
„Ja bi moga brata poznavala,
Kada sam ga luda[1]) dadijala,
Omakne se kuli niz skaline;
Na ramenu ranu načinio.
Znat će mi se bratu do vijeka."
Progovara tursko monče mlado:
„Zavrati mi kevčeta-dolame[2]),
A zagrni rukav od košulje!"
Kad mu nadje ranu na ramenu,
Objesi se bratu o ramenu.
Brat je dade Gjerzelez Aliji.

Vice Palunko, br. 16. *Iz Popova polja u Hercegovini; od Jele Bukvić.*

31.

Srijemska banica.

Dvorbu dvori tursko momče mlado,
U Stambolu cara Sulejmana.
Dvorio ga dvanaest godina:
Nit izdvori pare ni dinara,
Pojde momče zavičaju svome.
Sažali se caru Sulejmanu,
Pa ga care dobro darovao:
Dade njemu Stojna Biograda,
Da on bude paša biogradski,
I dade mu trista pratioca,
Da ga prate Stojnu Biogradu.
Pa ga care dobro svjetovaše:
„Kada dojdeš Stojnom Biogradu,
Ne uzdiži porez ni arača;
Muška glava sto i deset para!
A na raju ne iznosi b'jedu!

[1]) *još sasvim mlada* [2]) *dolama širokih razrezanih rukava.*

Ak' uzdigneš porez i arača,
S rusom ću te rastaviti glavom."
Ode paša Stojnom Biogradu.
Paša bio tri godine dana;
Kad četvrta nastala godina,
On uzdiže porez i arača,
A na raju iznosio b'jedu.
On sastavlja do dvanest knezova,
Trinestoga od Srijema bana,
Pa dobavi vilena dželata,
Pa pos'ječe dvanaest knezova.
A za bana ustade gospoda,
Bane dade, digod što imade:
Svoju b'jelu kulu do temelja,
I na kuli s uhata siniju,
Po kojoj su dragi kamenovi,
Pri kojoj se vidi večerati,
I po noći kao u popodne.
Dade bane duge podvornice[1]),
A na njima kmeti posadjeni
S volovima i sa sjemenima.
Dade bane stûpe valjarice,
Što bacaju na godinu dana
Po hiljadu mehkije' dukata.
Dade bane stotinu volova
I stotinu krava jalovica,
Što junica i što jalovica.
Dade bane hiljadu ovaca,
Ne bi l' bane glavu otkupio;
Osta dužan hiljadu dukata.
Sutra petak, eto turski svetak.
Ovako mu paša govorio:
„Donesi mi hiljadu dukata,
Podne bude, tebe ne bijaše,
Ne donesi hiljade dukata,
S tvojom ću te rastaviti glavom!"
Ode bane do Srijema svoga,
Da on traži hiljadu dukata.
Al je dao, di je što imao,

[1]) *livade pod dvorom.*

Sam' ostalo hače četvrtače.
Kad je bio do Srijema svoga,
Na pogled ga ugledala majka:
I pred njeg majka išetala,
I stara mu govorila majka:
„Bogu fala i današnjem danu,
Kad j' ostala na ramenu glava,
Jer je meni bilo dodijalo
Dolazeći krvavi haberi,
Da si, sine, izgubio glavu!"
Onda bane njojzi govorio:
„Zaludu sam dolazio, majko!
Kad sam dao sve, što sam imao,
Osto dužan hiljadu dukata;
Ništa nemam, nego staru majku,
I još svoju mladu banovicu.
Sramota je, moja stara majko,
Sramota je, od Boga grihota,
Sramota je majku prodavati!"
Onda veli mlada banovica:
„Ja ću ići u šikli-odaju,
Pa s' obući štogod bolje mogu,
Pa me uzmi za bijelu ruku,
Pa me vodi u novu čaršiju,
Pa me podaj bijelu telalu,
Nek me telal po čaršiji viče:
„„Na prodaju mlada banovica!""
Ne će li se kogod nalaziti,
Da ti uzmeš hiljadu dukata,
Da t' ostane na ramenu glava."
Al to banu vrlo milo[1]) bilo.
Nama' ode mlada banovica,
Pa s' obuče štogod bolje more,
Pa je uze za bijelu ruku,
Odvede je u novu čaršiju,
Pa je dade bijelu telalu.
Vazdan telal po čaršiji viče:
„Na prodaju mlada banovica!
Išće bane hiljadu dukata!"

[1]) *bilo mu žao, smililo mu se.*

Podne bilo, nema mušterije,
A kad bilo danu iza podne,
Al eto ti careve delije,
I on jaše hata četvrtaka,
Pa govori careva delija:
„Bog t' ubio, bijeli telale!
Što ti vazdan po čaršiji vičeš?“
Govorio bijeli telale:
„A Boga mi, careva delijo,
Na prodaju banovica mlada,
Išće bane hiljadu dukata.“
Pa natjera careva delija,
Pa natjera hata četvrtaka,
Pa ugleda mladu banovicu.
A kad vidi, što je i kako je,
Zarovio ruke u džepove,
Pa mu dade hiljadu dukata,
Pa odvede banovicu mladu,
Odvede je uz novu čaršiju.
Ugleda ga paša biogradski,
Da je ono careva delija,
Pa ga dobro paša dočekao;
Spremio mu gospodsku večeru,
Pa večera careva delija,
Ama ne će mlada banovica,
Veće roni suze niz obraze.
Pitala je careva delija:
„Što ti roniš suze niz obraze?
Zar ti žališ od Srijema bana,
I njegove prebijele kule
I njegove iz ramena ruke?“
Govorila mlada banovica:
„A Boga mi, careva delijo!
Ja ne žalim od Srijema bana,
Ni njegove prebijele kule,
Ni njegove iz ramena ruke,
Već ja žalim hrza i obraza[1]).“
Onda veli careva delija:
„Kad ti žališ hrza i obraza,

[1]) *poštena glasa.*

Čijega si roda i plemena?“
Odgovara mlada banovica:
„A Boga mi, careva delijo,
Kad me pitaš, pravo da ti kažem:
Iz Banjora Banović Damjana,
Bratičnjina Banović Ivana.
Imala sam brata jedinoga,
Pa dojdoše careve delije,
Da pokupe djecu u vojnike.
U amidže Banović Ivana,
U amidže do sedam sinova,
Pa mu žao djecu rastaviti;
Dade moga brata jedinoga,
Odvedoše careve delije.“
A kad tako mlada govorila,
Onda veli careva delija:
„Bi l' ti mogla brata poznavati?“ —
— „„Ja bih lako brata poznavala;
Ujede ga debeli gjogate
Za mišnicu, za desnicu ruku.““
A, da vidiš careve delije!
On zagrnu uz ruke rukave,
Al ga uj'o debeli gjogate
Za mišnicu, za desnicu ruku.
I tude se mladi poznavali
Kô što i jest bratac i sestrica.
Poručuje careva delija,
Poručuje od Srijema banu:
„Hodi, vodi mladu banovicu!“
Dohodi mu od Srijema bane;
Dodade mu careva delija,
Dodade mu mladu banovicu.
Odvede je ka Srijemu svome.

D. Popović, br. 6. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

32.

Vladimir i Kosara.

Procmili' je sužanj Vladimire
U tamnici krája[1]) bugarskoga;
Cmili teško i nevolja mu je.
Začula ga Kosara divojka,
Lipa ćerca kraja bugarskoga.
Ona mu je besidila mlada:
„Što ti mi je, moj sužnji nevojni?
Što niz obraz grozne suze roniš?
Oli ti je stanje dodijalo
U tamnici lošoj kući mojoj?"
Odgovara sužanj Vladimire:
„Duše moja, Kosara divojka!
Stanje mi je dodijalo teško
U tamnici lošoj kući tvojoj.
Jur je ovo devet godinica,
Nisam vidi' mile majke moje,
Ja se nisam junak oženio;
Od tega mi ni na pamet nije,
Nego sam se majke uželio
I mojega dvora bijeloga.
Moli babu tvoga velikoga,
Da me pusti do dvora mojega,
A na viru opet ću mu doći."
Besidi mu Kosara divojka:
„Spovidi se, moj sužnji nevojni!
Tiho zboriš, ponizno govoriš,
Rek bi da si roda gosposkoga?"
Govori joj sužanj Vladimire:
„Ma ja nisam roda gosposkoga,
Neg sam sinac kraja slovinskoga,
A sužanj sam starca babe tvoga
Samojila, da ga bor ubije!
Na božju me viru privario,
U tamnicu mene postavio."

[1]) *kralja.*

Kad to čula Kosara divojka,
Mili Bože, ža' ti joj je bilo!
I šeta se babi u kamari,
I njemu je tiho besidila:
„O moj babo, velo dobro moje!
Svi ti sužnji u tamnici cmile,
Ma najveće sužanj Vladimire.
Pusti mi ga, babo dobro moje,
Za mojega draga zaručnika!" —
— „„Vele luda Kosara divojka!
Ti vazimaj ključe od tamnice,
I pusti mi sužnja do jednoga
Ma ne sužnja moga Vladimira!"" —
— „O tako ti, babo dobro moje!
Ja ti ne ću od krajestva ništa,
Neg mi pusti sužnja Vladimira
Za mojega draga virenika!"
Više mu se s manjim ne mogaše,
Jer se babi vije o grjavce[1]),
On joj dade ključe od tamnice,
Da pušćiva sužnja Vladimira,
A za njeje draga virenika.
Ona pojde tamnici na vrata,
U tamnicu nogom udarila:
„Ustani se, sužanj Vladimire,
I otari grozne suze tvoje,
Jer te draga zaručnica zove!"
Muči sužanj, kako da ne čuje.
Opet mu je mlada govorila:
„Ustani se, moj sužnji nevojni,
I izajdi tamnici na vrata,
Jer te zove Kosara divojka,
Lipa ćerca kraja bugarskoga."
Kad izajde tamnici na vrata,
Hitila ga za bijele ruke,
I vodi ga u kamare svoje.
Mili Bože, velika ti hvala!
Tri barbira ona nahodila;
Jedan brije, a drugi ga striže,

[1]) *gr'oce.*

A treći mu nojte[1]) obrižuje.
Žuta mu je do pojasa brada,
Žuti su mu brci do za uho,
Kraj mu dava ćercu jedinicu
Za njegovu dragu zaručnicu.
I dava mu pô krajestva svoga,
Pa ga šaje[2] dvoru bijelomu,
Da pozdravi milu majku svoju.

Baldo Glavić, str. 3698.

Kazivala Jàka Korunić, udovica od 45 godina iz Smokvice na Korčuli, a naučila još u djetinjstvu od neke stare Tomašinke.

33.

Tamnovanje bana Zrinjanina.

Tamnio je bane Zrinjanine
U tamnici bega od Novoga;
Tamnio je devet godin' dana.
Kad deveta na zahodu bila,
Piše bane listak knjige bile,
Pa je šalje svojoj staroj majci:
„Oj starice, mila moja majko!
Pošalji mi srebrenu tamburu
I terzijan od suhoga zlata,
Da se s njome junak razgovaram,
Jer je meni tavna dodijala.“
Kad je majka knjigu razumila,
Mislila se ostarila majka:
„Otkle meni srebrena tambura
I terzijan od suhoga zlata?“
Potribom se svojom pohrvala,
Sve prodala, što je god imala;
Uzela mu srebrenu tamburu
I terzijan od suhoga zlata,
Pa ih šalje banu u tamnicu,

¹) *nokte* ²) *šalje.*

Kad je bane tambur dohvatio,
Da je komu stati, pa slušati,
Kako bane u tambur udara!
Sitno kuca, tanko zapopiva,
U pismi je govorio bane:
„Oj starice, mila moja majko!
Da me budeš oženila mlada,
Da se s mojom dragom razgovaram!“
Slušala ga Arapka divojka:
„Bora tebi, bane Zrinjanine!
Pomol' de mi lišce na pendžere,
Da se tvoga ja nagledam lišca!“
Pomoli se bane Zrinjanine,
Gleda njega Arapka divojka.
Dokle ga je okom sagledala,
Odmah joj je srcu omilio,
Pa govori Arapka divojka:
„Bora tebi, bane Zrinjanine!
Bi l' ti mene pokrstio za se?
Izbavit ću tebe iz tamnice.“
Govori joj bane Zrinjanine:
„Izvadi me, Arapka divojko!
Izvadi me iz tavnice tavne,
Ja ću tebe pokrstiti za se.“
Kad to čuje Arapka divojka,
Jedva čeka Arapka divojka,
Da joj tavna uhvati se noćca.
Kad se tavna noćca uhvatila,
Ona krade od tavnice ključe,
Pa otvara od tavnice vrata,
Pa dozivlje Arapka divojka:
„Tko je ovde bane Zrinjanine,
Tko je ovde, neka na dvor idje!“
Tu izadje bane Zrinjanine.
Namaknula Arapka divojka,
Namaknula tri berbera mlada,
Jedan berber smidu bradu brije,
Drugi berber vrâni perčin češlja,
Treći berber nokte obrizuje.
Pa odleti Arapka divojka,

Ona leti u podrume donje,
Pa osedla dva dobra konjica,
Sebi ždrala, a banu gavrana.
Meće sedla od suhoga zlata,
A dvi uzde od sunčanog traka,
Dvoje prsi sjajnoga miseca,
Pa uzlazi na čardake gornje,
Grabi blaga štogod više more.
Posidoše dobrih dvoje konjâ,
Odjezdiše priko polja ravna,
Kano zvizde priko neba sjajna.
Kad su bili blizu vode hladne,
Tute mi se sneveseli bane;
Pitala ga Arapka divojka:
„Što si tako neveseo, bane?
Ali si se junak oženio?
Ali ti ja za u volju nisam?
Ako si se junak oženio,
Vinčaj mene za brata mladjega;
Ako nemaš ti brata mladjega,
Vinčaj mene za sinovca svoga;
Ako nemaš toga nijednoga,
Vinčaj mene za komšiju svoga!“
Govori joj bane Zrinjanine:
„Bora tebi, lijepa djevojko!
Ja se junak oženio nisam,
A ti meni jesi za u volju.
Već amo je blizu voda hladna,
Na njojzi su turske skeledžije.
Turski skelu zapitat ne umim,
Pa će oni nas-ga uhvatiti,
Uhvatiti, pa nas uapsiti;
Bit će gore, neg je prije bilo.“
Govori mu Arapka divojka:
„Muč', ne boj se, bane Zrinjanine!
Kad budemo blizu vode hladne,
Ja ću tebi zavezati usta,
Pa ću reći, da te bole zubi.“
Kad su bili blizu vode hladne,
Ona vadi šudar iza pasa,

Ona banu zavezuje usta,
Pa dozivlje turske skeledžije:
„Bora vama, turske skeledžije!
Namaknite vi tu skelu amo,
Da privezem babu, oca svoga,
Brže bolje da mu tražim lika,
Jer su mi ga zabolili zubi.“
Namakoše, pa ih privezoše.
Kad su bili nakraj vode hladne,
Al se hvati lijepa divojka,
Al se hvati u džepove svoje,
Pa izvadi dva dukata žuta,
Pa darova turske skeledžije:
„Skeledžije, napijte se vina!
Čekajte me, dok s' odovud vratim,
Bolje ću vas tada darovati.“

Mihovio Pavlinović, II., br. 1485. *Knin.*

❧

34.

Ban Zrinjanin i Begzada djevojka.

vijelio Zrinjanine bane
U tamnici novskog Mustaj-bega,
Cvijelio devet godin' dana,
Cvileć kune bega gospodina:
„Bog t' ubio, beže gospodine!
Sve ti jesi sužnje otpustio
Za velike zemlje i gradove,
A nekoga na vjeru junačku,
A nekoga za gotovo blago;
Mene ne ćeš za gotove novce.“
Al govori beže gospodine:
„Gospodine, Zrinjanine bane!
Tebe, bane, ni pustiti ne ću.
Prvi petak, turski svetak, dodje,
Živa ću te na kolac nabiti,

Pa te hoću po vojsci voditi."
Hudne bane razumio glase,
Pa je bane tiho besjedio:
„Gospodine, novski Mustaj-beže!
Dajder meni divit i artije,
I lagano pero od pisanja,
Da ja pišem listak knjigu bilu,
Da je šaljem Zrinju na Krajinu,
A na ruke staroj svojoj majci,
Da se mene već nikad ne nada;
Da mi šalje mrtvačko od'jelo,
Što sam za smrt skoro pokrojio."
To je beže jedva dočekao:
Banu dade divit i artije,
I lagano pero od pisanja.
Bane piše listak knjigu bilu,
Pa je šalje Zrinju na Krajinu,
Ne šalje je svojoj staroj majci,
Da se njemu već nikad ne nada,
Već on piše svojoj staroj majci:
„O starice, moja mila majko!
Šalj-de meni srebrnu tamburu,
U kojoj je daska sačmalija,
U dasci su dva kamena draga,
Svaki stoji dva bijela grada!"
Kada bane knjigu opremio,
Knjiga ode od ruke do ruke,
Dok ne dodje Zrinju na Krajini,
A na ruke ostareloj majci.
Knjigu štije ostarela majka,
Knjigu štije, a suze prol'jeva.
Kada vidje, što joj knjiga kaže,
Onu štije, drugu rukom piše,
Pa je šalje u tamnicu banu,
S njome šalje srebrnu tamburu.
Kad tambura banu dolazila,
Lulu pije Zrinjanine bane,
Lulu pije, u tamburu bije,
Uz tamburu lipo popijeva:
„O tamburo, o dangubo moja!

O starice, mila majko moja!
Ja ti ne bih ni žalio, majko,
Što ću svoju izgubiti glavu.
Al me nisi oženila mlada,
Da t' ostane u dvorima ljuba,
Jali ljuba, jali unuk koji.
Ljuba bi ti od posluge bila,
Unuk bi te do smrti hranio.
Kom će ostat zemlje i gradovi?
Kom će ostat gotovina novci?
Kom će ostat moja banovina?"
Mislio je bane Zrinjanine,
Da ga nitko tamo nije slušo,
Al slušala Begzada djevojka,
Lipa sele novskog Mustaj-bega;
Slušala ga na srčali-pendžer
I kroz njega glavu pomolila.
Na djevojci ništa od od'jela,
Na nogama ćuze-jemerlije,
A na njojzi sačmali-košulja,
Više zlata, neg bijela platna.
Na djevojci do sedam gendara,
Dva gendara crljena merdžana,
Dva gendara crna konofita,
Dva gendara bijela bisera,
Sedmi gendar od žutih dukata,
Koji kuca po krilu djevojci.
Tri su retka žutijeh dukata,
U svakom je po stotina ravna.
Dvi očice do dvi trnjinice,
Obrvice morske pijavice,
Trepavice paunovo perje,
Pokrivaju dva gjula obraza.
Usta su joj kutija šećera,
Kad divani, ka' da golub guče,
Kad se smije, ka' da sunce grije.
Kad je bane pjesmu ispjevao,
Govorila Begzada djevojka:
„Je l' ti vira, Zrinjanine bane,
Da se, bane, oženio nisi?"

Al govori bane Zrinjanine:
„Dušo moja, Begzada djevojko!
Evo tebi vire od meneka,
Tvrdje vire neg studena stina:
Junak jesam, a oženjen nisam.“
Govori mu Begzada djevojka:
„Dušo moja, Zrinjanine bane!
Što se tebi čini od meneka?
Bi l' ti uzo mene za sebeka,
A za svoju zaručnicu ljubu?“
Al govori Zrinjanine bane:
„Ne budali, Begzada djevojko!
Kako bih te uzo za sebeka,
Kad sam evo u tavnici crnoj,
U tavnici mila braca tvoga?
Prvi petak, turski svetak, dodje,
Tvoj će bratac mene pogubiti,
Živa će me na kolac nabiti,
Pak me hoće po vojsci voditi.“
Odgovara Begzada djevojka:
„Ne boj mi se, bane Zrinjanine!
Moli boga, Zrinjanine bane,
Da ti ova tavna noćca prodje,
Noćca prodje, bili danak dodje,
Da dobavim od tavnice ključe.
Tavnice ću tebe izbaviti,
Opraviti Zrinju na Krajinu,
A na ruke staroj tvojoj majci.“
Boga moli bane Zrinjanine,
Da mu ova tavna noćca prodje,
Noćca prodje, bili danak dodje.
Danak prodje, tavna noćca dodje.
Kada biše noći po ponoći,
Dobavila Begzada djevojka,
Dobavila od tavnice ključe,
Došeta se banu pred tavnicu,
I dovede tri berbera mlada,
Pa otvori od tavnice vrata.
Uze bana za bijelu ruku,
Pa ga vodi gradu pred tavnicu.

Na nj namače tri berbera mlada;
Jedan brije, drugi obrezuje,
Treći njemu rusu kosu šiša.
Kada oni bana urediše,
Po njemu se grdne rane znadu,
Kud su njega šare zmije klale,
Same klale, a same l'ječile.
Bana vodi Begzada djevojka,
Bana vodi u gornju odaju,
U odaju mila braca svoga,
Braca svoga novskog Mustaj-bega.
Na nj oblači bratovsko od'jelo:
Oblači mu sačmali-košulju,
Više zlata, neg bijela platna;
I oblači velembir-čakšire,
Na čakšire kovče-džamajlije,
A na kovče u tvrdo talire,
Na talire srebrne sindžire,
Na sindžire žućane dukate;
I oblači bratovu ječermu,
Na ječermi osamnaest putaca,
S svake strane po devet putaca,
Svako puce svoju c'jenu kaže,
Jere ono po dvi oke važe.
Koje puce pod gr'ocem stoji,
Ono puce svoju c'jenu kaže,
Jere ono do tri oke važe,
To je puce na burmu skovano.
Kad junaci rujno vino piju,
Pa se njima čaša ne prigodi,
Odaviju puce ispod vrata,
Pa na njega rujno vino piju;
Kad s' napiju, opet ga priviju.
Na glavi mu klobuk, kapa turska,
Za kapom je devet čelenaka,
Deseta se na čekrk okreće,
Pa udara u zlatne čelenke,
Džamrkaju za kapom čelenke,
Kano, pobro, dvi mlade djevojke,
Kada podju na bunar po vodu,

Pa se boje dvi mlade djevojke,
Da ih ne bi bezi opazili,
Opazili, pa ih obljubili.
Pak uzima stambuliju-pošu,
Koju nose janičari Turci,
Kada idu na Džumaj na vodu,
Ma na Džumaj, na vodu svetinju;
Stoji poša šest stotina groša.
Umotane zlaćene čelenke,
Da čelenke ne bi pokisnule.
Pripasuje vukadina-pasa,
Za pas meće dva para pušaka,
Dvi danice, a dva dževerdana,
I medju njih palu okovanu,
I do pale noža jatagana.
Pripasuje srebrne svilaje,
U svilaje šezdeset fišaka.
Pa obuva svilene čarape,
Na čarape kajišli-opanke;
Pa uzimlje divan-kabanicu,
Koja krije konja i konjika,
Sva je suvim zlatom iskovana.
Kad djevojka bana uredila,
Ona ide u podrume donje,
Pa izbire konje ponajbolje,
Sebi ticu, banu lastavicu.
Bane muči, ništa ne govori,
Al govori Begzada djevojka:
„Dušo moja, Zrinjanine bane!
Što ti mučiš, sa mnom ne divaniš?
Al ja tebi za u volju nisam,
Al ti imaš na domu kadunu?“
Al govori bane Zrinjanine:
„Dušo moja, Begzada djevojko!
Ti si meni za u volju mlada,
A ja nemam na domu kadune.
Već ja mislim, Begzada djevojko;
Kako ćemo iz Novog izaći,
Iz Novoga, grada bijeloga,
Jer su njemu vrata zatvorena,

Na vratih je Mumine dizdaru
Sa svojijeh šezdeset stražana;
Poznat će me Mumine dizdaru.“
Al govori Begzada djevojka:
„Ne budali, bane Zrinjanine!
Lako ćemo iz Novog izaći,
Iz Novoga, grada bijeloga.
Kad dodjemo Novome na vrata,
Glavu motaj divan-kabanicom,
Koja krije konja i konjika,
A udaraj konja lastavicu,
Udaraj ga nogom i ostrugom,
Pa hoćemo iz Novog izaći.“
Kad dodjoše Novome na vrata,
Al zavika Begzada djevojka:
„Čuj, na noge, Mumine dizdaru!
Devet bȅga zaboljelo zubâ,
Ni konja se držati ne more,
Otkuda li s vami divaniti?
Beže ide k Sani vodi ladnoj,
Na Sani se zametnula kavga.“
Al se čudi Mumine dizdare,
On se čudi, a pitat ne smije:
Kamo begu još više delijâ,
Nego sama Begzada djevojka?
Kad izlaze oni iz Novoga,
Iz Novoga, grada bijeloga,
Oni jezde preko polja ravna,
Ka' dvi zv'jezde preko neba sjajná.
Bane muči, ništa ne divani,
Al govori Begzada djevojka:
„Dušo moja, Zrinjanine bane!
Što ti mučiš, sa mnom ne divaniš?
Al ja tebi za u volju nisam,
Al ti imaš na domu kadunu?“
Odgovara bane Zrinjanine:
„Dušo moja, Begzada djevojko!
Ti si meni za u volju mlada,
A ja nemam na domu kadune.
Pred nami je Sana voda ladna,

Kleta Sana, na njoj broda nema;
Na Sani je buljubuša Uso,
Mene Uso podobro poznade,
Jer je sa mnom u tamnici bio,
U tamnici mila braca tvoga,
U njoj bio tri godine dana;
Poznat će me buljubuša Uso.“
Govori mu Begzada djevojka:
„Muč', ne boj se, Zrinjanine bane!
Lako ćemo Sanu preploviti.
Kad dodjemo Sani vodi ladnoj,
Dat ću tebi šarenu maramu,
Glavu motaj šarenom maramom,
A zagrći divan-kabanicom,
Koja krije konja i konjika,
A udaraj konja lastavicu,
Udaraj ga nogom i ostrugom,
Neka konjic zemlju izbacuje,
Preko sebe pjenu prebacuje;
Onda ćemo Sanu preploviti.“
Kad dodjoše Sani vodi ladnoj,
Banu dade šarenu maramu;
Glavu mota šarenom maramom,
A zagrće divan-kabanicom,
Koja krije konja i konjika,
Pa udara konja lastavicu,
Udara ga nogom i ostrugom,
Ispod sebe zemlju izbacuje,
Preko sebe pjenu prebacuje.
A kad skeli dodjoše na Sani,
Al zavika Begzada djevojka:
„Čuj, na noge, buljubaša Uso!
Devet bega zaboljelo zubâ;
Ne more se ni konja držati,
Otkuda li s vami divaniti?
Beže jezdi u zemlju Ungarsku.“
Al se čudi buljubaša Uso,
On se čudi, al pitat ne smije:
Kamo begu još više delijâ,
Nego sama Begzada djevojka?

Al uzimlje Begzada djevojka,
Uzimlje mi tatarku-kandžiju,
Pa udara buljubašu Usu;
Kud ga kuca, njemu koža puca,
Koža puca, crna krvca štrca.
Ona Usu, a Uso stražare.
Brod namače Uso sa stražari,
Brod namače na 'nu vodu Sanu.
Taman oni Sanu preploviše,
Mili Bože, čuda velikoga,
Od ovoga časa nesretnoga!
Zapucaše na Novom topovi,
Na Novome gradu bijelome,
Da odvede Zrinjanine bane,
Da odvede glavitu djevojku,
Lipu selu novskog Mustaj-bega;
Da odnese divno odijelo,
I odvede konje ponajbolje.
Na to bane ništa ne hajaše,
Veće jezde preko polja ravna
Ka' dvi zv'jezde preko neba sjajna.
Bane muči, ništa ne govori,
Al govori Begzada djevojka:
„Dušo moja, Zrinjanine bane!
Što ti mučiš, sa mnom ne divaniš?
Al ja tebi za u volju nisam,
Al ti imaš na domu kadunu?“
Odgovara bane Zrinjanine:
„Dušo moja, Begzada djevojko!
Ja sam tebi svoju viru dao,
Jer je meni za nevolju bilo;
Ja imadem na domu kadunu,
I ja imam dva sina nejaka.“
Kad to čula Begzada djevojka,
Mili Bože, čuda velikoga
Od ovoga časa nesretnoga!
Čuj, zakuka Begzada djevojka,
Čuj, zakuka kano kukavica,
A prevrće kano lastavica.
Nju mi tješi Zrinjanine bane:

„Muč' ne cvili, lijepa djevojko!
Ne vodim te, da t' u najam dadem,
Već te vodim, da te ja udadem:
Ja imadem bana netijaka,
I viši je i ljepši od mene,
Svega ima više on od mene.“
U ta doba dvoru bijelome
Izlaziše dva banova sina.
Božju pomoć njima nazivao,
Nazivao Zrinjanine bane:
„Božja pomoć, dva sinčića mlada!
Je li stara na odžaku majka?“
Govoriše dva banova sina:
„Oj Boga ti, iz tamnice babo!
Tvoja j' stara na odžaku majka,
Al je naša svijet prom'jenila,
Juče jesmo sahranili majku?“
Kad u dvore bane ulazio,
Ljubi majka Zrinjanina bana:
„O, ti bane, oči obadvije,
S kojim' majka ide po svijetu,
Po svijetu i po žarku suncu!“
Govori joj Zrinjanine bane:
„Ne ljubi me, mila moja majko,
Veće ljubi svoju novu snahu,
Koja j' tavne mene izbavila,
I ovdje me dovodila, majko!“
Mili Bože, na svemu ti hvala!
Piše knjigu novski Mustaj-beže
Iz Novoga, iz grada b'jeloga,
Pa je šalje Zrinju na Krajinu,
A na ruke banu Zrinjaninu.
U knjizi je njega pozdravio,
I banu je 'vako govorio:
„Gospodine Zrinjanine bane!
Šalj-der meni dobre konje moje,
I šalji mi divno odijelo,
I šalji mi sestricu jedinu!
Ako meni ti poslati ne ćeš,
Tebe hoću pohoditi bana.“

To ne sluša Zrinjanine bane.
Kad osvanu nediljica sveta,
Ban odvodi Begzadu djevojku,
Odvodi je Oledarki crkvi,
I svojim je krstom pokrstio,
Od nje sebi gospu namistio.
Bila Begza, sad lijepa Kate.
Velik porod s njome izrodio,
Tri djevojke, a četiri sina.
Nigda j' nije prekorio bane,
Da je bila Turkinja djevojka.
Ona uze divit i artije,
I lagano pero od pisanja,
Pake piše listak-knjigu bilu
Bratu svome novskom Mustaj-begu.
U njojzi je njega pozdravila
I ovako bratu govorila:
„O moj brate, novski Mustaj-beže!
Da ti znadeš, o moj brate dragi,
Kako j' lipo Zrinju na Krajini
Isusovu viru virovati
I svojim se krstom pokrstiti,
Ti bi, brate, Novi ostavio,
Pa bi iša' Zrinju na Krajinu!“

Luka Marjanović, knj. II. br. 30. — *Iz Željave u Gornjoj Krajini od Petra Madžara.*

35.

Guslarka obljubila lijepu Mandu.

Koliko je ovdale do mora:
Sedamdeset i sedam gradova,
U svakom sam ljubio djevojku;
Nij' ostala mlâda ni djevojka,
Koje nije Ivo obljubio,
Samo nije lipe Mandaline,
Bog će dati i nju ću obljubit!“

Al govori lipa Mandalina:
„Ako Bog da, obljubit me ne ćeš.“
Ivo misli mîsli svakojake,
Sve je misli na jednu smislio,
Kako bi ju junak prevario,
Pa on pravi gusle javorove,
I on hrani kose djevojačke,
Pa on ide od dvora do dvora.
Kad je došo u Mandine dvore,
Al govori lipe Mande majka:
„Bora tebi, gutkinjice mlada!
Ili prosiš hljeba bijeloga,
Ili išćeš vina rumenoga?“ —
— „„Bora tebi, lipe Mande majko!
Ja ne prosim hljeba bijeloga,
Niti išćem vina rumenoga,
Već ja išćem konak konavati.““
Al govori lipe Mande majka:
„Il ćeš sa mnom na meke dušeke,
Ili s Mandom na gornje čardake?“
— „„Ne ću s tobom na meke dušeke,
Već ću s Mandom na gornje čardake.““ —
Kad je bilo noći o ponoći,
U ponoći u najgore doba,
Stade lupa pisanih sanduka,
Stade zveka staklenih pendžera.
Cikni, vikni lipa Mandalina:
„Bog t' ubio, moja mila majko!
Nije ovo gutkinjica mlada,
Već je ovo Senjanine Ivo;
Obljubi mi moje bilo lice.“

Mato Zdjelarević, I., br. 48. *Iz Odvoraca. Kazivala baba Mara Grgurević.*

36.

Prošnja bana Jelačića.

Kad se ženi Jelačiću bane,
On dozivlje Jelicu sestricu:
„O Jelice, rodjena sestrice!
Jesi l' bila kod Kovčićâ[1]) dvora?
Jes' vidila Kovčićevo Zlato?
Je li zlatno, koliko ga kažu,
Odiveno, koliko ga hvale?“
Odgovara sestrica Jelica:
„Ja sam bila kod Kovčićâ dvora,
I vidila Kovčićevo Zlato.
Jeste zlatno, koliko ga kažu,
Odiveno, koliko ga hvale:
Na njemu su gaće rakamane.
U njezinu tanku povišnjaku
Do stotina zlatnih tetrejika,
Pola zlatnih pola pozlaćenih.“
Pa je bratac seki govorio:
„O Jelice, rodjena sestrice,
Kako bih je junak privario?“
Odgovara sestrica Jelica:
„O moj brate, Jelačiću bane!
Lako ćeš je junak privariti.
Ti otidji u goru zelenu,
Pa usici gusle javorove,
I gudalo drvo šimširovo,
Ti obuci žensko odijelo!
Uzmi baku ti za vodju svoga,
Pa ti hajde od grada do grada!
Moli Boga i svetu Nedilju,
Da t' uhvati ona noćca tavna
Kod Kovčićâ grada bijeloga!“

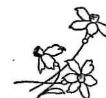
---

[1]) *Kovčići ili Kopčići glasovito su muslimansko pleme u Rami i Duvnu, pa se vrlo često spominje u narodnim pjesmama. Ovu pjesmu o Jelačiću banu donosimo, da se vidi, kako narod imena suvremenih svojih junaka stavlja u pjesme najstarijega tipa.*

Čini bane, što mu seka kaže:
Boga moli, pa ga domolio;
Kod Kovčićâ dvora omrknuo,
Pa dozivlje pred Kovčićâ dvorom:
„Dobra srića, Kovčićeva majko!
Bi li mogla ovdi prinoćiti?“
Odgovara Kovčićeva majka:
„Bora tebi, slipice divojko,
Dosta ih je ovdi prinoćilo,
Prinoćilo znanih i neznanih,
Kamo l' ne će slipica divojka?“
Kad su bila doba od večere,
Dadoše joj samoj večerati.
Ban zakuka kano kukavica,
A privrnu kano lastavica:
„Evo ima devet godinica,
Da sam mlada oke pogubila,
Nikad sama večerala nisam,
Doliš ovih Kovčićevih dvora!
Jeda Bog da, te se razorili!“
Kad to čuje Zlatuljina majka:
„Oj Zlatuljo, moja kćeri draga!
Aj' večeraj s slipicom divojkom!“
Tu je Zlato majku poslušalo.
Kad su bila doba od liganja,
Slipici su samoj dali ligat.
Ban zakuka kano kukavica,
A privrnu kano lastavica:
„Evo ima devet godinica,
Da sam mlada oke pogubila,
Nikad nisam sama prinoćila,
Doliš ovih Kovčićevih dvora.
Jeda Bog da ognjevi izgorili!“
Kad to čuje Zlatuljina majka:
„Oj Zlatuljo, moja kćeri draga!
Uzimlji je za bijelu ruku,
Pa je vodi u ložnicu gornju,
Pa je ligaj, kćeri, pokraj sebe!“
Tu je Zlato majku poslušalo,
Pa je vodi u ložnicu gornju,

Pa je liga ona pokraj sebe.
Kad su bila doba o ponoći,
Hvatila se slipica divojka,
Hvatila se Zlatu u nidarca.
Al govori Zlatulja divojka:
„Hajd' otole, slipico divojko!
Nisu za te odgojene dojke,
Neg za onog Jelačića bana!“
Pitala je slipica divojka:
„Da ti bora, Zlatuljo divojko,
Po čemu bi bana poznavala?“ —
— „„Po čemu bih bana poznavala?
Na ruci mu od zlata prstenje,
U prstenu Jelačiću bane.““
Mahnu bane rukom i rukavom,
Sine prsten kano žarko sunce,
I u njemu Jelačiću bane.
Ljubi bane do zorice Zlato,
Pa je svome odlazio dvoru,
Pa je bane svate sakupio.
Kad svanulo i sunce granulo,
Govorila Zlatuljina majka:
„Oj Zlatuljo, moja kćeri draga!
Što ne budiš mladjahnu slipicu?
Neka idje od grada do grada,
Ne bi li se mlada potpomogla!“
Zlatulja je majci besidila:
„Oj starice, moja mila majko!
Nije ovo slipica divojka,
Već je ovo Jelačiću bane:
Neg ti spremaj, stara majko moja,
Neg ti spremaj, što u Zlate nema!“

Mih. Pavlinović, II.,[r] br. 1508. *Grahovo*

37.

Ivo varalica.

ipa ti je u matere Mânde!
Kad obuče žutu svilu na se,
I zavije nad obrve vlase,
Mamila bi po nebu oblake,
Kamo l' ne bi po zemlji junake.
To je čuo Karlovića Ive,
Starici je majci besidio:
„O starice, mila majko moja!
Lipa ti je u matere Mande:
Kad obuče žutu svilu na se,
I zavije nad obrve vlase,
Mamila bi po nebu oblake,
Kamo l' ne bi po zemlji junake.
Da mi njoj se naljubiti lica,
Prigori' bi' pol mojega blaga!“
Kad Ivana razumila majka,
Ivanu je sinu govorila:
„Luda glavo, nemoj tratit blago!
Tvoja će te naučiti majka,
Kako ćeš je privariti lako.
Samo primaj svȉta materina:
Stoj u kuli tri litnja miseca,
Pleti kose kano i divojka,
Nosi ruho svitlo divojačko;
U majke ti dosta ruha ima.
Ja ću reći, drago dite moje,
Da si meni na vojsku išao.
Kad se svrši tri litnja miseca,
Ja ću cvilit, drago dite moje,
Da ti jesi meni poginuo,
Da je meni bila knjiga došla.
Dat' je hoću, drago dite moje,
Da je štije malo i veliko,
Da na vojski jesi poginuo.“

Kad je Ive majku razumio,
Odma prima svȉta materina:
Stoji u kuli tri litnja miseca,
Plete kose kano i divojka,
Nosi svitlo ruho divojačko.
Kad se svrše tri litnja miseca,
Teško cvili majka Ivanova,
Da na vojski poginu joj Ive,
On s' obuče kano i divojka,
I vazima vidro okovano,
Pa on šeta Mandi mimo dvora.
Ne zove je po imenu „Mande,“
Već je zove: „Drugarice moja!
Hajmo, drûgo, na vodu za goru!“ —
Druga druzi svojoj odgovara:
„Ne ću bome, drugarice moja;
Na vodi je Karlovića Ive,
On bi moje obljubio lice.
Ive mi se tvrdom vjerom kleo.“
Al je drúga Mandi govorila:
„Ne boj ga se, drugarice moja!
Sinoć mu je majci knjiga došla,
Da na vojski poginu' je Ive;
Štije knjigu malo i veliko.“
Kad je Mande drugu razumila,
Al je Mande druzi govorila:
„Počekaj me, drugarice moja,
Dok pripletem žute kose moje,
Dok zavijem vlase nad obrve,
I obučem žutu svilu na se.“
Čekala je pred bijelim dvorom,
Dokle se je napravila Mande.
I vazimlje vidro okovano,
I otidju na vodu za goru.
Kad dodjoše srid gore zelene,
Kitu cvića Mande nahodila,
Lipo ga je ubirala Mande,
Na žarko ga bacivala sunce,
Pa je Mande cviću govorila:
„Vehni tote, dobro cviće moje,

Tako vehlo tilo Ivanovo,
Ka' i moje od njegova straha!“
To govoreć na vodu su došle.
Kad su došle na vodu za goru,
Kitu ruže Mande nahodila,
Opet je je Mande ubirala,
Pa je baca na vodicu hladnu,
Pa je Mande ruži govorila:
„Toni tote, ružice rumena!
Tak' tonulo tilo Ivanovo
I starice Ivanove majke,
Ka' i moje od njihova straha!“
Ali njoj je Ive govorio:
„Ajme, Mande, drugarice moja!
Da izadje Karlovića Ive,
Sad što bismo obe učinile?“
Al je Mande druzi govorila:
„Da bi doša' Karlovića Ive,
U vodu bi hladnu s' utopila,
Ma mu lice ljubit dala ne bi.“
A kad je je Ive razumio,
Za bilu je ruku uhvatio:
„S njim govoriš, Mande dušo moja!“
Kad Ivana razumila Mande,
Ivanu se otimat počela,
Da će Mande u vodu se bacit,
Al joj Ive na vodu ne dade:
U njeg snaga kano u junaka,
Već je vodi pod jelu zelenu,
Ljubi Mandi lica bijeloga,
Ljubi lice litnji dan do podne.
Žarko došlo na podne je sunce,
Ne će Mande dvoru bijelomu,
Nego kida ruke pod prstenom,
Kida Mande pod vratom jerdane:
„Bacit ću se u vodicu hladnu,
Ne ću više doći mojoj majci,
Karat će me mila majka moja.“
Ali joj je govorio Ive:
„Hajde, Mande, dvoru bijelomu,

Čekaj mene do nedilje dana,
Dokle moju ja sakupim svaću.
Ako tebe bude karat majka,
Ti joj reci, draga dušo moja,
Da se tvoje rasušilo vidro,
Da s' čekala, dok se zatopilo.“
Povisoko sunce odskočilo,
Kada ga je razumila Mande.
U vidru je vode uzimala,
Pa otidje dvoru bijelomu.
Do srid gore doprati je Ivan,
Da se Mande na vodu ne vrati.
Kad su došli srid gore zelene,
Al je Ive Mandi besidio:
„Hodi zbogom, draga dušo moja!
Kada bude u nedilju rano,
Čekaj mene svaćom na dvorove!“
Time Mande bilom dvoru podje.
Kad je došla dvoru materinu,
Ali joj je govorila majka:
„Bog te ubi', Mande kćeri moja!
Što s' dosada na vodi činila?“
Al je Mande majci govorila:
„Prodji me se, mila majko moja!
Moje se je rasušilo vidro,
Čekala sam, dok se zatopilo,
Povisoko sunce odskočilo.“
Kad je Mandu majka razumila,
Muči stara, ništa ne govori.
Kad je bilo u nedilju rano,
Rano rani lipa Mandalina,
Bilim perjem dvore naresila,
I urani lipe Mande majka.
Kroz goru je svaću ugledala,
Pa je Mandi kćeri govorila:
„Mandalino, drago dite moje!
Čija j' svaća kroz goru zelenu,
Čija svaća, gdi im je divojka?“
Al je Mande majci govorila:
„Ne budali, mila majko moja!

Moja svaća, ja sam im divojka,
Mladoženja Karlovića Ive!“
  Kad je Mandu majka razumila,
Al je Mandi kćeri govorila:
„Bog te ubi', Mande kćeri moja!
Zašto, nîmo drago dite moje,
Što nis' tvojoj povidila majci?“

Mato Ostojić, I., br. 71. — *Iz Povlja od Ane Zlatar.*

38.

Cetinjka djevojka.

Pi je vino kita Cetinjana,
Na Cetini na vodici hladnoj;
Služi jim ga Cetinjka divojka.
Svakom mlada čašu nalivala,
I svak joj se u nidarce maše.
Al besidi Cetinjka divojka:
„Sebi ruke, braća Cetinjani!
Ako svima mogu biti sluga,
Al ne mogu svima virna ljuba,
Već jednomu najmlajem junaku,
Po imenu Ivi Grloviću,
Oli njemu, ol onom junaku,
Kî je kadar vodu priplivati.“
  Kad to reče Cetinjka divojka,
Svi junaci mukom umukoše,
I u zemlju oči oboriše,
Ali ne hti Ive dite mlado,
Već se skače na noge lagane,
Pa se baca u Cetinu vodu.
Kad je doša' u po vode ladne,
On 'no viče iza svega glasa:
„U pomoć mi, braćo Cetinjani!“
  Svi junaci mukom zamuknuli,
Crne oči k zemljî oborili,

Ali ne će Cetinjka divojka,
Već zavraća krila do kolina,
I rukave do bilih lakata.
  Kad ju vidi Ive Grloviću,
On 'no viče iza svega glasa:
„Nije triba, Cetinjka divojko!
Već ja kušam braću Cetinjane:
Kad bi meni do potribe bilo,
Bi li meni u pomoći bili.“

Jakov Čuka, br. 27. — *Sa Debelog Otoka; kazivala čobanica Matija Šešelja*

39.

Jankova bolest.

Janko svojoj besidio majci:
„Ženi mene, mila moja majko,
Ženi mene Ružicom divojkom!“
  Ali Janku odgovora majka:
„Da ti bora, drago dite moje!
Ne će Ruža; dala bi je majka,“
  Al je Janko majci besidio:
„Poslušaj me, mila moja majko!
Steri meni mekane dušeke,
A pod glavom ne meći mi ništa!
Pokrivaj me šarenim jordanom,
Pak poruši bile dvore tvoje,
Pak zaupi iza svega glasa:
„„Ajmeh majci, preminu mi Janko.““
To će čuti Ružica divojka;
Ružica je srca milostiva,
Ona hoće mene pohoditi.“
  Svoga Janka poslušala majka;
Sterala mu mekane dušeke,
Vrlo kratke i vrlo uzahne,
A pod glavu ne meće mu ništa.
Pokriva ga šarenim jordanom,
Pak poruši bile dvore svoje,

Pak zaupi iza svega glasa:
„Ajmeh majci, preminu mi Janko!“
To je čula Ružica divojka,
Pak Ružica majci besidila:
„Pusti mene, mila majko moja,
Da oplačem prvu sriću moju!
Pusti mene do Jankova dvora!“
Ružici je besidila majka:
„Ne hod' tamo, drago dite moje,
Jer je Janko mlada haramzada,
Strah je mene, privarit će tebe.“
Ali Ruža za to i ne haje,
Već uzimlje devet divojaka;
Svaka ima klobuk od dukata,
Mlada Ruža od devet dukata,
Pak odoše do Jankova dvora.
Svaka klečí, gdigod koja može,
Mlada Ruža na pragu od vrata.
A veli joj Jankulova majka:
„Uliz' u dvor, draga neve moja,
Nestečena koli i stečena;
Mrtav Janko ustati se ne će.“
A veli joj Ružica divojka:
„Bora tebi, Jankulova majko!
I ti cviliš, ama suzâ nemaš.“
Ali joj je stara besidila:
„Muči, Ruže, mukom zamuknula!
Otkad cvilim i suze prolivam,
Već bi vrutak-vrilo prisušilo,
Kamo ne bi jadne suze moje!“
Kada ju je Ruža razumila,
U bile je dvore ušetala,
Pak mu diže sa lica mahramu.
Na to se je Janko nasmijao.
Kad to vidi Ružica divojka,
Skoknu mlada da će pobignuti,
Za njom trknu u košulji Janko;
Za bilu je ruku uhvatio,
Pak je vodi u bijele dvore,
A divojke natrag otpravio.

Kad je čula Ružičina majka,
Tad napisa listak knjige bile,
Ter je šalje Jankulovoj majci:
„Kône moja, Jankulova majko!
Tamo mi je utva poletila,
I u tvoje dvore uletila;
Pošlji mi je, draga kône moja!“
Ali kone koni odgovara:
„Istina je, draga kone moja,
Da je tvoja utva doletila,
I u moje dvore uletila.
Moj ti ju je soko uhvatio;
Tvrdo drži, pustiti je ne će.“

Miroslav Alačević, II., br. 83. *Iz Makarskog Primorja.*

40.

Čuvari Lazareva blaga.

Mili Bože, na svemu ti hvala!
Kad je Lazar prevozio blago,
Sedam dana na sedam kôčija,
Vozi blago preko polja ravna,
Preko polja, preko Ungarije.
Vozi blago u goru Markovu,
Kod svetoga Davidova drvca.
A tu kliče ptica lastavica:
„Ostav' blago, čestiti Lazare!
Sva se sila na Kosovo zbila!
Sve Kosovo pritisnuli Turci.“
Ne će Lazar da ostavlja blago,
Neg na nj meće teško obilježje:
Od olova dvanaest vukova,
I dva lava od ljùca kamena,
I dva konja čista od kos'tera;
Na konjicih srebrne junake,
U ruke jim buzdovane perje,

Na ramena sive sokolove.
Onda ide na Kosovo bojno
Bojak biti, blago zadobiti.
Traže Turci Lazarevo blago,
Tražili ga sedam godinica.
Kad su oni nalazili blago,
Zavijaše vuci od olova,
Zavrištaše konji od kos'tera,
Zavikaše srebrni junaci,
Zakliktaše sivi sokolovi.
Kako klikću i krilima trepću,
Kako trepću, tako i pol'jeću,
Polijeću gori kroz ogranke.
Prevari se vjera nekrštena,
Prepade se, pa se natrag vrati;
Kad se vrati, već se ne povrati.

Mih. Pavlinović, II., br. 1501. — *Iz Bukovice u Dalmaciji.*

41.

Carsko roblje.

Kad su Turci roblje zarobili,
Mladu Janju od sedam godina,
Mijovila u svili povita;
Kad se Janji dodijalo bilo,
Još govori prelijepa Janja:
„Boga vami, janjičari Turci!
Uzmidete Milu, brata moga,
Pa pones'te do gornjih čardaka,
Pa ga dajte kralju i kraljici!
U mene su prenejake ruke,
Mile hoće obje otkinuti!
To su Turci za Boga primili,
Pa uzeše Milu prenejaka,
Pa ga daju kralju i kraljici.
Tako resli devet godinica;

Kad deseta na zahodu bila,
Dodje bratac miloj seji svojoj.
Ali seka rusu kosu češlja,
Kosu češlja, grozne suze lije,
Pitao je bratac Mijovile:
„Što je tebi, draga sele moja,
Da ti tako grozne suze liješ?“
Odgovara prelijepa Janja:
„Prodji me se, moj mio brajane!
Od kralja sam čula i kraljice,
Da ćemo se brzo rastanuti,
Da će mene vjenčat za Uroša,
A tebe će prodati na more.“
L'jepo seja brata svjetovala:
„Aj, moj Mile, moj brate rodjeni!
Kada sutra b'jeli danak svane,
Danak svane i sunašce grane,
Ti mi goni konje na čajere[1]),
Sele će ti ručak donositi
Kad ugledaš milu seju svoju,
Ti mi sedlaj konja i sokola,
Sestri pticu, sebi lastavicu!
Ići ćemo potražiti majku,
I našega stara roditelja.“
Kad u jutro ogranulo sunce,
Seka mu je ručak donosila.
Daleko je bratac ugledao,
Pa mi sedla konja i sokola;
Seli pticu, sebi lastavicu,
Pa odoše kroz goru zelenu.
Devet dana išli kroz goricu,
Nit su jeli, nit su vode pili!
Travica je njima hrana bila,
A rosica hladjana vodica.
Izašli su iz gore zelene,
Ugledali trista žetelica,
Dobru su im pomoć nazivali:
„Dobra pomoć, trista žetelica!“
— „„Bog daj dobro, neznana delijo!““

[1]) *na livade.*

Još govori momče Mijovile:
„Imate li da nam štogod date?
Veće ima do devet danaka,
Nit ijemo, nit vode pijemo.“
  Dadoše im hljeba bijeloga,
I pečena mesa ovnovskoga,
A da gucnu: vina crvenoga.
Kad s' najeli i napili vina,
Govorio momče Mijovile:
„Ustander se, draga sele moja!
Dohvati mi moju tamburicu,
Da ja junak ovdje potamburam!“
Al govori trista žetelica:
„Oj bora ti, neznana delijo!
Nemoj junak ovdje tamburati,
Jer ćeš ludo izgubiti glavu.
Otkad ovdje roblje zarobljeno,
Mlada Janja od sedam godina,
I Mijovil u svili povijen;
Nisu ovdje zvona zazvonila,
Nisu ovdje bubnji zabubnjali,
Nit svirale tanke zasvirale.“
  Otolen se oni podigoše,
I k carevu dvoru otidoše.
Nalazili ostarjelu majku,
Pa govori momče Mijovile:
„Bog daj dobro, carice gospojo!“
Muči ona, ništa ne govori,
Al govori momče Mijovile:
„Daj ti nami hljeba bijeloga
I pečena mesa ovnovskoga!“
Dade njima hljeba bijeloga
I pečena mesa ovnovskoga.
Kad se oni ponajeli mesa,
Tad govori momče Mijovile:
„Oj bora ti, draga sele moja,
Ustander se na noge lagane!
Dohvati mi moje tamburice,
Da ja ovdje junak potamburam!“
Al govori kraljica gospoja:

„Hod' otolen, neznana delijo!
Ako čuje care gospodine,
Rusu će ti on odsjeći glavu.
Otkada je roblje zarobljeno,
Mlada Janja od sedam godina,
I Mijovil u svili povijen;
Nisu ovdje zvona zazvonila,
Nisu ovdje bubnji zabubnjali,
Nit svirale tanke zasvirale.“
Al govori momče Mijovile:
„Muči, muči, moja stara majko!
Evo ja sam tvoj sin Mijovile,
Evo ovo moja seka Janja.“
  Kad je njega razumjela majka,
Ljubi sina medju oči crne.
Prvi caru muštuluče dodje;
Dade njemu[1]) pô blaga svojega.
Drugi caru muštuluče dodje,
Dade njemu pô kraljevstva svoga.
Tada bilo, sad se spominjalo,
Koga nije, da kruha ne ije!

Ivan Stipac, br. 6. *Iz Smiljana u Hrvatskoj.*

42.

Nahod Abdullah.

Kad je Drina Foču zanijela
I bijele Avdagine dvore,
I u dvorim' béšu od merdžama[2]),
I u béši nejak Abdullaha.
Uranio gjemidžija[3]) Meho,
Pa uzimlje turski abdest[4]) na se,
Da on klanja sabaha namaza[5]).

---

[1]) *t. j. prvom glasniku, koji je donio glas* [2]) *kolijevku, bešiku od koralja* [3]) *ladjar* [4]) *pranje prije molitve* [5]) *jutarnju molitvu*

Nešto mu se dalo pogledati,
Pa pogleda preko vode hladne.
Kad ugleda bešu od merdžama
Pokrivenu jorganom behara[1]),
On se hvati vesla šimširova,
U šajku se uvozio ladju,
Pa on stiže bešu od merdžama;
Nasuho je bešu iznosio.
Kad u beši malko[2]) čedo spava,
Malko čedo, ali muška glava.
Pod glavom mu vezene havlije[3]),
U havlijam' knjige hamajlije[4]).
Jami[5]) bešu gjemidžija Meho,
Pa je nosi b'jelu dvoru svome,
Pa je daje svojoj majci dragoj:
„Na ti, majko, bešu od merdžama,
I u beši nahod-d'jete malo!
Nemaš, majko, već mene jednoga,
Hrani njega kô i mene sina!
Pĭtâj njega medom i šećerom!"
To je majka jedva dočekala,
Ona goji prenejako čedo;
Pĭta njega medom i šećerom,
Iz čaršije[6]) bijelim simitom[7]).
L'jepo su mu ime izd'jevali,
L'jepo ime „Nahod-d'jete malo."
Kad Nahodu sedam godin' bilo,
Nahoda su i u mejtef[8]) dali.
Kad Nahodu devet godin' bilo,
Pušća hodža djecu iz mejtefa.
Kraj mejtefa čimen-mejdan[9]) bješe,
Tu sjedjaše gjemidžija Meho,
A do njega Fočanin Avdaga.
Njima veli gjemidžija Meho:
„A, Boga vam, djeco mejtefari!

[1]) *pokrivačem (jorganom) od cvijeća; sa cvjetovima izatkanim po jorganu* [2]) *maleno* [3]) *veliki bijeli rubac (havli-mahrama), kojim se zavješaju djevojke, kad se udaju* [4]) *zapis* [5]) *uzme* [6]) *tržište, pazar, pijaca* [7]) *hljeb od najsitnijega pšeničnog brašna* [8]) *mala škola, gdje se muslimanska djeca uče Bogu moliti i čitati* [9]) *igralište.*

Skočite se skoka iz ćusteka[1]),
Da vidimo, tko će preskočiti."
Skakaše se djeca mejtefari,
Svima im je Nahod preskočio.
Opet veli gjemidžija Meho:
„Bacajte se kamena s ramena,
Da ja vidim, ko će prebaciti!"
Bacaše se kamena s ramena,
Svima im je Nahod prebacio.
Kad to vidje gjemidžija Meho,
Poljubi ga medju oči crne,
I dade mu žutu madžariju[2]):
„Hej aferim, Nahod-d'jete malo!"
A veli mu Fočanin Avdaga:
„O, Boga ti, gjemidžija Meho!
Što ga zoveš Nahod-d'jete malo?"
A veli mu gjemidžija Meho:
„A Boga mi, Fočanin Avdaga!
Kad je Drina Foču zanijela,
Ja u jutro bijah podranio,
Da uzimljem turski abdest na se,
I da klanjam sabaha-namaza.
Nešto mi se dalo pogledati,
Pa pogledah preko vode hladne:
Voda nosi bešu od merdžama,
Pokrivenu jorganom behara.
Ja prihvatih veslo šimširovo,
U šajku se uvozio ladju,
Pa uhvatih bešu od merdžama;
Nasuho je jesam iznosio.
Kad podigoh jorgan od behara,
Al u beši malko d'jete spava.
Odnesoh ga b'jelu dvoru svome,
Pa ga dadoh svojoj miloj majci.
Tada sam mu ime nad'jevao:
„Na ti, majko, Nahod-d'jete malo!
Nemaš sina već mene jedina,
Pĭtaj njega medom i šećerom,

[1]) *pŭto ili bukagije konjske, kojima se vatreni konji sapinju* [2]) *madžarski dukat.*

Iz čaršije bijelim simitom!
Pitali ga medom i šećerom,
Dok sam sebi brata podgojio,
Stog ga zovem „Nahod-d'jete malo.“
Al zaplaka Fočanin Avdaga,
Pregrli ga objema rukama,
Poljubi ga medju oči crne:
„Blago meni, evo meni sina!
Hajde, brate, gjemidžija Meho,
Da idemo mome b'jelu dvoru!
Ja ću tebi dvore načiniti
Krajem sebe, ljepše neg u sebe,
I dat ću ti jedinicu kćercu.“
To je reko, nije mu poreko;
Odvede ga b'jelu dvoru svome.
Polu mu je blaga poklonio,
B'jele mu je dvore načinio,
Pokraj sebe ljepše neg u sebe,
I još mu je kćercu poklonio.

Hasan Fehmi Namatak, br. 7. *Iz Mostara.*

43.

Turkinjica oslobadja brata.

Sinoć pade paša krajem Save,
Krajem Save, krajem vode hladne.
Jutros paši došli na potugu[1]).
Da je tkogod, ne bi ni žalio,
Nego majka Kopčić Gjafer-bega:
Da je majku pred dvor istjerao,
A amidži[2]) bradu počupao;
Da on pije vino i rakiju,
Da ne klanja pet vakat-namaza[3]),
I ne posti šehri-ramazana[4]);

[1]) *da mu se potuže* [2]) *stricu* [3]) *pet muslimanskih dnevnih molitava* [4]) *posni mjesec prije velikoga bajrama*

Da on ljubi sve redom djevojke,
I pred njima pašinu sestricu.
Spremi paša dva hitra kavaza[1]):
„Doved'te mi Kopčić Gjafer-bega!“
Odletješe dva hitra kavaza
Do bijela Gjafer-bega dvora.
Beg Gjafer-beg abdest[2]) uzimaše,
Sestrica mu mahramu držaše.
Kad ugleda dva hitra kavaza,
Baci bratu mahramu na rame,
Săvî skute, uteče u dvore.
Priletješe dva hitra kavaza,
Gjafer-begu da savežu ruke.
Ne dade im savezati ruke,
Već govori beže Gjafer-beže:
„Nikom ništa učinio n'jesam,
Nevezan ću paši odlaziti.“
Abdest uze i spušta rukave,
Pa on podje niz mermer-avliju.
Al ga zovnu seka sa pendžera:
„Vrat' se amo, beže Gjafer-beže,
Da ti reknem nekolike r'ječi!“
On se natrag seki povratio.
Njemu veli plemenita seka:
„A, moj brate, Kopčić Gjafer-beže!
Jutros te je opanjkala[3]) majka,
Opanjkala paši Sejidiji,
Da si majku pred dvor istjerao,
A amidži bradu iščupao,
I da piješ vino i rakiju,
A ne klanjaš pet vakat-namaza,
I ne postiš šehri-ramazana;
Da ti ljubiš sve redom djevojke,
I pred njima pašinu sestricu.
Otvor' oči, što ćeš govoriti!“
Ode beže paši pod čadore.
Paši dodje, turski selam dade[4]),
A paša mu selam prihvatio:

[1]) *najbliži pašini momci kao panduri* [2]) *umivanje prije molitve* [3]) *ocrnila, oklevetala* [4]) *pozdravi ga na turski način.*

„Je li ovo Kopčić Gjafer-beže,
Štono mu je sokak-pljaca[1]) t'jesna?
Što je majku pred dvor istjerao,
A amidži bradu počupao;
Štono pije vino i rakiju,
Što ne klanja pet vakat-namaza;
I ne posti šehri-ramazana;
Što on ljubi sve redom djevojke,
I pred njima pašinu sestricu?“
Al besjedi beže Gjafer-beže:
„E, ovo je Kopčić Gjafer-beže,
Štono mu je sokak-pljaca t'jesna,
Što sam majku na dvor istjerao,
I amidži bradu počupao.
Hoće mi se da udaje majka
Za amidžu, za bábina brata,
Pa mi moje sakrivaju blago.
Ako pijem vino i rakiju,
To je moja i starina pila.
Ak' ne klanjam pet vakat-namaza,
I ne postim šehri-ramazana,
Ne ćeš za me činiti dževapa[2]).
Ako ljubim sve redom djevojke,
I pred njima pašinu sestricu;
Kad ja, pašo, iz džamije dodjem,
Po četiri na dušeku nadjem,
A pred njima pašinu sestricu.
I ti bi se, pašo, prevario,
Koji si se triput oženio;
I ti bi im lice obljubio.“
Mignu paša okom na ćehaju[3]),
A ćehaja okom na dželate[4]),
A dželati jedan na drugoga.
Povedoše Kopčić Gjafer-bega,
Da mu rusu osijeku glavu.
Gjafer-begu dobra sreća bješe,
Jer na njemu zlatan fermen[5]) bješe.

[1]) *tal. piazza; t. j. njegovoj obijesti pretijesne su i ulice* [2]) *ne ćeš ti za ove grijehe odgovarati, nego ja* [3]) *na svog prvog doglavnika* [4]) *krvnike* [5]) *prsluk bez rukava.*

Žao bješe dvama dželatima,
Da ga crna ne poštrapa krvca[1]):
Sjedoše mu snimat odijelo.
Al od zlata ševak[2]) os'jevaše
Po bijelu Gjafer-bega dvoru.
I tu njemu dobra sreća bješe,
Jer mu seka uz pendžer sjedaše;
Odmah se je jadu dosjetila,
Pa pogleda niz rosne livade.
A kad vidje brata i dželata,
Ne umjede kuli niz skaline,
Nego skoči kuli sa pendžera;
Trkom trče paši pod čadore.
Dok je paši došla pod čadore,
Odmah paši poče govoriti:
„Što je, pašo, crn ti obraz bio!
Zar ćeš brata meni pogubiti?
A tako mi dina i imana[3]),
Kako jesam sad do tebe došla,
Bosonoga bez žutih papuča,
Gologlava, a neprekrivena,
'vako hoću i do cara doći,
I kod cara tebe opanjkati.
Kod cara su tri daidže[4]) moje;
Jedan cara svlači i oblači,
Drugi caru stoji na divanu,
I zameće túre na fermanu[5]);
Treći vama pašaluke daje,
I tebi je ud'jelio, pašo,
On će tebi glavu odasjeći.“
Pa se natrag dvoru povratila.
Pripade se paša Sejidija,
Pa izadje pred b'jela čadora,
I dozovnu dva hitra dželata:
„Povratite bega Gjafer-bega!
Nemojte mu posiječi glavu!“
Povratiše bega Gjafer-bega,
Dovedoše paši pred čadore.

[1]) *da taj fermen ne bi krvca poštrapala* [2]) *sijevak* [3]) *tako mi vjere zakona* [4]) *ujaka* [5]) *udara pečate na carskim zapovijedima.*

Njemu veli paša Sejidija:
„O, čuješ li, Kopčić Gjafer-beže!
Da mi hoćeš pokloniti seku,
Ja bih tebi poklonio glavu.
Kakva ti je mudra i razumna,
Umjela bi caru dževap dati,
Umjela bi Bosnom okrećati."
A veli mu Kopčić Gjafer-beže:
„A Boga mi, paša Sejidija!
Ne mogu ti ništa kazivati,
Dok upitam moju seku dragu.
Ja sam Bogu jemin[1]) učinio,
Da je ne ću dati ni za koga,
Dat je ne ću, za kog seka ne će."
Ode beže svom bijelu dvoru.
Seki kaza, što je i kako je.
Ne šće[2]) njemu ništa besjediti,
Nego uze divit i kalema[3]),
I artije knjige bez jazije[4]),
Pa napisa knjigu šarovitu,
Pa je dade sluzi Husejinu:
„Nosi knjigu paši Sejidiji!"
Ode Huso i knjigu odnese.
Kad je paša knjigu prifatio,
Knjigu uči paša Sejidija,
Knjigu uči, glavom podmahuje.
A što mu je ona otpisala:
„O, čuješ li, paša murtaline[5]),
Što me prosiš, kad ti poći ne ću?
Kako bih ti vjerna ljuba bila,
Kad me htjede s bratom rastaviti!
A, tako mi dina i imana,
Da ja imam devet robinjica,
Ja ti ne bih ni devete dala,
A kamo li vjerna ljuba bila!"

Hasan Fehmi Namatak, br. 6. *Iz Mostara.*

[1]) *zakletva* [2]) *ne htjede* [3]) *mastilo i trska, kojom se na istoku piše kao u nas perom* [4]) *neispisanog papira* [5]) *izdajniče.*

44.

Njemakinja Mara.

Sad se ženi Pletikosa Pavle,
I uzima njemakinju Maru;
Prosio ju i isprosio ju.
Lipo j' Maru svjetovala majka:
„Njemuj, Maro, godinicu dana!"
Mudra bila Marica djevojka;
Njemovala tri godine dana.
U n'jemosti tri sina imala.
Al govori Pletikosa Pavle:
„Jal' govori, njemakinjo Maro!
Jal' govori, ja govorit ne ću!
Ako sa mnom govoriti ne ćeš,
Ja ću prosit govorljivu Janju,
Koja znade s carem govoriti
U pô noći kao u pô dana!"
Na to Mara haje i ne haje,
Sam' se Pavlu do zemljice klanja,
Priko čeda u zemljicu gleda.
Ništ ne čeka Pletikosa Pavle,
Već on kupi kićene svatove,
Pa on ide govorljivoj Janji.
Prosio ju i isprosio ju;
Ide s njome bijelome dvoru.
Ništ ne čeka njemakinja Mara,
Ona ide na gornje čardake;
Svilu svlači, a zlato oblači.
Čeka svate na Prolog-planini.
Al govori govorljiva Janja:
„Boraj tebi, Pletikosa Pavle!
Što se zasja na Prolog-planini?
Il je sunce, ili mjesečina?
Il se zlato na tepsiji suši?"
Al govori Pletikosa Pavle,
„Ovor jesi, govorljiva Janjo!
Nit je sunce, nit je mjesečina,

Nit se zlato na tepsiji suši,
Već je ono njemakinja Mara."
 Idu svati dvoru bijelome.
Kad su svati na kapiju došli,
Sjajnim lučem njemakinja Mara,
Sjajnim lučem na kapiju svitli.
Spade iskra od sjajnoga luča,
Spade iskra na Pavlovo krilo.
Al govori govorljiva Janja:
„Ma, jes' čula, njemakinjo Maro!
Ako s' nima, valjda nisi slipa?
Zäpâli mi na Pavlu košulju."
 Na to Mara haje i ne haje.
Kad je bilo s večer o večeri,
Kad mladići u ložnicu idu,
Al govori govorljiva Janja:
„Ovor jesi, njemakinjo Maro!
Gdje ćeš spati, gdje li večerati?"
Progovara njemakinja Mara:
„Kujo, kučko, govorljiva Janjo!
Večerat ću svekrom i svekrvom,
A spavati s dva sina nejaka."
 Al se skoči Pletikosa Pavle:
„Mili Bože, na svemu ti hvala,
Kad mi moja progovori Mara!
Boraj tebi, govorljiva Janjo!
Ti ostani u mojemu dvoru;
Dok u jutro bijel dan osvane,
Dok osvane i sunce ograne,
Izvest ću te do pol polja ravna,
Od pol polja idi kući sama!"
 Ljuto kune govorljiva Janja:
„Bog ubio svaku onu drúgu,
Koja ljubi tudja ljubljenika,
A ne čeka svoga sudjenika!"

Mato Zdjelarević, II., br. 73.

Iz Sibinja kraj Broda od bake Reze Topalović.

45.

Poginulo jedno za drugijem.

Zaljube se junak i djevojka;
Jedno mi je Perinović Ivo,
A drugo je plemenita Mare.
Ljubav nose sedam godinica;
Jedno drugom tvrdu vjeru dava,
Da se ne će oni ostaviti,
Ne će Ivo drugom oženiti,
Da bi prije oči izgubio,
Nego l'jepu Maru ostavio.
Njemu Mare tvrdu vjeru dade:
„Vjera ova, Ivo moj sokole!
Tvrda vjera kô studena st'jena,
Da ja ne ću poći za drugoga!"
 To je malo vr'jeme postojalo,
Obaznala strina djevojčina,
Njihovu je ljubav omrazila.
Ne da Mari iz dvora izaći.
 Izišlo je pô godine dana,
Jedno drugo okom ne vidjelo,
A kamo li, da su govorili.
A kad vidi Perinović Ivo,
To se njemu mirovat ne dade,
Nego uzme srebrne svirale,
Pa otide na vode studene,
Pa se šeta oko vode hladne,
I udara srebrnu sviralu.
 Čula ga je plemenita Mare,
Živu srcu odoljet ne može,
Uze kondir u ruke bijele,
I otide na vodu studenu.
Kadar dodje na vodu studenu,
Božiju mu pomoć nazivala:
„Bog na pomoć, Perinović Ivo!

Što s' na vodu tako uranio,
Svirit, Ivo, na vodu studenu?
Ali mataš na vodu djevojke,
Da ti kolo oko vòdê vȍdê?“
Muči Ivo, ništa ne govori.
A kad vidi plemenita Mare,
U kondira vode zahvatila,
Pa pol'jeva Perinović Iva.
Govori joj Perinović Ivo:
„Hod' otole, plemenita Mare,
Što me hladnom vodom polijevaš?
Oči moje ne gledaju na te,
Srce moje i ne haje za te.
Mene moja zaručila majka
Za djevojku, da joj nema para;
Od tebe je i veća i ljepša.“
Kad to čula plemenita Mare,
Plane Mare ka' i vatra živa,
Pa je Mare Ivu govorila:
„Neka, Ivo, to je meni milo!
A mene su braća obećala
Preko mora za sina duždeva.
Ako meni vjerovati ne ćeš,
U nedjelju, prvu koja dodje,
Ti urani na istok od sunca,
Pa izidji na brdo visoko,
Gdje se jesmo prvom sastanuli,
Pa pogledaj niz more duždevo,
Pa ćeš vidjet duždeve gjemije,
Kako jedre uza more sinje,
I u njima duždević Mihajlo!“
Kad to čuje Perinović Ivo,
On zaviče tanko glasovito;
Zvati stade plemenitu Maru,
Koja odmah dvoru pobjegnula:
„Vrat' se amo, plemenita Mare!
Ono sam se s tobom tamašio[1]).
Ali ne znaš, što smo govorili[2])?“

[1]) *šalio* [2]) *da smo jedno drugom tvrdu vjeru dali.*

Al se Mare ne će da obrne,
Neg pobježe dvoru bijelome.
Dan po danak evo i nedjelje.
Kadar vide Perinović Ivo,
Prije b'jele zore podranio,
Pa izadje na brdo visoko,
Gdje se s Marom prvo sastanuo.
Istom žarko ogranulo sunce,
Ivo gleda niz more duždevo,
A ugleda duždeve gjemije,
Gdje mi jedre uz to more sinje.
U gjemijam' kićeni svatovi,
Medju njima duždević Mihajlo.
Kad to vidje Perinović Ivo,
Jadan ti se u srdašcu nadje.
Jedva Ivo b'jelu dvoru dodje,
Kune majku, što ga je rodila.
U to doba pristale gjemije,
Iz gjemijâ izidu svatovi,
Medju njima duždević Mihajlo.
U Marine dvore ušetaše,
Marina ih braća dočekaše,
Dobro gòstê kićene svatove.
Svakoga su darovali l'jepo,
Svakom dadu, što je za kojega,
A Mihajla bolje darovali,
Njemu dadu blago i sestricu.
Upute se na lake gjemije.
Kad su bili blizu vode hladne,
To se Ivo oko vode šeta;
U ruci mu srebrna svirala.
Kad vidio plemenitu Maru,
Iz tanahna grla pokliknuo:
„Kud ćeš poći, plemenita Mare?
A komu si mene ostavila?
Ne bilo ti ćara ni šićara!
Kada pošla u Mletke bijele,
I tamo ti jadna sreća bila!“
Za to Mare haje i ne haje:
Ukrca se u gjemiju malu,

I otide put Mletaka grada.
Od vode se malo odmakoše,
Nit se čuje srebrna svirala,
Nit se Ivo oko vode šeta.
Od jada je na zemlju padnuo,
U ruci mu srebrna svirala.
Obrće se plemenita Mare:
To t' ne vidi oko vode Iva
Niti čuje srebrnu sviralu.
Plemenita domisli se Mare,
Da ne bude na travu padnuo.
Molit stala duždević Mihajla:
„Gospodare, duždević Mihajlo!
Povrati se na vodu studenu:
U gjemiju kada sam skočila,
Ispade mi igla od biljura,
Ostade mi pokraj vode hladne,
Kada dodjem u Mletke bijele,
Rugat će se mletačke gospodje,
Da ja nemam iglu od biljura."
Kad to čuje duždević Mihajlo,
Koliko mu Mare mila bila,
Bio bi joj oči poklonio,
Gdje l' se ne bi na vodu vratio!
Pa uzvrne na vodu gjemiju.
Mare skoči iz gjemije male,
Ma ne traži iglu od biljura,
Nego ište Perinović Iva.
To ga vidi na travi zelenoj,
U ruci mu srebrna svirala;
Ter ga diže sa zemljice crne.
Misli Mare, da je u životu,
Ali jadan u životu nije.
Kad vidjela, da je preminuo,
U mrtvo ga lice celivala,
I s njime se mrtvim razgovara:
„Jadan Ivo, oba oka moja!
Što ti n'jesi sa mnom govorio,
Kad smo vodi na studenoj bili?
Ja bi Mare bila zabavila,

Ostavila duždević Mihajla,
A tebe se bila uhvatila;
Ne bih tebe nikad ostavila."
Drži Ivu na rukama glavu,
Više njega grozne suze l'jeva,
Dok u srcu odoljet ne može:
Mare jadna pokraj Iva pade.
Obrće se duždević Mihajlo,
Kad će Mare doći na gjemiju,
A kad vidje, da Mare ne ima,
Tadar skoči iz gjemije male,
I otide na vodu studenu.
Kad vidio jedno do drugoga,
Podiže ih od zemljice crne.
Kad vidio, da su preminuli,
Jadan ti se u srdašcu nadje!
Pa dozivlje kićene svatove:
„O svatovi, mila braćo moja!
Još ovoga čuda ne vidio,
Što mi se je danas prigodilo!
Prokleti joj roditelji bili,
Što od draga drago razd'jelili!"
Tu na vodi groblje iskopao,
Ukopao oboje zajedno,
I otide u gjemiju svoju,
I zajedri niz more duždevo.

Baldo Melkov Glavić, str. 4187. *Kazivala Anica Begin iz Luke na Šipanu, a naučila je od Frane Fortunić-Kožine s istoga otoka.*

46.

Ahmed-begov povratak.

unce zadje, a mjesec izadje,
Ahmed-begu sitna knjiga dodje.
Knjigu uči beže Ahmed-beže,
Knjigu uči, glavom podmahuje.
Viš' njeg ljuba podviš[1]) ruke staše,
Ahmed-begu tiho besjedjaše:
„Oklen knjiga, beže Ahmed-beže?
Oklen knjiga, od kojeg li grada?“
Ahmed-beg joj tiho govoraše:
„O, kaduno, vjerna ljubo moja?
Ovo nije knjiga šarovita,
Nego ferman[2]) cara čestitoga,
Da ja idem na carevu vojsku,
Na carevu i na vezirovu.“
Kad to čula Ahmed-begovica,
Ona sebi 'vako govorila:
„Bog t' ubio, moja mila majko,
Što si mene Ahmed-begu dala!
Što me n'jesi Ali-begu dala?
Beg Ali-beg i ne zna za vojsku,
A Ahmed-beg ne dohodi[3]) s vojske!“
Kad to čuo beže Ahmed-beže,
Probode je crnijem očima.
Od zemlje je na noge skočio,
Uz obraz joj silu udario.
Kako je je lako udario,
Dva joj zdrava zuba istavio;
Dva joj mlaza krvi udariše.
„Bog t' ubio, jedna nevjernice!
Zar miluješ bega Ali-bega,
Preko mene za života moga?“
Ahmed-beg se na vojsku spremaše,
Svojoj ljubi ni mukajet[4]) nije.

[1]) *podvivši* [2]) *zapovijed* [3]) *uvijek je na vojnama* [4]) *na nju nije ni gledao.*

Sigura se[1]) za tri b'jela dana.
Kad hotiše beže odlaziti,
Ljuba mu se o vratu višaše,
I ovako njemu govoraše:
„Ahmed-beže, mlad gospodičiću!
S kim ćeš mene mladu ostaviti?“
Ahmed-beg je otura od sebe:
„Odmakni se, da te Bog ubije!
Eto tebi kmetâ i čitlukâ[2]),
I eto ti brata Husejina[3]),
Husejina nejak domaćina,
Pa ti radi, što je tebi drago!“
Ode Ahmed iz mermer-avlije,
Pa za sobom zatvorio vrata.
Osta ljuba jade jadujući,
A on ode na carevu vojsku.
Vojevao devet godin' dana,
Zadobio devet agaluka[4]),
Svi ih devet za pašaluk dao.
L'jepo ime sebi izdivao,
L'jepo ime: paša Ahmed-paša.
I on ode na Hercegovinu.
Kad je došo b'jelu dvoru svome,
On ne ide b'jelu dvoru svome,
Već on ide na rosne livade.
Čador penje na rosne livade,
Dobre konje po dobrim čairim'[5]),
Pa on sprema slugu Husejina,
Da on ide Ahmed-bega dvoru:
„Selam ćeš mi[6]) Ahmed-begovici,
Neka kuha gospodsku večeru!
Doć' će paša u dvor na večeru.“
Ode sluga Ahmed-bega dvoru,
Zveči halkom[7]) na obornim vratma,
Ozivlje se Ahmed-begovica:
„Ko mi zveči halkom na vratima?
Halka mu se o glavu razbila!“

[1]) *spremao se, gotovio* [2]) *imánjâ* [3]) *Husejin je bio Ahmed-begov brat* [4]) *gospodarstvo* [5]) *po livadama* [6]) *pozdravit ćeš mi je i reći* [7]) *gvozden kolut, zvekir.*

— „„Evo zveči Ahmed-paše sluga.
Selam ti je paša Ahmed-paša,
Da mu kuhaš gospodsku večeru!““
Ona slugi ne šće[1]) ni riječi,
Već svjetuje d'jete Husejina:
„Husejine, nejak domaćine!
Hajd otidji na rosne livade,
Pa ti reci paši Ahmed-paši:
„„Ahmed-paša, jedan zulumćaru!
Ne penj' konjâ[2]) po mojim čairim',
Ni čadora po rosnim livadam'!
I dosad su paše dolazile,
Ama n'jesu zuluma[3]) činile.
Ako Bog da, kad Ahmed-beg dodje,
Tvojoj glavi dobro biti ne će!““
Odmah ode d'jete Husejine,
Ode paši na rosne livade.
Kad je paši došo pod čadore,
Ne šće paši ni selama dati,
Već ovako stade besjediti:
„Ahmed-paša jedan zulumćaru!
Ne penj' konja po mojim čairim',
Ni čadora po rosnim livadam'!
I dosad su paše dolazile,
Ama n'jesu zuluma činile.
Ako Bog da, dok Ahmed-beg dodje,
Tvojoj glavi l'jepo biti ne će.“
Osmjehnu se paša Ahmed-paša,
Jami Husu za bijelu ruku,
Pa ga sjede uz desno koljeno;
Poljubi ga medju oči crne:
„Husejine, nejak domaćine!
Je li ti se neva binjisala[4])?
Je li sebi gjerze[5]) dovodila?
Je li njojzi Ale[6]) dolazio,
Je li često u dvor uhodio,
Je li gjulbe-šećer[7]) donosio?“

[1]) ne htjede reći ni riječi [2]) ne razapinji ih, ne meći im spone na noge [3]) nasilje [4]) crvenila i rumenila [5]) momke [6]) onaj Alibeg, o kom je govorila na početku pjesme [7]) šećer od ružicâ.

Njemu veli nejak Husejine:
„Hajd otole, paša Ahmed-paša!
Moja s' neva nije binjisala,
Nit je sebi gjerze dovodila,
Nit je njojzi Ale dolazio,
Niti joj je šećer donosio,
Niti joj je u dvor uhodio,
Nit je često u rod othodila.
Kad je neva u rod othodila,
Sve je mene za ruku vodila.
I sad veže mrku jemeniju[1])
I paše se bijelom okrugom[2])
Sve za bratom, begom Ahmed-begom[3]).“
Podje Huso b'jelu dvoru svome.
Njemu veli paša Ahmed-paša:
„Husejine, nejak domaćine!
Selam ćeš mi tvojoj nevjestici;
Neka kuha gospodsku večeru!
Ja ću doći u dvor na večeru.“
Huso dodje b'jelu dvoru svome,
Kaže nevi, što je i kako je.
Kad se vidje mlada u nevolji,
Onda skoči na noge lagane,
Od očiju suze oborila,
Ona sama sebi govorila:
„Ahmed-paša, jedan zulumćaru!
Ja ću kuhat gospodsku večeru.
Na grdne ti rane izlazila!“
Pa zagrnu skute i rukave,
Ona ode u b'jele mutvake[4]),
Ona kuha gospodsku večeru,
Pa je sprema paši pod čadore.
Ne šće paša večer večerati,
Neg on podje b'jelu dvoru svome.
Kad ga vidje Ahmed begovica,
Ona jami nejak Husejina,
S njim pobježe u visoku kulu;

[1]) crnu maramu, šamiju [2]) vrsta ženskoga nakita na glavi; valjada za znak žalosti i očekivanja za mužem [3]) t. j. za bratom govornikovim [4]) u kuhinju.

Oko sebe kulu zatvoriše.
Eto paše na oborna vrata
Bez testira u dvore pošeta,
Bez selama kuli uz skaline,
Pa dozivlje Ahmed-begovicu:
„Otvor' kulu, Ahmed-begovice!
Ja ću kuli istaviti vrata!
Ja ću tvoje obljubiti lice."
Ona muči, ništa ne govori.
A on opet uze govoriti:
„Otvor' kulu, Ahmed-begovice!"
Onda veli Ahmed-begovica:
„Hajd otole, paša Ahmed-paša!
I dosad su paše dolazile,
Ama n'jesu zuluma činile,
Nit su ženam' na rz[1]) udarale.
Ako Bog da, kad Ahmed-beg dodje,
Rusu će ti osijeći glavu.
A tako mi dina i imana,
Da imadem studene vodice,
Ja b' uzela turski abdest na se,
Pa bi sebi sama kidisala[2]),
Ja ti ne ću otvoriti vrata."
Njojzi veli paša Ahmed-paša:
„O, kaduno, vjerna ljubo moja,
Zar ne poznaš Ahmed-bega svoga?
Znadeš, bôna vjerna ljubo moja,
Kadno meni sitna knjiga dodje
Od našega cara čestitoga,
Da ja idem na carevu vojsku,
Tad ja gledah knjigu šarovitu,
Ti kod mene podviš ruke staše,
Jesi li mi 'vako govorila:
„„Ahmed-beže, mio gospodaru!
Oklen knjiga, od kojeg li grada?""
A ja tebi jesam govorio:
„Ovo nije knjiga šarovita,

[1]) *na obraz, na poštenje žensko* [2]) *oprala bih se kao pred molitvu i onda se ubila.*

Nego ferman cara čestitoga,
Da ja idem na carevu vojsku.
A ti onda 'vako govoraše:
„„Bog t' ubio, mila majko moja,
Što si mene Ahmed-begu dala!
Što me nisi Ali-begu dala?
Beg Ali-beg i ne zna za vojsku,
A Ahmed-beg ne dolazi s vojske.""
A ja tebi 'vako govorio:
„„Bog t' ubio, vjerna ljubo moja!
Zar miluješ bega Ali-bega
Preko mene za života moga?""
Uz obraz ti silu udario,
Dva ti zdrava zuba izvadio,
Dva ti mlaza krvi udarila."
Opet s' ona tome ne vjeruje,
Opet veli paša Ahmed-paša:
„Znaš li, bona vjerna ljubo moja,
Ja se spremah za tri b'jela dana,
Ja se spremah, s tobom na besjedjah.
Kad ja htjedoh da podjem na vojsku,
Ti se meni o vratu višaše,
I ovako meni govoraše:
„„Ahmed-beže, mio gospodaru!
S kim ćeš mene mladu ostaviti?""
Ja t' od sebe rukom oturkujem:
„„Odmakni se, da te Bog ubije!
Eto tebi kmeta i čitluka,
I eto ti brata Husejina,
Pa ti radi, što je tebi drago!""
Opet s' ona mlada ne vjeruje,
Opet veli paša Ahmed-paša:
„Znadeš, bona vjerna ljubo moja,
Kad sam tebe dvoru dovodio:
Kad je bilo večer po večeri,
Po večeri, pa i po jaciji,
Dvoje mlada u halvat svedoše,
Ja pristupih u budžak[1]) djevojci[2])

[1]) *ugao, kut* [2]) *t. j. k tebi*

Pa podigoh puli-duvak[1]) s lica;
Sinu lice kao jarko sunce.
U meni se srce zaigralo,
Pa te stisnuh za bijelu ruku;
Pukoše ti burme[2]) na prstima,
Što bijahu od suhoga zlata.
Eno pole u sanduku tvome,
Druga pola u mojoj dolami.
Sve od onda, pa eto do sada,
Evo pole u mojoj dolami,
A druga je u sanduku tvome."
Opet s' ona mlada ne vjeruje,
Nego ciknu kao guja ljuta:
„Ahmed-paša, jedan murtaline,
Gdje si moga bega uhvatio,
Pa ti tužan na mukam' kazao[3])?"
Njojzi veli paša Ahmed-paša:
„Kad se meni tome ne vjeruješ,
Žeži mume[4]) u varakli lule[5]),
Pa donesi burmu iz sanduka,
Pa ti vidi, jesu li jednake?"
I tome se mlada ne vjerova,
Veće paši 'vako progovara:
„Kad si, dragi, beže Ahmed-beže,
Ti se svuci do tanke košulje,
Pa zagrni ruke uz rukave!
U mog dragog bega Ahmed-bega
Mor[6]) mu madež na mišnici ruci,
Kolik ona pàra carevica."
On se svuče do tanke košulje,
Pa zagrnu uz ruke rukave.
Kad mu vidje madež na mišnici,
Onda sidje, pa otvori vrata.
Beg je uze za bijelu ruku,
Pa on ode na visoku kulu;
Na desno je krilo posadio,
A na l'jevo brata Husejina,

[1]) *šarena koprena* [2]) *vjenčani prsten* [3]) *na mukama mu izdao sve ove tajne prve bračne noći* [4]) *svijeće* [5]) *u pozlaćenim svijećnjacima* [6]) *modrikast.*

Pa je onda ljubi govorio:
„O, kaduno, vjerna ljubo moja!
Aferim ti[1]), i ko te rodio!
Da si 'naka, kako sam mislio,
Rusu bih ti glavu pogubio!"

Hasan Fehmi Namatak br. 3. *Iz Mostara.*

47.

Markova travarina.

vce pase Barbara divojka
Po livadi Kraljevića Marka.
Govori im Barbara divojka:
„Brzo pas'te, bile ovce moje,
Pri neg dodje Kraljeviću Marko!"
Gjusto[2]) mlada u toj riči bila,
Eto grede Kraljevića Marko:
„Bora tebi, Barbaro divojko,
Čije l' ovce, čija li livada?"
Ona mu je govorila mlada:
„Bora tebi, Kraljeviću Marko,
Moje ovce i brata mojega,
A livada Kraljevića Marka."
Govori joj Kraljeviću Marko:
„Bora tebi, Barbaro divojko,
Tko će sada travarinu platit?"
Ona mu je govorila mlada:
„Bora tebi, Kraljeviću Marko,
Dati ću ti ovna devetaka,
I na njemu zvono pozlaćeno,
I u zvonu žuto zrno ambre,
A u ambri oko divojačko."
Ali joj je Marko govorio:
„Bora tebi, Barbaro divojko,

[1]) *da si živa i zdrava (bravo!) i onaj, koji te je rodio* [2]) *upravo, tàman, tal. giusto.*

Ja ti ne ću ovna devetaka,
Ni na njemu zvono pozlaćeno,
Ni u zvonu žuto zrno ambre,
Ni u ambri oko divojačko,
Već ti hoću obljubiti lice."
Stere mladu na zelenu travu,
Pa joj bîlo obljubio lice.

Mato Ostojić, I., br. 147. *Iz Selaca od Margarite Vukovićke.*

48.

Nepovoljni Pilip Begović.

Dvoji svati, a jedna divojka!
Po koje je majka poručila,
Oni jesu bolje uranili;
Po koje je kićena divojka,
Oni jesu malo okasnili.
Uranio Pilip Begoviću,
Okasnio Šestokriloviću.
Zdravo bili, zdravo putovali,
I zdravo se dvoru povratili.
Kad su došli pred Piline dvore,
Svi junaci konje odsidoše;
Ne odsida kićena divojka.
K njoj dolaze dva divera mlada:
„Odsid' konja, draga snaho naša!"
Ona muči, ništa ne govori.
K njoj dolazi stara svekrvica:
„Nevistice, moja košutice!
Odsid' konja, draga snaho moja!
Što ti nije voljno ol povoljno?
Oli Pile, ol Pilini dvori?
Oli dvori, ol Pilina majka?"
Al govori kićena divojka:
„Povoljni su dvori Pilipovi,
Povoljnija Pilipova majka,

Ali nije Pile gjuvegija."
Pa s' udara pleskom po kolinu:
„Ajme meni, moja mila majko!
Dušo moja Šestokriloviću!
Kad sam s tobom po gori hodila,
Onda jesam čedo porodila;
Ajme moje čedo prinejako!"
Kad to čuje Pilipova majka,
Ona idje, svog sina dozivlje,
Pa sve sinu po istini kaže,
Što govori kićena divojka.
Kad je junak riči razumio,
On dozivlje crnu ciganćinu:
„Id' je skini s konja vranca moga,
Pa je meći na plava magarca;
Otprati je do njenoga dvora."
Virna sluga sluša gospodara,
Pa je skida s konja vranca svoga,
I meće je na plava magarca,
Pa je prati do njenoga dvora.
Kad su došli u bijele dvore,
U dvorim' je Šestokriloviću;
Hvata mu se rukom oko vrata:
„Dušo moja Šestokriloviću!
Ja privarih Pilip Begovića;
Kad sam s tobom po gori hodila,
Da sam s tobom čedo porodila."
On dozivlje crnu ciganćinu,
Pa se maša u svoje džepove,
Pa izvadi tri dukata zlatna,
Pa on daje crnu ciganćini:
„Hvala tebi, crna ciganćino,
Što si mi je k dvoru dopratio!
Ja divojke nisam ni vidio,
Već po glasu i bijeloj knjizi."
Kad je došla crna ciganćina,
Kad je došla u bijele dvore,
On dozivlje svoga gospodara:
„Gospodaru Pilip Begoviću!
Pozdravlja te Šestokriloviću,

Da divojke nije ni vidio,
Već po glasu i bijeloj knjizi."
Kad je Pilip riči razumio,
Udara se pleskom po kolinu:
„Jaoh meni, moja mila majko!
Privari me kićena divojka!"

Mih. Pavlinović, II., br. 723. *Kotor na Vrbanji u Bosni.*

49.

Begurina Fajka.

inoć paša u Raklično pade,
Pusti monke niz polje Raklično
Sve do dvora Begurinovića.
Starcu b'jele okolili dvore,
Bez testira u dvor ulazili,
I b'jele mu zavezali ruke,
A tanke mu Fajke uhitili,
Na silu joj lišce obljubili.
Ljubilo je dvanajes' momaka
Od večera, od mrkloga mraka,
Sve do zore, bijeloga zraka.
Kad je b'jela zora zab'jeljela,
Oni monci iz bijela dvora,
Ona Fajka Begurinovića
Gola mlada u košulji tankoj;
Ide Fajka paši pod šatore.
Kad je paša očima vidio,
Na nju se je plaho nasmijao,
I ovako Fajci govorio:
„Što si došla, Begurina Fajko?
Što si došla k meni pod šatore?
Ali si se pomamila mamom,
Al opila vinom i rakijom?
Ali si se ljubit naučila,
Pa si došla, da ti lišce ljubim,
Gola Fajko, u košulji tankoj?"

Kad je Fajka pašu razumjela,
Ovako je njemu govorila:
Ne reče mu: „Pašo, gospodare!"
Neg mu reče: „Jedan zulumćare!
Nijesam se mamom pomamila,
Ni opila vinom, ni rakijom;
Niti sam se ljubit naučila,
Da sam došla, da mi lišce ljubiš,
Već sam došla, da mi pravde sudiš.
Kad si sinoć došo na Raklično,
Puštio si monke samovoljne
Sve do dvora starca baba moga.
Babu momu dvore okolili,
Bez testira u dvor ulazili,
Babu momu savezali ruke,
A mene su na silu ljubili.
Ljubilo me dvanajes' momaka,
Od večera, od mrkloga mraka,
Sve do zore, bijeloga zraka.
Kad je b'jela zora zab'jeljela,
Oni monci iz dvora bijela,
A ja Fajka k tebi pod šatore.
Dodjoh, pašo, da mi sudiš pravde,
I objesiš dvanajes' momaka
Nasred ramna polja Rakličnoga."
Kada li je paša razumio,
Na to se je plaho nasmijao,
I ovako Fajci govorio:
„Dušo moja, Begurina Fajko!
I ja bih se paša prevario,
Koji sam se triput oženio,
Neg li ne bi ludi monci moji,
Koji-no se n'jesu ni vjerili."
Kad ga tanka razumjela Fajka,
Teško se je bila rasrdila,
I ovako paši govorila:
„Zulumćare, sudi meni pravde!
Ako li mi sudit pravde ne ćeš,
Vi'š, kakva sam preda te dopala,
Ovaka ću stojnu Carigradu

Pred sv'jetloga cara čestitoga,
Pred cara ću na divan izaći!
Ja u cara imam do dva brata;
Jedan cara svlači i oblači,
Drugi caru sitnu broji spenzu[1]).
Meni care hoće sudit pravde!
Meni pravo, a tebi će krivo,
Objesit će i monke i tebe."
Kad je paša Fajku razumio,
Od cara se teško preplašio,
Pa govori Begurinoj Fajci:
„Dušo moja, Begurinovice!
A znadeš li, draga dušo moja,
Koji te je najprvi ljubio?"
Ali mu je govorila Fajka:
„Znadem dobro, paša gospodare,
Koji me je najprvi ljubio.
On je bio u svili zelenoj,
A sada je u svili šitkovoj,
Eto ti ga uz tvoje koljeno."
Kada ju je paša razumio,
Po koljenu rukom se udrio,
Begurinoj Fajci govorio:
„Nemoj mi ga, tanka moja Fajko!
Ovo mi je nećak od sestrice,
Nema majka neg jednoga njega,
Da ne ostane jadna i bez njega!"
Ali Fajka paši govorila:
„Ne što ti je, pašo gospodare,
Ne što ti je nećak od sestrice,
Nego da je i od srca tvoga!"
A kad ju je paša razumio,
Nije tio, smanje nije mogo,
Nego Fajci pravo sudi pravde,
I tankoj je Fajci govorio:
„U nedjelju, koja prva dodje,
Sapet hoću tanahna vješala
Nasred ramna polja Rakličina,
Objesit ću dvanajes' momaka."

[1]) *broji blago; dakle je blagajnik (haznadar).*

Kada ga je Fajka razumjela,
Ona se je dvoru povratila,
Starcu babu odr'ješila ruke.
U nedjelju, koja prva dodje,
Penje paša tanahna vješala,
I objesi dvanajes' momaka
Nasred ramna polja Rakličina.

Baldo Melkov Glavić, str. 656.

Kazivala Nike Marat kućom Koporčić iz Luke na Šipanu, a naučila je od Fràne udovice Malešević s istoga Šipana.

50.

Hajduk-djevojka.

Vezak vezla mlada divojčica,
Vezak vezla pod žutom narančom.
Ma joj biše vezak dodijao,
Umeće se veskom i jiglicom;
Vazimala gusle javorove,
Išetala kuli na pendžere,
Uz gusle je mlada udarala.
I to joj se mladoj dodijalo;
Odšetala u komore svoje,
Obukla se kano muška glava,
Pri bedricu ćordu pripasala,
Pa 'na ode mlada u hajduke.
Devet godišć' s hajducima stala;
Nitko ne zna, da je ženska glava.
Svi hajduci vodu priplivali,
I teško se stinom umećali,
A najzadnja hajduče-divojka;
Ne pripliva nego priskočila,
A stinom se dalje umećala.
Kako se je rukom zamahala,

Od dolame puca popucala,
Na parmake dojke ispadale.
Od hajduka nitko to ne vidi,
Nego samo Ivane čobane,
Pa je mladoj Ivan govorio:
„O, dojaka u našeg junaka!“
Ali mu je mlada govorila:
„Muči tute, hajduče Ivane!
Nis’ dojaka čuo ni vidio.“
Govori joj Ivane čobane:
„Kako nisam, draga dušo moja?
Kada si se stinom umećala,
Od dolame puca popucala,
Na parmake dojke ispadale.“
Govori mu mlada divojčica:
„Bišeš[1]) mučat, Ivane čobane,
Bišeš mučat, da Bog da zanimi’!
Moga’ si mi obljubiti lice,
Ne ćeš više, vira ti je moja.“
Pa tim ode bilu dvoru svomu.
Kad je došla srid gore zelene,
Iz grjajca tanko zapivala:
„O moj Bože, na svemu ti fala!
Devet godišć’ s hajducim’ sam bila,
Nitko ne zna, da sam ženska glava.“

Mate Ostojić, I., br. 557.

Kazivala Kata Vrsalović iz Povlja na Braču.

[1]) *bilo ti mučati; trebao si ćutati.*

51.

Pomamna Ajkuna.

Šetnju šeta kujundžija Niko
Isprid kule Ajkune divojke;
Gledala ga Ajkuna divojka.
Uzgrnuo gaće do kolina,
A rukave uz bijele ruke.
A, kakav je, vesela mu majka!
Bilje mu je tilo od košulje,
Bilje su mu ruke od rukava.
Bisom ti se pomamila mlada,
Sve od bisa u nebesa džisa,
Tri tavana nogom prolomila,
Na četvrti jedva ustavila.
Gledala je dvorkinja divojka,
Hladnom je je vodom polivala.
„Dušo moja, dvorkinja divojko!
Od te vode meni fajde nije.
Evo tebi ključe od sandukâ,
Pa otidji u moje komore,
Pa se reši, štogod bolje možeš!
Na s’ oblači svu moju odoru,
Što-no mi je pokrojila majka!
Pa otidji u ’no kolo divno;
Onde ti je kujundžija Niko.
Pa ti reci kujundžiji Niki:
Nek mi junak do večeri dodje!
Zlatne su mi struke raspojene,
Nek ih junak pripojiti dodje!“
Kad to čuje dvorkinja divojka,
Ona skače, štogod brže može,
Pa uzimlje ključe od sandukâ;
Ona ide gori u komore,
Pa se reši, štogod bolje može,
Ona idje u ’no kolo divno,
Gdi-no igra kujundžija Niko.

Čas mu šapne, čas na nogu stane:
„Tebi bora, kujundžija Niko!
Poslala me prilipa gospoja,
Zlatni joj se kordun raspojio,
Da ga, Niko, pripojiti dodješ!“
„„Podji zbogom, dvorkinja divojko,
I pozdravi prilipu gospoju!
Kad se smrkne mrkla noćca, doć' ću;
Eto mene u bijelu kulu.““
Jedva čeka prilipa gospoja,
Da se smrkne, mrkla noćca dodje,
Pa s' oblači u srebro i zlato.
U ta doba kujundžija Niko;
Na vrata je ishodila mlada,
Svega ga je ogrijalo sunce
Pripade se kujundžija Niko,
Besidi mu Ajkuna divojka:
„Dušo moja, kujundžija Niko!
Nisu ovo sviće, nit ferali,
Nego tvoja Ajkuna divojka.“
Jedva toga momče dočekalo,
Hvatiše se za bijele ruke,
Šetaju se do meka dušeka,
Pa je stere kujundžija Niko,
Ljubi lice do zorice bile.
Kad se Niko naljubio lica,
Ajkuni je 'vako besidio:
„Ostaj zbogom, draga dušo moja!“
Ona ga je darovala lipo;
Daje njemu vezenu maramu,
I daje mu bijelu košulju,
Više šila od suhoga zlata,
Neg postava od biloga platna.
Marama je zlatom izvezena;
Nju je vezlo devet divojaka
Bez pristanka za devet godina,
Sve su cure oči izgubile,
A marame zgotovile nisu.
Tute je je i on darovao,
Darovao od zlata jabuku,

I da' joj je prsten s desne ruke.
U njemu je devet kamenova,
Prsten valja za devet gradova:
„Ostaj zbogom, draga dušo moja!
Stoj mi spravna do prve nedilje,
Dok sakupim kitu i svatove.
Eto mene, draga dušo moja,
U nedilju, koja prva dodje!“
Idje Niko dvoru bijelome,
Pa on kupi kitu i svatove.
Mnogo Niko sakupio svata,
Pet stotina, manje ni jednoga.
Kada dodje prva nediljica,
Eto svati kujundžije Nike.
Najprvi je Kraljeviću Marko,
A za njime Sibinjanin Janko,
A za Jankom Sekul, dite mlado,
Za Sekulom ostala družina;
Svi pod kulom na zelenom lugu.
Lipo ih je Niko pričekao,
Svima im je kavu pripravio.
Kad je Niko društvo obredio,
Družinu je svoju razredio.
Za kuma je Kraljeviću Marko,
Za divera Senjanin Ivane,
Za prvenca Sekul, dite mlado,
Za Sekulom svo ostalo društvo.
Oni idju po divojku mladu.

Mate Ostojić, I., br. 499. *Kazivala Ane Dundić iz Grabovca.*

52.

Fratar Matijica.

Starcu Tadu umire ljubovca
U Vrbovcu poviše Budima;
Gospodara Tada dozivala:
„Umirem ti, Tado, gospodare!
Ti ćeš, Tado, do petnaes' dana.
Komu ćemo[1]) Mare, ćeri naše?
Vodi Maru u mlada terzije[2]),
Da joj kroji fratarske mantije;
Odvedi je u kovenat[3]) fratrim'!
Ti se moli fratru gvardijanu,
Ti mu reci: Dragi gospodare!
Da sam tvoja ljubi preminula,
A ti da ćeš do petnaes' dana;
Da imamo sina Matijicu,
Da ti Mata u kovenat primi,
Da mu dvori u koventu fratre.
Da ga komu ostaviti nemaš,
Da se d'jete ne bi poskitalo,
Da nas ne bi mrtve proklinjalo!“
A, kad Tade svoju ljubi čuo,
On mi ide u mlada terzije,
Da mu kroji fratarske mantije.
On mu kroji fratarske mantije,
Oblači je lijepoj djevojci.
To djevojci pristajalo l'jepo.
A kad se je mlada uresila,
Svojoj majci do dušeka šeta,
I svojoj je govorila majci:
„O, gospodjo, mila moja majko!
Da me n'jesi nikadar vidjela,
Bi li mene, majko, poznavala?“
Stara joj je govorila majka:
„L'jepa Mare, draga ćeri moja!
Da te n'jesam nikadar vidjela,

[1]) *komu ćemo ostaviti* [2]) *krojača* [3]) *samostan (tal. convento.)*

Tebe ne bi majka poznavala,
A ni sad te dobro ne poznadem.“
Pa je majka grli i celiva,
I Mari je ćeri govorila:
„Podji s Bogom, draga moja ćerce!
Da bi tebi dobrom srećom bilo,
Da te prime u kovenat fratri!
Slušaj, ćerce, u koventu fratre,
Od star'jega sve do najmladjega!
A da bi ti i nevolja bila,
Ne kaži se, da si ženska glava!“
Još bi bila govorila majka,
Ma se s grešnom dušom rastavila.
Cmili Tado, žali ljûbi svoje.
A kad se je starac naplakao,
Ljubovcu je l'jepo ukopao.
Kadar Tado ukopa ljubovcu,
On mi ide u kovenat fratrim',
On mi vodi drage ćeri svoje.
On mi šeta fratru gvardijanu,
Moli mu se starac umiljeno:
„Gospodare, fratre gvardijane!
Evo me je dovela nevolja,
Gospodare, do koventa tvoga.
Meni moja premine ljubovca,
Ja ću starac[1]) do petnaes' dana.
Imam Mata sina jedinoga,
Ja ga komu ostaviti nemam.
Neg te molim, dragi gospodare!
Primi moga u kovenat Mata,
Da ti dvori u koventu fratre,
Jer ga komu ostaviti nemam,
Da se ne bi d'jete poskitalo,
Da me ne bi mrtva proklinjalo.“
Kad to čuo fratar gvardijane,
U srcu ga živu zabolilo,
Mlada Mata primi u kovenat.
Sluša Mato u koventu fratre,
Od star'jega pa do najmladjega.

[1]) *umrijeti.*

Iza toga do malo bremena[1]),
Djevojci je lošom srećom bilo,
U koventu vode nestalo im.
Govore joj od koventa fratri:
„Slugo naša, mladi Matijica!
U koventu vode nestalo nam;
Uzmi, Mato, malahne gjemije[2])
I ti podji pod Budim na vodu!
Donesi nam studene vodice!“
  Njima Mato od posluha bio,
On uzima malahne gjemije,
Pa mi ide pod Budim na vode.
  Kad je bio na studenoj vodi,
Vidjela ga budimska kraljica
Sa visoka od dvora prozora.
Netom ga je očima vidjela,
Za njim se je mlada pomamila,
Robinjicu svoju dozivala:
„Robinjice, po Bogu sestrice!
Evo dodje fratar Matijica,
Dodje Mato na vodu studenu,
L'jep je Mato, kako sunce žarko.
Tebe molim, moja robinjice,
Ti mi podji na vode studene,
Pozdravi mi fratra Matijicu!
Ja da sam ga mlada pozdravila,
U pozdravlju Matu poručila,
Da mi Mato b'jelu dvoru dodje,
Da ja s njime govoriti imam!“
  Kad to čula mlada robinjica,
Ona ide na vode studene,
Matijici fratru govorila:
„Bog pomogo, fratre Matijica!
Pozdravi te moja gospodjica,
U pozdravlju tebi poručila,
Da joj, Mato, b'jelu dvoru dodješ;
Ima mlada govoriti s tobom.“
  Govori joj fratar Matijica:
„Robinjice, po Bogu sestrice!

[1]) *vremena* [2]) *mala splav, čamac.*

Ti pozdravi tvoje gospodjice;
Ja da sam je Mato pozdravio,
U pozdravlju njome[1]) poručio,
Da ne mogu, robinjice moja.
U koventu vodice nemamo,
U koventu čekaju me fratri,
Da ja dodjem i vode donesem.“
  S tez'jem Mato u kovenat ode,
A robinja kraljici na dvore.
Gospodjici svojoj govorila:
„O, kraljice, gospodjice moja!
Pozdravi te fratar Matijica!
U pozdravlju jes' ti poručio,
Da ne može, gospodjice moja.
Da im vode u koventu nema,
Čekaju ga od koventa fratri,
Da im dodje i vode donese.“
  To kraljici puno žao bilo.
Izišla su dva tri b'jela dana,
Jopet Mato na vodicu ide.
Kad je došo na vode studene,
Vidjela ga s prozora kraljica,
S prozora je Mata dozivala:
„Moj sokole, fratre Matijica!
Šetaj, Mato, b'jelu dvoru momu!
Imam mlada govoriti s tobom,
Tvrda vjera, ne ćeš stati vêle[2])!“
  Govori joj mladi Matijica:
„Tebi fala, gospodjice moja!
Ne mogu ti u dvor b'jeli doći,
Jer je ovo br'jeme od objeda.
Čekaju me u koventu fratri,
Da ja dodjem, gospodjice moja,
Da donesem vode za objeda.“
  S tez'jem Mato u kovenat podje.
Iza toga do dva b'jela dana,
U kovenat voda dohodila;
Veće Mato na vodu ne ide.

[1]) *njoj* [2]) *ne ćeš se dugo zadržavati.*

To je malo br'jeme postojalo,
Čedo radja budimska kraljica,
Čedo malo, ma je muška glava.
U čistu ga svilu povijala,
Robinjicu svoju dozivala,
I njome je mlada govorila:
„Tebi borja, robinjice moja!
Ti uresi b'jelo lišce tvoje,
I odnesi ovo čedo malo!
Odnesi ga u kovenat fratrim',
A na ruke fratra gvardijana!
Pozdravi ga, moja robinjice!
Ja da sam ga mlada pozdravila,
U pozdravlju njemu poručila:
Može l' znati, al se spominjati,
Kad im nesta u koventu vode?
Kad je Mato na vodu hodio,
Da j' djevojku mene obljubio.
Sad sam Matu porodila sina,
U kovenat njemu ga poslala,
Da on čini, što je njemu drago!“
Kad to čula mlada robinjica,
Gospodjici od posluha bila,
Ona se je uresila l'jepo.
A kad se je l'jepo uresila,
Ona čedo malo uzimala,
I nosi ga u kovenat fratrim',
A na ruke fratra gvardjijana.
Gvardijanu fratru govorila:
„Gospodare, fratre gvardijane!
Pozdravi te moja gospodjica,
Gospodjica, budimska kraljica;
U pozdravlju poručila ti je:
Mo'š li znati, al se spominjati,
Kad vam nesta vode u koventu?
Kad je Mato na vodu hodio,
Gospodjicu moju je ljubio.
Evo mu je porodila sina,
U kovenat tebi ga poslala,
Čin' od njega, štogod ti je drago!“

Kad to čuo fratar gvardijane,
Teško se je starac pomamio.
Sve pomami po koventu fratre,
Svi se fratri mamom pomamili.
Matijicu fratra dozivali,
I njemu su Matu govorili:
„Bor t' ubio, fratar Matijica!
Bor t' ubio, što si učinio?
Kad si, Mato, na vodu hodio,
Što se n'jesi u nju utopio,
Nego ljubiš budimske kraljice!
Evo ti je porodila sina;
U kovenat tebi ga poslala!
A ti hodi iz koventa, Mato,
I ti nosi tvoje čedo malo!“
Teško im se Mato oklinjao;
Sve što im se više oklinjao,
Sve mu fratri manje vjerovali.
Teško se je Mato rasrdio.
Malo čedo uzimlje u ruke,
Pa ga Mato krstom pokrstio,
Pa je čedom o tavan udrio.
U čedu je živo srce puklo.
Kad vidio fratar gvardijane,
On je fratrim' mlad'jem govorio:
„O, vi fratri, draga djeco moja!
Uhitite fratra Matijicu,
Zaklač'te ga[1]) u mire[2]) od grada!
Do pasa ga u mir zaklačite!
Kogod tudar prohoditi bude,
Da svak njemu zamlatnicu dava!“
Kad to čuli od koventa fratri,
Oni mlada Mata uhitili.
Zaklače ga u mire od grada,
Svak mi Matu zamlatnice dava.
Jedno utro[3]) podranili fratri,
Da davaju Matu zamlatnice,
Al u Mata lišce ostinulo[4]).

---

[1]) *klakom (krečom) uzidajte!* [2]) *u zid (tal. muro)* [3]) *jutro*
[4]) *ohladnjelo; umro Matijica.*

Kad vidjeli od koventa fratri,
Oni idu fratru gvardijanu,
I njemu su starcu govorili:
„Gospodare, fratre gvardijane!
Mi smo utros rano podranili,
Da davamo Matu zamlatnice;
U Mata je lišce ostinulo.
Sad što ćemo od Matije mlada?
Ol ćemo ga baciti u vode,
Ol ćemo ga ukopat u polje,
Ol ćemo ga baciti u gore?“
Govori jim fratar gvardijane:
„O, vi fratri, draga djeco moja!
Ne bacajte vi Mata u vode,
Nemojte ga zakopat u polje,
Nego s njega svlačite od'jelo,
Pa ga gola bacite u gore,
Da ga jedu od gore zvjerenja!“
A kad su ga razumjeli fratri,
Iz mira su Mata izvadili;
S njega svlače fratarske mantije.
Kad vidjeli, da je ženska glava,
Teško su se fratri prepadnuli.
Oni idu fratru gvardijanu,
Gvardijanu fratru govorili:
„Gospodare, fratre gvardijane!
Vè [1]) jadni, što smo učinili?
Ono nije mladi Matijica,
Neg je ono lijepa djevojka!“
Kad to čuo fratar gvardijane,
Po čelu se rukom udario,
A niz obraz suze oborio.
Pa mi idu k lijepoj djevojci,
Pred njom padu na gola koljena,
U nje mrtve pitaju proštenje:
„Prosti nama, Marijo djevojko!
Prosti nama, što smo učinili!
Prosti nama za ljubav božiju!“
Djevojka im mrtva progovara:

[1]) *vrlo.*

„Prosto vama, fratri, braćo moja!
Al neprosto budimskoj kraljici!
Duša moja u raju počiva.“
Kad to čuli od koventa fratri,
Mariju su l'jepo uresili,
U svetu je crkvu ukopali.
Kad djevojku l'jepo ukopali,
Pomami se malo i veliko,
Uhitili budimsku kraljicu,
Objese je o vrata od grada,
Za njezinu veliku sramotu,
Za poštenje Marije djevojke,
Gdje-no gleda malo i veliko.

Andro Murat, br. 30. — *Od Kate Murat-Palunkove iz Luke s otoka Šipana.*

53.

Ženidba za inat.

Pošetala Zlata Hadžagina
Po zelenoj bašči daidžinoj[1]).
Na njoj diba[2]) od tovara blaga,
Puli-kapa[3]) od trista dukata.
Tuj prolazi Ćurčić Salih-aga,
Pa je Zlati tiho besidio:
„Zdravo, Zlate, dibu izderala,
Meni, Zlate, halvaluka[4]) dala,
Halvaluka, bîla boščaluka[5])!“
Govorila Zlata Hadžagina:
„O kurviću[6]), Ćurčić Salih-aga!
Nisu moji boščaluci za te;
Nisu moje burundžuk-košulje[7])
A za tvoja pleća opečena.

[1]) *ujakovoj* [2]) *brokat* [3]) *grošasta* [4]) *dar za halvu (pourboire, Trinkgeld)* [5]) *košulja, rupci, bječve ili makar što od odijela njena, što se daje na dar* [6]) *nesretniče* [7]) *tanko svileno platno.*

Nisu moji vezeni peškiri
Za tvojije' ruku ispucati';
Nisu moje vezene mahrame
A za tvoji' brkâ neoprani'.
Tebe jesti Vlahinja[1]) rodila
Na meraji[2]) čuvajući ovce,
U pregači tòru[3]) donijela;
Lozicom je tebe povijala,
Ovčijim te mlikom zadojila.
Mene jesti gospoja rodila
Na šiljtetu[4]) medju jastucima;
Zlatnim me je povojem povila,
Gospodskim me mlikom zadojila."
Kad to čuo Ćurčić Salih-aga,
To je njemu vrlo mučno bilo,
Pa on ode u novu čaršiju,
Na dućane starome Hadžagi,
Pa zaprosi Zlatu od Hadžage.
Dadoše je, i ne kazaše joj.
Vinčaše je, i ne pitaše je;
Niko nê smî lipoj Zlati kazat.
Ah, Bog ubi tanehnu robinju,
Ona kaza lipotici Zlati:
„Jesi l' čula, draga gospe moja?
Jesi l' čula i haber uzela[5]),
Da je tebe babo poklonio?
Da b' za koga, ne bi ni žalila,
Već za onog Ćurčić Salih-agu.
Jadna[6]) ti si i tri draga tvoja!
Dva su draga, dva Šahimpašića,
Treći dragi beže Mustaj-beže.
Mustaj-beg je dukat u nidrima,
U nidrima medju dukatima.
Dukat kuca, tebi srce puca;
Dukat zveči, tebi srce ječi:
Mustaj-beg je ponajdraži dragi."
Kad to čula lipotica Zlata,
Ljuto cvili u visokoj kuli,

[1]) pastirica [2]) na goleti [3]) ograda za stoku [4]) sjedalo nabijeno vunom, pamukom ili perjem [5]) vijest primila [6]) nesretna si.

Ljuto cvili za tri bila dana,
Sve se čuje u novu čaršiju.
Vrlo muka Ćurčić Salih-agi;
Stid je njega u dućanu biti.
I on posla tanahnu robinju,
Pa robinji tihò govorio:
„Selam ćeš mi[1]) Zlati Hadžaginoj,
Nek on'liko u dvoru ne cvili!
Stid je mene u dućanu biti;
Svašta će mi ljudi govoriti."
Odma' ode robinjica mlada,
Ona veli Zlati Hadžaginoj:
„Selam ti je Ćurčić Salih-aga,
Da toliko u dvoru ne cviliš;
Stid je njega u dućanu biti."
Kad to čula Zlata Hadžagina,
Uze ona tanahnu robinju,
Pa je baci niz visoku kulu,
Tude umr tanahna robinja.
Posla aga i drugu robinju;
S kule Zlata i drugu bacila.
Posla aga i treću robinju,
I treću je sa kule bacila.
Sve tri mrtve leže na avliji.
Kad vidio, da robinjâ nema,
Skočio se Ćurčić Salih-aga,
I on ode dvoru Hadžaginu.
Brez izuna[2]) u dvor ulazio,
Brez pitanja Zlati u odaju.
Uze Zlatu za bijelu ruku,
Odnese je dvoru bijelome.
Adet[3]) biše kao i dosada,
Dvoje mlado u halvat svedoše.
Kad unide Ćurčić Salih-aga,
Lipa Zlata u budžaku[4]) stoji,
Grozne suze od očiju liva.
Side aga na sepet-sanduke[5]),
Pa govori Ćurčić Salih-aga:

[1]) pozdravit ćeš mi je i poručiti [2]) bez dopusta [3]) običaj [4]) u kutu [5]) kotarica, opšivena kožom.

„Mili Bože, čuda velikoga,
Di nas dvoje u halvat svedoše!
Aman, Alah, nemila sastanka!
Mili Bože, što ću i kako ću?
Smijem li se Zlati prikučiti,
Jer je Zlata soja gospodskoga?
Zlatu jesti gospoja rodila
Na šiljtetu medju jastucima;
Zlatnim ju je povojem povila,
Gospodskijem mlikom zadojila.
Mili Bože, čuda velikoga!
Aman, Alah, nemila sastanka!
Kako ću se Zlati prikučiti,
Kad je mene Vlahinja rodila
Na meraji ovce čuvajući,
U pregači toru donijela,
Povila me tanahnom lozicom,
Zadojila mlikom od ovaca!"
Zlata šuti, ništa ne govori,
Već niz obraz grozne suze roni.
Onda aga Zlati govorio:
„A, Boga ti, Zlato Hadžagino!
Kada nemam, da ti se prikučim,
Snimi duvak, sidi na dušeke!"
Pa ustade aga sa sanduka,
Side i on na mehke dušeke.
Kada sutra sabah zaučio[1]),
Uze abdest[2]) aga Salih-aga,
Dade peškir[3]) Zlata Hadžagina,
Da otare abdest Salih-aga.
Onda veli Ćurčić Salih-aga:
„Mili Bože, čuda velikoga!
Šta si meni nasib[4]) učinio?
Ovaj peškir nije za meneka,
Ni za moji' ruku ispucani'."
Kad je njemu košulju davala,
Opet veli Ćurčić Salih-aga:
„Ni košulja za meneka nije,

[1]) kad je mujezin počeo u jutro pozivati na prvu molitvu [2]) pranje prije molitve [3]) ubrus [4]) ono, što meni ne priliči.

Ni za moja pleća opečena."
Kad je aga pošo iz odaje,
Zlata njemu mahramu davala,
Onda veli Ćurčić Salih-aga:
„Ta mahrama za meneka nije,
Ni za moje brke neoprane."
Tako prodje tri godine dana,
Zlata steče do tri sina mlada.
Kadgod aga svojoj kući dojde,
Pa on legne u svoje jastuke,
Zlati vavik on na nos natakne,
Što je ono njemu govorila,
Kad je bila kod svojega babe.
To je Zlati veće dodijalo.
Jednoć reče Ćurčić Salih-agi:
„O, Boga ti, aga Salih-aga!
Proj se[1]) toga, obadva ti svita!
To je bilo, a davno je prošlo;
To ne treba više govoriti!"
Onda reče Ćurčić Salih-aga:
„Čuješ mene, moja virna ljubo!
Evo tebi vira od meneka,
Da ti nikad naspomenut ne ću.
S otim ti se osvetit ne mogu,
Nego ću se na te[2]) oženiti,
Od tebe će boljeg soja biti.
Pa ti vidi, što je Salih-aga,
Da on može boljeg soja naći.
Ja te nisam uzimao, Zlate,
Što si bila mome srcu draga,
Već za inat[3]) ja sam te uzeo,
Što si meni 'nako govorila."
Tu ne projde ni nedilja dana,
Oženi se aga Salih-aga,
Uze sestru bega Hajder-bega
On se svojoj ljubi osvetio.

Antun Hangi, br. 68. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

[1]) prodji se toga (ostatak čakavšine) [2]) pored tebe uzet ću još jednu ženu [3]) za prkos.

54.

Djevojčino vedro zazvonilo.

Rano rani mlada Katarina,
Rano rani na vodicu hladnu;
Za njom rânî Ive dite mlado,
Njezina se vidra dotaknuo,
A vidro je zvonom prozvonilo.
Sačula ga stara njena majka,
Tere zove devet mile braće:
„Gor' na noge, devet mile braće!
Selino je vidro prozvonilo,
Tkogod joj se vidra dotaknuo.
Na noge se, za njim tec'te brzo,
Koj na noge, koj na vrane konje!"
Svi se skaču na noge lagane,
Pa uzjašu vrane konje svoje,
Pa 'no gredu na vodicu hladnu.
S daleka ih mlada ugledala,
Pa je mladom besidila Ivi:
„Evo, Ive, moje devet braće!
Skrij se, dragi, pod travom zelenom;
Ja ću nabrat trave diteline,
I pokrit ću tebe ditelinom."
Kako reče, tako i učini.
Leže Ive na travu zelenu;
Ona guli travu ditelinu,
Pa pokriva Ivu ditelinom.
Kad su došli devet mile braće,
Svojoj seji lipo besidiše:
„Borom tebi, draga sele naša!
Koj se tvoga vidra dotaknuo,
Te je vidro zvonom prozvonilo?"
Sestra njima lipše odgovara:
„Doletila ptica s vedra neba,
I mog se je vidra dotaknula,
Pa je vidro zvonom prozvonilo."

Kad to čuli devet mile braće,
Meću selu na konja uza se,
Pa 'no idju k bilu dvoru svome.
Triput se je mlada obzirala,
Gre li za njom Ive dite mlado.
Kad su došli k bilu dvoru svome,
Opet ju je majka upitala:
„Koj se tvoga vidra dotaknuo,
Te je vidro zvonom prozvonilo?"
Al i majci mlada odgovara:
„Doletila ptica s vedra neba,
I moga se vidra dotaknula,
Pa je vidro zvonom prozvonilo."

Jakov Ćuka, br. 18.

Sa Debeloga Otoka; kazivala čobanica Matija Šešelja.

55.

Udovac činima domamio djevojku.

Pošetala Huma i Emina
Po kadrmi ispred taslijana,
Susrio ih udovac Alija.
A veli mu ponosna Emina:
„Odmakni se, udovac Alija!
Ovdje nema za te djevojaka;
Što je bilo, sve se poudalo,
Što j' ostalo, sve je plemenito;
Plemenito plemenita traži."
Po nosu se prstom udario,
Pa je došo dvoru bijelome,
Pa napisa do tri dilbagije.
Jednu piše, niz vodu je baca:
„Ne nos', vodo, knjige ni jazije,
Vet-no pamet ponosne Emine,
Da mi dodje noći u ponoća,
Sama gola u tankoj košulji!"

Drugu piše, na vatru je baca:
„Ne gor' knjiga, ne gor' ni jazija,
Vet-no pamet ponosne Emine,
Da mi dodje noći u ponoća,
Sama gola u tankoj košulji!"
Treću piše, pod glavu je meće:
„Ne spâj knjiga, ne spâj ni jazija,
Vet-no pamet ponosne Emine,
Da mi dodje noći u ponoća,
Sama gola u tankoj košulji!"
Malo trenu, kad se prenu brže,
Kad mu kucnu alka na vratima.
Kad za vratim' ponosna Emina
Sama gola u tankoj košulji.
On u b'jele uvodi je dvore,
Pa je vjenča sebi za ljubovcu.

Vice Palunko, br. 60. — *Iz Ramnoga u Popovu polju hercegovačkom; kazivala starica Jele Bukvić*

56.

Mujini zapisi.

rodili dudi Bojagini,
Brala ih je Dude Bojagina.
Na njojzi je diba i kadifa[1];
Diba joj je zlatom izvezena,
Ispod vrata struka madžarijâ[2]),
A na glavi od bisera grana.
Tud prolazi momče neženjeno,
Po imenu Šahimpašić Mujo.
Govorio Šahimpašić Mujo:
„Zdravo da si, Dûde Bojagina!
Zdravo da si svojoj miloj majci!
Još zdravije dibu izderala,

[1]) *brokat i velud (baršun)* [2]) *madžarskih dukata.*

Meni, Dude, halvaluka dala,
Halvaluka, bîla boščaluka!"
Kad s' obazre Dûde Bojagina,
Pa ugleda Šahimpašić Muju,
Govorila Dude Bojagina:
„Hajd otale, Šahimpašić Mujo!
Taki su mi u bábê seizi[1]),
Čizme peru i konje timare!"
Kad to čuo Šahimpašić Mujo,
To je njemu vrlo muka bilo,
Pa on ode svome bilu dvoru.
Momak se je učen dogodio;
Sve mislio, na jedno smislio,
Pa on side u svojoj odaji,
Pa on piše sićane zapise,
Pa on hita u golemi vitar,
Pa govori Mujo momče mlado:
„Ne nos', vitre, knjige ni jazije,
Već pamécu[2]) Dude Bojagine!"
Malo stalo, za dugo ne bilo,
Stade figan[3]) Dude Bojagine,
Ona viče iza svega glasa:
„Otvor' vrata, Šahimpašić Mujo!
Otvor' vrata, odnese me vitar."
Govorio Šahimpašić Mujo:
„Ne ću, bogme, Dude Bojagina!
'vaki su ti u babe seizi,
Čizme peru i konje timare."
Kad to čula Dude Bojagina,
Ona ode dvoru tugujući.
Opet Mujo zapise napisa,
Pa on hita u golemu vatru,
Pa govori Šahimpašić Mujo:
„Ne gor', vatro, knjige ni jazije,
Već pamécu Dude Bojagine!"
Opet leti Dude Bojagina,
Ona viče Šahimpašić Muju:
„Otvor' vrata, Šahimpašić Mujo!
Otvor' vrata, pȍpržî me vatra!"

[1]) *sluge* [2]) *deminutiv od „pamet"* [3]) *jauk, zapomaganje.*

Al govori Šahimpašić Mujo:
„Ne ću, bogme, Dude Bojagina,
'vaki su ti u babe seizi,
Čizme peru i konje timare."
Opet ode Dude Bojagina,
Ode svome dvoru tugujući.
Opet Mujo zapise napisa,
Pa ih baca u golemu vodu:
„Ne nos', vodo, knjige ni jazije,
Već pamécu Dude Bojagine!"
Opet leti Dude Bojagina,
I doleti prid odajska vrata,
Ona viče Šahimpašić Muju:
„Otvor' vrata, Šahimpašić Mujo!
Otvor' vrata, odnese me voda."
To izusti, teslim dušu pusti.
Divojku su hodže opremili,
U mezar[1]) ju ljudi ukopali,
Osta jadna Dudijina majka,
Osta u svom dvoru tugujući.

Antun Hangi, br. 57. *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

57.

Robinja odnijela blago.

Telal viče od jutra do podne:
„Ko je noćas u kog na konaku,
Nek ne ide rano sa konaka!
Utekla je pašina robinja,
I odnijela pô pašina blaga,
Pô pašina, polu ćehajina,
I odvela Muju haznadara,

¹) *u grob.*

I odn'jela sahat iz njedara,
I odn'jela sivoga sokola,
I odvela ata[1]) iz podruma!"
Uhvatiše tanahnu robinju,
Uhvatiše, paši dovedoše.
Pitao je paša Ali-paša:
„Robinjice, moja nevjernice!
Kad uteče, što odnese blago?
Što odvede Muju haznadara?
Što odnese sahat iz njedara?
Što odnese sivoga sokola?
Bud odnese sivoga sokola,
Što odvede ata iz podruma?"
Odgovara Kumrija robinja:
„A, Boga mi, paša Ali-paša!
Blago nosim, da se njim ponosim,
Muju vodim, da mi lice ljubi,
Sahat nosim, da znam, koliko je,
A sokola, da me rano budi;
Ata vodim, da pješe[2]) ne hodim."

S. R. Bašagić, br. 32. *Iz Sarajeva.*

58.

Nokti sokolovi i zubi Maulićevi.

Tambur' bije Maulić Omere,
Tambura se po daleku čuje,
Po daleku, po svem Sarajevu.
Slušala ga Omera divojka,
Pa Omeru tiho govorila:
„Mauliću i tambura tvoja!
I crnu bi goru primamio,
A kam' ne bi Omere divojke!
Dojd na veče u zelenu bašču;

¹) *hata, konja* ²) *pješke.*

Dok uspavam majku i babajka,
Dojt' ću k tebi u zelenu bašču."
Kad uspava Omera divojka,
Kad uspava majku i babajka,
Opravlja se, što se lipše može.
Na se meće žute kavadere,
A na noge žute safijane,
Pak odlazi u zelenu bašču.
Šušak stoji žutih kavadera,
Škripa stoji žutih safijana;
Uplaši se Maulić Omere,
Stade bižat kroz zelenu bašču,
Stade vikat Omera divojka:
„Mauliću, jedna strašljivico!
Nije ovo moj mili babajko,
Već je ovo Omera divojka."
Al eto ti Maulić Omera,
Pa on ide u zelenu bašču,
Kad dojdoše u zelenu bašču.
Posidaše pod žutu naranču;
Ljubiše se do biloga danka.
Kad u jutru bili dan svanuo,
Al besidi Omera divojka:
„Pusti mene, Maulić Omere!
Moje drúge sa vodice idu,
A ja mlada još ni na vodicu."
Ujide je Maulić Omere,
Ujide je baš za grlo bilo.
Ona uze vedro olagano,
Svoje druge do vode pritekla
I na vodi dvi druge zatekla;
Al su njoje druge govorile:
„Što ti teče, draga drugo naša,
Što ti teče krvca iz grlašca?"
Odgovara Omera divojka:
„Jutros sam ja uranila mlada,
I otidoh u zelenu bašču,
U zelenu bašču pod naranču;
Al na 'ranči sivi sokol sidi,

Ja se popeh, da sokola fatam,
Pak me sokol nokti ogrebao."
Al govore do dvi drugarice:
„Kakvi li su to sokola nokti,
Reć' bi da su Maulića zubi."

Luka Ilić, I., br. 473. *Oriovac.*

59.

Ništa ne ostaje skriveno.

Dva se draga na livadi ljube;
To ne vidi niko nioklena,
To ne čuje niko nioklena,
Vet livada, gdje se na njoj ljube.
Livada je ovcam' povidjela,
Bile ovce za sobom čobanu,
A čobanin na putu putniku,
A putnik je na moru mornaru,
A mornar je ladji i dženatu,
A dženat je djevojačkoj majci.
Ljuto kune lijepa djevojka:
„A, livado, ne zelenila se!
Bile ovce, poklali vas vuci!
A čobane odveli hajduci!
Putnik-junak kuće ne vidio!
A mornara more potopilo,
A u dženat kuga udarila,
Umorila hodžu i dženata!"

Vice Palunko, br. 84. *Iz Ramnoga u Hercegovini; kazivala starica Janje Vlahinić.*

60.

Dva se draga na livadi ljube.

Dva se draga na livadi ljube,
Za tu ljubav niko im ne znade,
Neg livada, na kojoj se ljube.
Pa livada lugu povidjela,
Lug zeleni travi djetelini,
Djetelina ovcam' bijelijem,
B'jele ovce svome čobaninu,
A čobanin na putu putniku,
Mlad putniče kiridžijam' kaza,
Kiridžije svojim trgovcima,
A trgovci na moru mrnarom,
A mrnari svojemu škrivanu,
Mlad škrivane svome kapetanu,
A kapetan hodži na munaru,
Hodža kaza djeci djavolastoj,
Djavolastoj djeci skularima,
A skulari djevojčinoj majci.
Majka Maru i bije i kara:
„Ćeri Mare, što si uradila,
I sramotu meni napravila?“
Mare svojoj majci progovara:
„Hvala Bogu, moja mila majko!
Ako me je rukom zagrlio,
Nije ruka pri grlu ostala;
Ako me je ustim' poljubio,
N'jesu usta prid ustim' ostala;
Ako sam mu košulju oprala,
Sirota je bez igdje ikoga;
Ako sam mu cvijet darovala,
Mlado momče ženit će se za me!“
Ljuto Mare kune i proklinje,
Ljuto kune, jes' joj za nevolju:
„O, livado, roda ne rodila:
Ni rodila, nit se zelenila!
Zelen luže, ti s' ne zelenio,

Nego živim ognjem izgorio!
Djetelino, popasle te ovce,
B'jele ovce, poklali vas vuci,
A čobana uhitili Turci!
A putnika ubili hajduci,
Kiridžije konje polomili,
A trgovci blago izgubili,
A mrnari kuće ne vidili!
Mlad škrivane, ti se pomamio!
Kapetane, ti se pobolio,
Pobolio, a ne prebolio!
A on hodža, kad zakuisao,
Grešnu dušu lažnom svecu dao!
A u djecu kuga udarila,
Da ne kažu djevojčinoj majci,
Da je majka ne bije, ne kara!“

Baldo Glavić, str. 4416.

Kazivao Gusto Agačić, slijepac-guslar od 50 godina, u Luci na Šipanu, a pjesmu je čuo negdje u Bokama.

61.

Plemenita Jelina.

Šetao se Mikle mlad
Kroz Budime, bio grad,
Gledala ga Jelina,
Plemenita gospoja.
Pa govori Jelina,
Plemenita gospoja:
„Oj, Boga ti, Mikle mlad!
Dodji k meni na divan!“
Al govori Mikle mlad:
„Došo bi ti na divan,
Al je doma Erceg kralj.“
— „„Oj, Boga ti, Mikle mlad!

Nije doma Erceg kralj.
Još je sinoć osedlo,
Jutros rano otišo."
Jedva čeka Mikle mlad,
Da mu dodje mrkli mrak.
On uzimlje tamburu,
I sa zlatom maramu,
Pa on ide k Jelini,
Plemenitoj gospoji.
Pa govori Mikle mlad:
„Oj, Boga ti, Jelina,
Plemenita gospoja!
Je l' večera gotova?"
Al govori Jelina,
Plemenita gospoja:
„Večera je gotova."
Večeraše, igraše,
U toj igri zaspaše.
Al eto ti Erceg kralj,
Usta[1]) vrátâ škripanja,
Usta kralja vikanja.
Al govori Mikle mlad:
„Kud ću jadan sada ja?"
Al govori Jelina,
Plemenita gospoja:
„Idi, Mikle, u ormar!"
Kad je došo Erceg kralj,
Al govori Erceg kralj:
„Dobar večer, Jelina,
Plemenita gospoja!
Jesi l' dobro spavala,
I o meni sanjala?"
Znala kučka lagati,
Svom Ercegu kazati:
„Čedo mi je plakalo,
Nij' mi dalo spavati,
I o tebi sanjati."
Al upita Erceg kralj:
„Od ormara ključe daj!"

[1]) *stade; stadoše vrata škripati.*

Al govori Jelina,
Plemenita gospoja:
„Čedo mi je plakalo,
Pa je ključe bacalo!"
Razljuti se Erceg kralj,
Pa udara u ormar.
Ormar mu se otvara,
Mikle mu se poklanja.
Al govori Erceg kralj:
„O, Boga ti, Mikle mlad!
Kad sam bio tako mlad,
Ja sam bio gorji vrag;
U kopriva' spavao,
Priko plota skakao;
Koprive me žagrile,
Gospoje me žalile."

Klotilda Kučera, br. 84. — *Iz Komletinaca u Slavoniji, od Kate Lukić.*

62.

Zavičaj Latka Janka.

ijep ti je Latko Janko,
Još je ljepši konj pod njime:
Iz čela mu sunce sjaje,
Ispod grive mjesec sv'jeti,
Iz kopita kremen kreše,
Iz bedra mu munja 'ita.
Gledala ga djevojčica
Izvr' dvora majkinoga,
Pa govori djevojčica:
„Gledaj, majko, Latka Janka!
Kako j' lijep Latko Janko,
Još je ljepši konj pod njime:
Iz čela mu sunce sjaje,
Ispod grive mjesec sv'jeti,

Iz kopita kremen kreše,
Iz bedra mu munja 'ita.
Pozov'mo ga za večeru,
Pitajmo ga za deželu[1])!"
  Pozvale ga za večeru,
Pitale ga za deželu:
„Boga tebi, Latko Janko!
Kako tamo u deželi?"
Odgovara Latko Janko:
„Dobro tamo i lijepo;
Žito žitom zasipuju,
Vino vinom zal'jevaju,
Trava travu porašćuje,
Listak liska dočekuje;
Mladi nam se ne staraju,
Stari nam se pomladjuju."

Tade Smičiklas, br 33. *Iz Žumberka.*

63.

Sestra kuša brata.

Što s' ono čuje u onoj strani,
U onoj strani, u turskoj zemlji?
Il pitli poje, il zvona zvone,
Il seka bracu svom poručuje?
Nit pitli poje, nit zvona zvone,
Već seka bracu svom poručuje:
„Pošalj' mi, braco, tri litre zlata,
Tri litre zlata i tri bisera!
Ja sam ti, braco, turska ropkinja,
Turska ropkinja, tudja sluškinja."
A bratac sestri otporučuje:
„Zlato mi treba konju za sersan,
Kada ga jašim, da mi je gizdav;

[1]) *za njegov zavičaj.*

Biser mi treba ljubi za gjerdan,
Kada je ljubim, nek mi je mila."
Al seka bracu svom poručuje:
„Nisam ti, braco, turska ropkinja,
Već sam ti, braco, turska carica."

Luka Ilić Oriovčanin, I., br. 444. *Iz Levanske Varoši kraj Djakova, od Sabolovića.*

64.

Brat i vojno.

Ovce pase čobanica Mare,
Ovce pase po gori zelenoj,
Ovce pase i suze proliva.
  Tud prohode dvi delije mlade,
Govore joj dvi delije mlade:
„Zašto cviliš, čobanice mlada?"
Odgovara mlada čobanica:
„Virujte mi, dvi delije mlade!
Ako cvilim, to nevolja hoće;
Imala sam vojna i brajena,
Al su oba na vojnicu pošli.
Evo jurve sedam godin' dana,
Ne znam za njih ni živih ni mrtvih."
  Govore joj dvi delije mlade:
„Tako t' bora, mlada čobanice!
Po nesrići da su poginuli,
Kojega bi ti veće žalila,
Ali vojna, ali brata tvoga?"
Odgovara čobanica Mare:
„Virujte mi, dvi delije mlade!
Po nesrići da su poginuli,
Ja bih vojna tri lita žalila,
Brata moga, dokli živa bila.
Da bih s bratom crnom gorom pošla,
Ja bih vojna i drugoga našla;

Da bih s vojnom sve grade obašla,
Ne bih nigdir moga brata našla.“
Kad to čuje Ivan junak dobar,
Povadio iza bedre ćordu,
Da je hoće rastaviti glavom.
Brat je njemu ruku ustegnuo:
„Ne čin' toga, moj dragi sestrime!
Ne bi toga učinila sele.“

Šime Ljubić, I., br. 23. *S otoka Hvara.*

65.

Kako sestra žali brata, a kako vjerenika.

Djevojka je pelin-cv'jeće brala
U dolini više vinograda;
Nabrala je skuca i njedarca,
S pelinom se cv'jećem razgovara:
„O peline, moje gorko cv'jeće,
Ja bih tebe još i više brala,
Ali nemam, komu bih te dala.
Imala sam mila brata moga,
I jednoga vjerenika moga;
Ovo ima devet godin' dana,
Da su pošli na more debelo,
Od njih nema ni knjige ni glasa,
Više sam se desperala[1]) mlada.“
Otole se ona uputila,
Ona ide goricom zelenom.
Kad je došla do pola gorice,
Tu susrela dva mlada junaka,
Pitaju je dva mlada junaka:
„Otkle si ti, o djevojko mlada?“
Ona njima mlada kazivala,
Da j' u gori pelin cv'jeće brala,
Al da nema, komu bi ga dala;

[1]) *izgubila nadu, tal. desperare.*

Da j' imala brata rodjenoga
I jednoga vjerenika svoga;
Da su pošli na more debelo
Ovo ima devet godin' dana,
Od njih nema ni knjige ni glasa,
S toga da se desperala mlada.
Govore joj dva mlada junaka:
„Kojega bi više žalovala,
Oli brata, oli vjerenika?“
Ona im je tiho govorila:
„Vjerenika tri bijela dana,
Brata svoga za života svoga.
Ja bih s bratom stekla i drugoga,
S vjerenikom nikad brata moga.“

Baldo Glavić, str. 4383. *Kazivala Rebeka Peš, djevojka iz Moranovića na otoku Mljetu. Pjesmu je čula od svojih suvrsnica Moranaka.*

66.

Carica i mlada Anica.

Vino pije care i carica,
Služi im ga Miho i Anica;
Car se smije na dragu caricu,
Mladi Miho na mladu Anicu.
Gledala ih carica gospoja,
U ruci joj zlatna kupa vina,
Pa udara Anicu divojku.
Kako je je lako udarila,
Dva joj crna oka iskočila,
Dva joj bila poletila zuba,
I dva mlaza krvce iz obraza.
Ljuto cvili Anica divojka,
Tišila je carica gospoja:
„Ne cvili mi, draga Ane moja!
Evo tebi bili dvori moji,

Pa se, Ane, ti po njima šetaj!
Evo tebi blago nebrojeno,
Pa ti njime, Anice, upravljaj!
Evo tebi Miho, virna sluga,
Budi njemu, Ane, zaručnica!“
 Kad je Ane riči razumila,
Pa carici htila[1]) besidila:
„Od' otolen, carice gospojo!
Što će meni tvoji bili dvori,
Kad ne vidim po njima se šetat?
Što će meni blago nebrojeno,
Kad ne vidim upravljati njime?
Što će meni Miho, virna sluga,
Kad ne vidim, tko mi ljubi lišce?“
 Tad njoj s neba svetac dohodio,
Na mermer je avliju[2]) zovnuo,
U maštrapi[3]) vodu donosio.
Pak je bilo lišce umivala,
I bijele ruke do lakata.
Na oba je oka progledala,
I izrasla do dva bîla zuba;
Carica joj svaka[4]) ispunila,
Što je mladoj Ani obetala[5])

Mihovio Pavlinović, II., br. 62. *Iz Hercegovine.*

67.

Svjet kapetanovičin.

Vezak vezla kapetanovica
Na prozoru visokoga dvora.
U ruci joj šibika od zlata,
Čijem šiba svoje drugarice,
I njima je mlada govorila:
„Vez'te brzo, drugarice moje!
Na junake mlade ne gledajte,

[1]) tiho; neobičan oblik, gdje se adverb mijenja u rodu prema subjektu za ljubav sroka kao: „tio besidio“ [2]) na mramorno dvorište [3]) u lončiću s drškom [4]) sve [5]) obećala.

U junake vjerovat nemojte!
Junaci su vjera i nevjera;
Dok te ljube, dotol' vjeru daju,
Kad obljube, tad te ostavljaju,
Kak' i mene Karlovića Ivo.
Tri me puta prosio u majke;
N'jesam njega uzeti hoćela.
Ivo nosi plemenite dare,
Donio mi devet prstenaka,
Donio mi l'jepa tri kavada.
Jedan kavad svile od zelene,
Drugi kavad svile od šitkove,
Treći kavad svile od modrice.
I lijepe vezene mahrame,
I lijepe zlatne štopelice[1]),
Što su po dnu zlatom udarane,
A ozgara biserom nizane.
I dô mi je rumene jabuke,
Dokle mi je obljubio lišce,
Djevojku je mene ostavio.
Još mi Ivo b'jelu knjigu piše:
„„Dušo moja, kapetanovice!
Ti se udaj, u me se ne uzdaj,
I vrati mi dare plemenite,
Što sam ja te Ivo darovao!““
Ja Ivanu b'jelu knjigu pišem:
„Moj sokole, Karloviću Ivo!
Kad mi vratiš b'jelo lišce moje,
Lišce moje, kako mi je bilo,
Ja ću tebi sve tvoje darove.
Što si dô mi devet prstenaka,
Prstene sam tvoje raskovala,
Braći svojoj konje potkovala,
Da ne kore mene braća moja,
Da sam njima u dvoru ljubljena.
Što si dô mi tri l'jepa kavada,
Ja sam moje neve darovala,
Da ne kore mene neve moje,
Da sam mlada u dvoru ljubljena.

[1]) papučice.

Što si dô mi zlatne štopelice,
Štopelice razdrla sam moje,
Jer sam često na prozor šetala,
Gledala sam, ideš li mi, drago.
Što si dô mi vezene mahrame,
Eno ti je u sanduku momu.
Koliko je na mahrami grana,
Onoliko na tvom srcu rana!
Na mahrami koliko je veza,
Onoliko ti bolovo ljeta!
Što si dô mi rumene jabuke,
I ona je u sanduku momu;
Jabuka je moja uvenula;
Onako ti srce uvenulo,
Kak' i ona uvehla jabuka!"
Pa se Ivo bolom pobolio,
On boluje devet godinica,
Niti može umr'jet ni preboljet.
Od kosti mu meso otpadalo,
A kroz rane trava pronicala;
Kroz oči mu muhe ulećale,
Teške Ivu muke zadavale.
Veće mu se jadnu dodijalo,
Ivo svoje dozivao majke:
„O gospodjo, mila moja majko!
Veće mi se jadnu dodijalo,
Ja ne mogu umr'jet ni preboljet.
Ovo vidim, mila moja majko,
Da su kletve vjerenice moje,
Vjerenice kapetanovice.
Uzmi, majko, do tri konja blaga,
Odnesi ih vjerenici mojoj,
Vjerenici kapetanovici,
Neka uzme silnovito blago,
Jeda bi se s blagom udomila[1]).
I reci joj, mila moja majko,
Da sam ja je Ivo pozdravio,
U pozdravlju njome poručio,

[1]) *ne bi li se s novcem mogla udati.*

Da mi prosti za ljubav božiju,
Ne bi li se s dušom razd'jelio."
Kad je Iva svoja[1]) čula majka,
Do tri dobra konja izvodila,
Do tri konja blaga tovarila,
Ide na dvor kapetanovici,
I nosi joj blago silnovito.
Kad je bila na pogled od dvora,
Ja sam staru daleko vidjela,
Supro' njome ja sam išetala,
I staru sam l'jepo pričekala,
Ja govorim Ivanovoj majci:
„Dobro došla, Ivanova majko!
Dokle si se stara otpravila?
Komu nosiš silnovito blago?"
A, kad me je stara razumjela,
Suze proli, ovako govori:
„Ćerce moja, kapetanovice!
Evo, ćerce, b'jelu dvoru tvomu!
Tebi nosim blago silnovito.
Moj je tebe Ivo pozdravio,
U pozdravlju tebi poručio,
Da mu prostiš za ljubav božiju,
I prosto ti blago silnovito,
Ti da bi se s blagom udomila!"
Ja govorim Ivanovoj majci:
„Tebi fala, Ivanova majko,
Na tvojemu blagu silnovitu!
Ja se ne ću udat nikadara.
Vrati blago b'jelu dvoru tvomu,
I pozdravi Iva sinu tvoga:
Da sam ja ga mlada pozdravila,
U pozdravlju njemu poručila,
Da mu praštam i Bog mu prostio!"
Netom mlada moju r'ječ izustim,
A on Ivo grešnu dušu pusti;
Stara blago b'jelu dvoru vrati.
Kad je došla dvoru bijelomu,
Ona sinu šeta u kamaru,

[1]) *njegova, prema tal sua*

Diže Ivu sa lišca mahramu,
Al u Iva lišce ostinulo;
On preminu, jadna njemu majka!
Tako bilo svakomu junaku,
Što djevojci o nevjeri radi!

Andro Murat, I., br. 28. *Iz Luke na Šipanu, od Kate Murat-Palunkove.*

68.

Bolji sin nego otac.

Sunce zadje, a mjesec izadje,
Asan-aga bilu dvoru dodje,
A dok dodje, pobuna ga nadje[1]):
„Moja ljubi, ženit ću se na te[2]).“
A ona mu nato odgovara:
„Ženi, ago, i meni je drago;
Pomoć' ću ti svadbu sigurati[3])
I pirinač-pilav otr'jebiti,
I dat ću ti u djeverstvo sina.“
Ona misli, da se šali aga,
A u njega šale ne imade,
Vet je aga curu isprosio,
I po curu svatove spremao.
Muka bješe Asan-aginici,
Da mu dade u djeverstvo sina;
Ne htijaše, bit joj ne mogaše[4]).
Pomogla mu svadbu sigurati,
I pirinač-pilav otr'jebiti,
Pa je majka sina svjetovala:
„Kad dodjete, sine, u djevojke,
Svatovi će na nove ahare[5]),
Dobri konji na rosne livade,
A jengjije na visoku kulu,

[1]) *uzbunio se, pa zaželio drugu ženu* [2]) *uzet ću pored tebe još jednu* [3]) *sprematí* [4]) *nije od srca radila, ali nije mogla da se ne pokori njegovoj želji* [5]) *na čardak gospodski, a djevojačke pratilice ženama u kulu.*

Ti ćeš, sinko, k lijepoj djevojci.
Uzdigni joj purli-duvak s glave,
Pak joj reci, moje d'jete drago:
„„A djevojko, zaludu lijepa,
Kada jadna ideš na inoču[1]),
Na inoču, na četiri sina.
Jedan joj se u bešici nina,
Drugi joj se uz koljeno prima,
Treći joj je kalfa u mejtefu,
A četvrti djever uz djevojku.““
Hoće ciknut lijepa djevojka:
„„Moja majko, komu si me dala!““
Ti je tješi, moje d'jete drago:
„„Kada dodješ dvoru Asan-age,
Izlazit će aga Asan-aga,
Da te skine s konja debeloga;
Ti se ne daj sa konja skinuti,
Vet mu išti sina[2]) Usejina!““
Kad su došli u l'jepe djevojke,
Svati idu na nove ahare,
Dobri konji na rosne livade,
A jengjije na visoku kulu,
Djever ode k lijepoj djevojci.
Uzdigne joj purli-duvak s glave:
„O djevojko, zaludu lijepa,
Kada jadna ideš na inoču,
Na inoču, na četiri sina.
Jedan joj se u bešici nina,
Drugi joj se uz koljeno prima,
Treći joj je kalfa u mejtefu,
A četvrti djever uz djevojku.“
Tada cikne lijepa djevojka:
„Moja majko, komu si me dala!“
Tješio je djever Usejine:
„Kada dodješ dvoru Asan-age,
Izlazit će aga Asan-aga,

[1]) *kad ideš za muža, koji već ima jednu ženu i s njom četiri sina* [2]) *zatraži, da te njegov sin skine s konja, što je u narodnoj pjesmi uvijek dužnost mladoženjina.*

Da te skine s konja debeloga;
Ti se ne daj sa konja skinuti,
Vet mu išti sina Usejina!“
  Kad su došli dvoru Asan-age,
Izlazio aga Asan-aga,
Da je skine s konja debeloga;
Ma ne da se sa konja skinuti,
Vet mu ište sina Usejina.
Govorio aga Asan-aga:
„Sjaši s konja, nogu ulomila!
Dosti si ga danas umorila,
Na poklon ti sine Usejine!“
A ona mu mlada odgovara:
„Ako ti je dobra konja žao,
Devet ću ti od baba dovesti,
A vjenčaj me sinu Usejinu!“
  Pa je vjenča sinu Usejinu.

Vice Palunko, br. 29. — *Iz Popova u Hercegovini; kazivala starica Jele Bukvić.*

69.

Dvije drúge

Dvi su druge lipo drugovale,
Ladnon su se vodon umivale,
Jednon su se ridon utirale,
Pa je drúga drúgi govorila:
„Drugo moja, mi se ne udajmo,
Nego da bi obe za jednoga,
Oli obe za dva brata mila!“
Malo ti je potrajalo vrime,
Obe su se mlade poudale;
Jedna ode u Bosnu ponosnu,
Druga osta u ravnon Primorju,

Pa mi piše u Bosnu ponosnu:
„O bora ti, moja drugo draga!
Pošalji mi bosanski' jabuka,
Ja ću tebi cvića primorskoga!“

Stjepan Banović, br. 33. — *Kazivala god. 1902. Kata Banović u Zaostrogu.*

70.

Nauk pernog buzdovana.

Ili grmi, il se zemlja trese,
Il udara more u Primorje,
Il pucaju na Zadru lumbarde?
Niti grmi nit se zemlja trese,
Nit udara more u Primorje,
Nit pucaju na Zadru lumbarde;
Neg se dile braća Jugovići,
Devet braće, žalosna im majka!
Najmladjemu krivo učiniše;
Dadoše mu u Prologu kulu,
A u kuli ostarilu majku,
I u kuli pet starih ovaca.
Cvili Ago kano zmija ljuta,
Niko njega utišit ne može.
Tišila ga ostarila majka:
„Muči, Ago, moje dite drago!
Ako su se braća podilila,
Tebe hoće oženiti majka
Od bogata Atlagića dvora;
Bit će dosta i meni i tebi.
Kúpi, sinko, vére[1]) i prstene;
Majka idje isprosit divojku.“
  Kûpi Ago vere i prstene;
Hode majka isprosit divojku,
Pa isprosi mladu Alagušu.
Malo joj je roka ostavila,
Malo roka nediljicu dana,

[1]) *prstenje, kojim mladići vjere djevojke.*

Dok pobije vole i ovnove,
I salije vino u mihove,
I sakupi lipu kitu svatâ.
Ode majka po mladu divojku.
Zdravo svati do divojke došli,
I zdravo se natrag povratili.
A kada su večer večerali,
Svi svatovi bilom dvoru pošli,
Osta Ago i Agina ljuba.
Kad ujutro jutro osvanulo,
Odmah ga je ukorila mlada:
„A moj Ago, nepriliko moja!
Nit si moja slika ni prilika,
Nit su dvori kô u moje braće,
Kô u moje braće Atlagića.
Još je tebe Vlahinja rodila,
A mene je gospoja rodila,
I bijelim mlikom zadojila!“
Cvili Ago kako zmija ljuta,
I proklinje svoju staru majku,
Koja ga je s njome oženila.
Pa uzimlje vrana konja svoga,
Pa on hode u goru zelenu.
Dobra ga je srića nalazila,
Do dva šura prida nj ishodila:
„Dobro došo, naš jedini zete!“ —
— „„Dobro Bog da, do dva šura moja!““
— „Je li dobro stara majka tvoja,
I na domu mila seka naša?“ —
— „„Je mi dobro stara majka moja,
Je vam zdravo mila seka vaša,
Je vam zdravo, ne bila vam zdravo!““
— „Što je, zete, za Boga miloga?
Da je prija[1]) tebi dodijala?“ —
— „„Kako ne će meni dodijati?
Prvo me je jutro ukorila:
A moj Ago, nepriliko moja!
Nit si moja slika ni prilika,
Nit su dvori kô u moje braće,

[1]) *tako brzo, što prije.*

Kô u moje braće Atlagića;
Niti kula kô u moje braće,
Kô u moje braće Atlagića.
Još je tebe Vlahinja rodila,
A mene je gospoja rodila,
I bijelim mlikom zadojila.““ —
— „Tebi bora, naš jedini zete!
A ti hajde bilom dvoru svomu!
U dvoru ćeš ljubu nalaziti,
Gdi ti ona sitni vezak veze.
Kada dodješ dvoru bijelomu,
Ti govori svojoj ljubi dragoj:
„Ljubo moja, prihvati mi konja!“
Ako ti ga prihvatiti ne će,
A ti uzmi buzdovano perje,
Kud je kucaš, da joj koža puca,
Kud je šibaš, da joj krvca lije!“
Kad je Ago doša' dvoru svomu,
U dvoru je ljubu nahodio:
„Ljubo moja, prihvati mi konja!“
Ona mu ga prihvatit ne htila,
A on laća buzdovano perje,
Pa je kuca, da joj koža puca,
Pa je šiba, da joj krvca lije.
Kad ujutro jutro osvanulo,
Ona hode za goru na vodu,
Donila je vode iza gore,
I pomela svoje bile dvore;
Svoje žute iščešljala kose,
Pak je mlada Agu dozivala:
„Ustaj, Ago, moje dobro drago!
Donila sam vode iza gore,
Omela sam tvoje bile dvore,
Iščešljala žute kose svoje.“
Tada Ago junak govorio:
„Bože mili, na svemu ti hvala!
Ne nauči ni otac ni majka,
Što nauči perni buzdovane!“ —

Bartuo Grgić, II., br. 96. *Iz Mravinaca u Dalmaciji.*

71.

Petrova hvala.

Petar se putem hvalio,
Da nema lipše gospoje,
Što lipa Mare u njega.
To čula vila iz gore;
Vila se drugam' molila:
„Druge, vi mene pustite
Do bila dvora Petrova,
Da vidim hvale Petrove!“
Bila se vila podigla,
Ter idje Peri na dvore.
Prid bilim dvorom dozivlje:
„Izadji, hvalo Petrova!“
Govori Mare Petrova:
„Gorkinjo vilo, počekaj,
Doklem se i ja obučem,
Obučem svile zelene,
Svrh zelene, još crljene,
Na bile noge pašmage,
Na bile prste prstene,
Na ruke zlatne manine,
Na vratu zlatni ogrljaj,
U uši zlatne mendžuše,
Na glavi kruna biserna.“
Izlazi Mare 'z kamere
Kakono sunce iz gore.
Bila joj vila govori:
„Lipša si, Mare, od mene,
Jer te je majka rodila;
Tebe su babe dojile,
U svion povoj povile,
I mila braća zibala.
Mene je gora rodila,

U zelen listak zavila,
Tija me rosa dojila,
Mene su vitri zibali,
Zato si lipša od mene.“

Ante Franjin Alačević, I., br. 112. *Makarsko Primorje.*

72.

Ženidba Bećar-Ibrahima.

U Mostaru šićahni dućani,
Po njim' sjede mladi bazrgjani;
Svaki radi o svome zanatu,
Sam' ne radi Bećar-Ibrahime,
Već on ljubi Mostarke djevojke
I nevjeste skoro dovedene.
To Mostarci mladi opaziše,
Pa odoše, paši prikazaše.
Paša viknu delibaši Muju:
„Hajde, Mujo, povedi delije,
Pa uhvati Bećar-Ibrahima!“
U mladjega pogovora nema;
Uze Mujo trideset delija,
Pa on traži Bećar-Ibrahima,
Dok ga nadje u Zlatkinu dvoru.
Na krilu mu lijepa Zlatija,
Grli, ljubi s obadvije strane.
Njemu veli delibaša Mujo:
„Hajde, Ibro, tebe paša zove!“
Ibro za to haje i ne haje,
Već on ljubi ljepoticu Zlatu.
Opet reče delibaša Mujo:
„Hajde, Ibro, tebe paša zove!“
Kad se vidje Ibro na nevolji,
Sv'jetla ćorda poleće iz kora,
Delibaši mjesto odgovora.
Al poleće trideset delija,

Uhvatiše Bećar-Ibrahima;
Svezaše mu naopako ruke,
Svezana ga paši odvedoše.
Paša pita Bećar-Ibrahima:
„Je l' istina, što se na te kaže,
Da ti ljubiš na silu djevojke,
I nevjeste skoro dovedene?“
Njemu veli Bećar-Ibrahime:
„Nije, pašo, života mi moga!“
Dovedoše Zlatiju djevojku,
Upita je paša Ali-paša:
„Il je sila, il je dobra volja?“
Njemu veli kićena Zlatija:
„Nije sila, već je dobra volja.
Da je sila, u gori bi bila,
Il se orlu na gnijezdo svila!
Volja, volja, da ne može bolja!“
Kada Ibru vjenčaše Zlatiju,
Odvede je svom bijelu dvoru.

S. R. Bašagić, br. 5. *Iz Sarajeva.*

73.

Neugodno obilježje.

ino pila dva junaka mlada,
Dva Turčina, do dva pobratima;
Jedan biše Sinčević Omere,
A drugi je Duran Alil-aga.
Na Ali je srmali-mahrama,
Na Omeru sablja od bisera,
Pa Omere Ali besidio:
„Davor, Ale, bogom pobratime!
Al divojku jesi isprosio,
Ali nevu u dvor dovodio,
Al si digod u svatovim' bio,

Za divera oli barjaktara,
Otkuda ti srmali-mahrama?“
Al Omeru Ale besidio:
„Prodji me se, bogom pobratime!
Da divojku budem isprosio,
Ne bi li mi lipšu darovala?
Da sam nevu u dvor dovodio,
Imao bih svilenu košulju.
Da sam digod u svatovim' bio,
Imao bih perje pozlaćeno;
Za divera oli barjaktara,
Imao bih jabuku od zlata.
Neg ću tebi sve kazati pravo,
A tako mi, pobro, biti zdravo!
Evo ima devet godin' dana,
Otkad sam se oženit mislio;
Ja obadjoh zemlje i gradove,
Otkraj dokraj ravno Sarajevo,
Po Županjcu i po Duvnu ravnu,
Sve po Stocu i kršnom Mostaru,
Al ne nadjoh za sebe divojku.
Digod koju jesam zaprosio,
Svaka veli, da je ponejaka:
Stan' počekaj, doklem ponerestem.
Glas mi dodje seke Atlagića,
Da je take u Turčina nejma;
Ja se bacih gjogi u ramena,
Pak poletih k Livnu bijelomu,
Bilu dvoru bega Atlagića.
Prid dvorom mu kamena avlija,
U avliji žutica naranča,
Pod njom sidi Šitka plemenita.
Prida me je mlada išetala,
Primila mi konja i oružje,
U bile me dvore uvodila,
I za pune stole postavila,
Pa je meni Šitka besidila:
„„Ded prihvati, Duran Alil-aga!
Ded prihvati, ponapi se vina!““
Ja joj jesam htio besidio:

Stan', počekaj, draga dušo moja,
Da te pitam, bi li pošla za me?
Da te pitam u starice majke?
Al je meni Šitka besidila:
„„Borme ne ću, Duran Alil-ago;
Poć' sam mogla i za boljijega,
Ali nisam pošla za nikoga,
Već evo me i sad u matere.
Niti hajde, nit prosi divojku,
Jer ni jedna ne će poći za te,
Jer svak znade da si razmetnica,
Razmetnica, turska jogunica.""
Pak otvori šarene sanduke,
Pak mi vadi srmali-mahramu,
Ter je meni htila besidila:
„„Evo tebi srmali-mahrama,
Da se možeš hvalit prid družinom,
Da si ima' mladu jaranicu,
Koja ti je dala mahramicu.""

Mih. Pavlinović, II., br. 532. — *Vrhgorac*

74.

Vjerna djevojka.

Poletio siv-zelen sokole,
Susrio ga šećer Sali-aga:
„A bora ti, siv-zelen sokole!
N'jesi l' Bog dô od Bosne ponosne!
A cavti li po Bosni ljubica,
M'ješa li se katmer i ružica,
Bere li ga moja dragunica,
Šeće l' za njom Omer-poturica? —
— „„Ja sam soko od Bosne ponosne,
A sve cavti po Bosni ljubica,
I m'ješa se katmer i ružica,
I bere ga tvoja dragunica,

Za njom šeće Omer-poturica;
Pa mu veli tvoja dragunica:
„„Odmakni se, Omer-poturica!
N'jesam moga odgojila lišca
Ni od žarkog zaklanjala sunca
Za takoga Omer-poturicu,
Vet za draga šećer Sali-agu.""

Vice Palunko, br. 58. — *Iz Ramnoga u Popovu polju hercegovačkom; kazivala starica Jele Bukvić.*

75.

Otmica.

Majka Mari kose plela
Od petero, devetero,
Pletuć kose svitovala;
„Mare moja, janje moje!
Ti ne idi dol' u polje,
Dol' u polje, dol' u kolo!
U kolu je Tomo momče,
Tomo momče neženjeno;
Ti si, zlato, neudato."
Mara majke ne slušala,
Nego idje u kamare,
Pa oblači ruho svoje.
Ona idje dol' u polje,
Dol' u polje, dol' u kolo.
Kad je kolu dolazila,
Do Tome se uhvatila;
On slugama namignuo,
Sluge mu se osmihnuše,
Pa mu konja privedoše.
Tomo skače na orana,
Baca Maru na dorana,
Pa on leti priko polja
Kano zvizda priko neba.

Ciči Mara kao zmija:
„'vako bilo svakoj drugi,
Koja majke ne slušala!“
Tomo ju je svitovao:
„Muči, Mare, muči, janje!
Vidiš ono sinje more;
Onde ću te utopiti.
Vidiš ono dug' javore,
Onde ću te obisiti,
Nek ti vrane oke piju,
Gavranovi krilim' biju!“
Ciči Mare kano zmija:
„'vako bilo svakoj drugi,
Koja majke ne slušala!“
Tomo ju je svitovao:
„Muči, Mare, muči, janje!
Vidiš ono sinje more,
Sinje more — podvornice[1]),
A ribice — bile ovce.
Vidiš ono dug' javore,
Onde su mi dvori moji;
Onde ćeš mi ljuba biti,
Onde ćeš mi dvore mesti,
Onde vrani perčin plesti.“

Mih Pavlinović, II, br. 762. *Promina, krâj na Krki izmedju Drniša i Knina.*

76.

Što je komu sudjeno, sudjeno.

Ovdi kažu Begzade divojku,
Lipu šćerku age Hasan-age;
U nje ima sluga Husejine.
Njojzi veli sluga Husejine:
„O, Begzade, bi l' ti pošla za me?“
Al govori Begzade divojka:

[1]) *potkutnjica; njiva ili livada pod kućom, pod dvorom.*

„Hajd otalen, slugo Husejine!
Teb' je mlada Vlahinja rodila,
I vlaškim te mlikom zadojila.“
To je slugi puno mučno bilo,
I on ode ka gradu Stambolu.
Dvori cara devet godin' dana,
Izdvorio devet agaluka,
Sve devet ih za pašaluk dao,
Da on budne mlad paša u Bosni.
Pa on dojde šeher-Banjaluci
I on padne na rosnu livadu.
Sve mu lale[1]) na divanu stale,
A najposli aga Hasan-aga.
Lipo ga je paša dočekao,
Svojim ga je ćurkom[2]) ogrnuo,
Svojim ga je čibukom[3]) nudio.
Govorio paša gospodine:
„A, Boga ti, aga Hasan-aga!
Je l' ti živa Ismihana majka?
Je l' s' udala Begzade divojka?“
Govorio aga Hasan-aga:
„Jes' mi živa Ismihana majka,
Nij' s' udala Begzade divojka.“
Skoči mi se aga Hasan-aga,
I on ide bilu dvoru svome.
Kad li svanu i sunce ogranu,
Halka kuca na avlinski' vrati',
Izlazila tanahna robinja.
Govorio delibaša[4]) Mujo:
„Je li doma aga Hasan-aga?“ —
— „„Jesti doma aga Hasan-aga.““ —
„Neka ide, paša njega zove!“
Kad to čula robinjica mlada,
Ona ode pa svom agi kaza.
Ide aga, jer mu bit ne more[5]).
Kad je došo do bila čadora,
Spram njeg paša na noge skočio;

[1]) *veziri* [2]) *haljinac, kožuh* [3]) *kamiš za pušenje* [4]) *zapovjednik pašinih delija (pandura)* [5]) *jer ne može, da ne ide.*

Tutundžije[1]) čibuk zapališe,
Kahvedžije kahvu donesoše.
Prosi paša Begzade divojku.
Dade aga, ni riči ne reče.
Ciknu jedna pašina borija[2]):
Vinča paša Begzade divojku;
Ciknu druga pašina borija:
Pokroji se čeiz[3]) na divojku;
Ciknu treća pašina borija:
Dvoje mlado u halvat[4]) svedoše.
Kad joj paša duvak[5]) podignuo,
Dukatima on ga posipao.
Njojzi veli paša gospodine:
„Makar me i Vlahinja rodila,
Moja će te usta obljubiti.“
Kad to čula Begzade divojka,
Crne oči zemlji oborila.
Njojzi veli paša gospodine:
„Ne stidi se, draga dušo moja!
Tako jesti od Boga sudjeno.“

Antun Hangi, br. 49. — *Iz Bišća u Turskoj Hrvatskoj.*

77.

Ljuba ga pobratila.

Cvitak plila ljuba Ivanova,
Cvitak plila, cvitku govorila:
„Kalopere, moje rano cviće!
Nit se cvatiš, nit simena daješ,
Kano i ja ljuba Ivanova,
Nit se ljubim, nit poroda imam!“
To slušala Ivanova majka,
Pa govori Ivanova majka:
„Oj Ivane, drago dite moje!

[1]) *sluge, koji pune i 'pale čibuke* [2]) *trublje, svirka* [3]) *djevojački darovi* [4]) *vajat, u koji se svode mladenci* [5]) *koprena.*

Jedini si, ni tebe ne bilo!
Je l' istina, što ljuba govori?
Cvitak plije, a cvitku govori:
„Kalopere, moje rano cviće!
Nit se cvatiš, nit simena daješ,
Kano i ja ljuba Ivanova,
Nit se ljubim, nit poroda imam.“ —
— „„Jest istina, moja mila majko!
Jest istina, što govori ljuba.
Kad smo bili u mrkoj ložnici,
Ja se maših pod grlo bijelo;
Bogom me je pobratila ljuba:
Nemoj, Ivo, da od Boga najdeš!
Ja sam, majko, za Boga primio,
Što za Boga, što za pobratimstvo.““

Mato Zdjelarević, II., br. 114. — *Iz Sibinja.*

78.

Djevojka pobratila tudjina junaka.

Divojka je tudjina bratila:
„Tudjin-junak, moj po Bogu brate!
Privedi me priko Romanije
Neljubljenu i nemilovanu
I brez svakog muškog pomišljenja!“
Tudjin junak za Boga primio.
Povede je priko gore crne
Neljubljenu i nemilovanu
I brez svakog muškog pomišljenja.
Kad su bili nasrid gore crne,
Ugledaše dvore šimširove;
Posestrima pobratima pita:
„Pobratime, čiji s' ono dvori?“ —
— „„Posestrimo, tvoga pobratima!““ —
„Pobratime, kakvo je veselje?“ —
— „„Posestrimo, ženi ti se pobro!““

„Pobratime, otklen je divojka?“ —
— „„Posestrimo, za ruku je vodim.““ —
„Pobratime, guja te ujela!“ —
— „„Posestrimo, tvojim bilim zubim’.““
„Pobratime, obišen mi bio!“ —
— „„Posestrimo, o tvom bilom vratu.““ —
„Pobratime, dopô mi tavnice!“
— „„Posestrimo, s tobom na čardaku.““ —
„Pobratime, voda te odnila!“ —
— „„Posestrimo, tebi me donila.““

Iz ostavštine bosanskih klerika, III., br. 67.

79,

Dragi se ni posestrimi ne dariva.

Dva su bora naporedu rasla:
Jedno Ive, a drugo Jelina;
Nisu ono dva bora zelena,
Već su ono dva mlada ljubljena.
Kad je Ive na ženidbu bio,
A Jelina na udaju mlada,
Prosi Ive Jelinu u majke;
On je prosi, ne da mu je majka,
Jer joj bila luda i nejaka.
Tad je Jele Ivi besidila:
„O Ivane, moje milovanje!
Kada mi te ne da moja majka,
A ti hajde Jajcu bilu gradu;
U njemu je moja posestrima.
I lipša je i viša od mene,
I bijelim ruhom bogatija.
Ti je prosi, dat će ti je majka!“
To se Ivi s manje ne mogaše,
Pa on idje Jajcu bilu gradu,
Tere prosi gizdavu divojku.
On je prosi, majka obećava.

Kad je bio na raskršće puta,
Nikakvoga groblja nije bilo.
Gledala ga Jelina divojka,
Kad bi s’ Ive s dragom povratio,
Pak je svojoj besidila majci:
„O starice, mila moja majko!
Daj mi ključe od donjih sanduka,
Da povadim zelene jabuke,
Da darujem svâka i sestricu!“
Jelina je privarila majku!
Privari se, ujede je zmija.
Daje ključe od donjih sanduka,
Da povadi zelene jabuke.
Al ne vadi zelene jabuke,
Nego vadi nože okovane,
Od Ive joj nože darovane.
Pa izvadi vezenu maramu,
Što je vezla na Ivinu krilu.
Idje mlada na raskršće puta,
I udara sebe u srdašce.
Kako se je lako udarila,
Mrtva mlada ne zemlju padnula.
Kad su svati unatrage bili,
Stane Ive gjuveglija zborit:
„Da vam bora, moje kolo svatâ!
Kad smo išli po mladu divojku,
Ovo groblje nije ovdi bilo;
Ovo groblje sad se sagradilo.“
Pozna Ive vezenu maramu,
I poznaje nože okovane,
Što je Ive Jeli darovao.
Tad je Ive svatim’ besidio:
„Bora vami, kićeni svatovi!
Kad mi nije Jeline divojke,
Neka nije ni mene junaka!“ —
I uzimlje nože od pojasa,
I udara sebe u srdašce.
Kako se je lako udario,
Mrtav junak crnoj zemlji pada.
Prije smrti svatim’ besidio:

„Da vam bora, kićeni svatovi!
Zajedno nam groblje iskopajte,
A kroz groblje ruke sastavljajte!
Povrh glave jelu usadite,
Udno nogû vodu navratite!
S desne strane jabuke zelene,
S live strane ružicu rumenu!
Tko j' umoran, neka hlad hladuje,
Tko je gladan, nek jabuke grize,
Tko je žedan, neka vode pije,
Tko je mladjan, nek ružice bere,
Sve u spomen momka i divojke!"

Mihovio Pavlinović, II., br. 427. *Šibenik.*

80.

Bolji je dragi od roda.

Kad Kauri Livno porobiše,
U njem mrvu blaga zarobiše,
Mrvu blaga, ali j' plemenito:
Lipu kćercu age Atlagića,
Nećakinju Durajbegovića,
A ljubovcu paše bosanskoga;
Ufati je Senjanin Juriša.
Moli mu se mlajahna divojka:
„Pusti mene, Senjanin Juriša!
Još ti ne ću ni do mora dojti;
Za namom te[1]) tri otkupa dojti:
Jedan otkup od babajka moga,
Od babajka age Atlagića;
Drugi otkup od ujca mojega,
Ujca moga Durajbegovića;
Treti otkup od dragoga moga,
Dragog moga, paše bosanskoga!"

[1]) *za mnom će.*

Jošće mlada biše u riječi,
Al joj mladoj jedna knjiga dojde
Od babajka age Atlagića:
„Kćerko moja, ne ufaj se u me!
I moji su dvori porobljeni,
Pusto j' moje odnešeno blago."
Ali mladoj druga knjiga dojde
Od ujaka Durajbegovića:
„Dite moje, ne ufaj se u me!
Kauri mi dvore porobiše,
Odnesoše i srebro i zlato."
Cvili, plače mlajahna divojka,
Da će biti u Senju robinja.
Ali mladoj treta knjiga dojde,
I uz knjigu tri tovara blaga
Od dragoga, paše bosanskoga:
„Otkupuj se, moja dušo draga!"
Divojka je mlada govorila:
„Mili Bože, čuda velikoga,
Teško meni po rodu mojemu!
Da nij' meni dragoga mojega,
Ja bim bila u Senju robinja!"

Antun Mažuranić, br. 9. *Iz Novog Vinodolskog u Hrv. Primorju.*

81.

Čiji prsten, onog i djevojka.

Tri putnika putom putovala,
Susrela ih lijepa djevojka.
Jedan veli: moja je djevojka,
Drugi veli: nije, već je moja,
Treći veli: nije, već je moja!
Počeše je darom darivati;
Jedan daje stotinu dukata,

Drugi daje sorguč[1]) od bisera,
Kod trećeg se ništa ne prigodi[2]),
Da bi mogo curu darivati;
Nego skine zlatni prsten s ruke,
Pa ga curi na prst ustaknuo.
Ne mogli se mladi nasuliti[3]),
Kom će od njih djevojka dopasti.
Oni idju na sud pred kadiju:
„Sudi nama, na sudu kadija,
Sudi pravo, tako bio zdravo!
Nemoj krivo, živ ti sinak bio!“
Pita njiha na sudu kadija:
„Što je koji toj djevojci dao?“
Lijep Pero najpr'je progovara:
„Jedan dao stotinu dukata,
Drugi dao sorguč od bisera;
Kod mene se ništa ne prigodi,
Da bih mogo curu darivati;
Nego skinem zlatni prsten s ruke,
Pa ga na prst djevojci nataknem.“
Njima veli na sudu kadija:
„Ja ću vama l'jepo odsuditi:
Dukati se od milosti daju,
Sorguči se po peškišu[4]) daju,
Prstenje se djevojkama daje;
Čiji prsten, onog i djevojka.“
Ode jedan kući kukajući,
Ode drugi suze l'jevajući,
Ode Pero, odvede djevojku.

Mato Boškić, br. 90. *Iz Sarajeva, od Mare Pamić.*

[1]) *umjetni cvijet* [2]) *nije se ništa našlo* [3]) *pogoditi se* [4]) *na dar.*

82.

Olivka i čoban.

Žito žela Olivka divojka
Zlatnom rukom, a srebrnim srpom.
Kad je bilo oko pola dana,
Zapivala Olivka divojka:
„Tko bi meni snopje povezao,
Dala bi mu lice obljubiti;
Tko bi meni vodice donio,
Dala bi mu moje oči crne;
A tko bi mi hladak načinio,
Ja bi mlada s njime hladovala.“
Ona misli, nitko je ne sluša,
Al ju sluša ovčar od ovaca.
Rogozom je snopje povezao,
Od lijeske hladak načinio,
I donio hladjene vodice,
Pa besidi Olivki divojki:
„Daj, divojko, što si obećala!“
Al divojka polukava bila,
Pak se ona mudro izgovara:
„Id' otale, mladi čobanine!
Ako si mi snopje povezao,
Po strnju su tvoje ovce pasle;
Ako si mi vodice donio,
I ti si se hladne napojio;
Ako si mi hladak načinio,
I ti si se pod njim odmorio.“

Luka Ilić Oriovčanin, I., br. 194. *Iz Velike kraj Požege.*

83.

Delija-djevojka.

Soko bira, gdje će naći mira.
Ne će soko na brdo visoko,
Već on želi na čador bijeli.
Pod čadorom delija-djevojka;
Pivo pije, ni brige joj nije,
Pjesmu pjeva kao poljska ševa.
Otud idju dva pašića mlada,
Pa pitaju deliju-djevojku:
„Ko je tebe piti naučio,
Ko li piti, a ko li pjevati?"
Progovara delija-djevojka:
„Što pitate, dva pašića mlada,
Što pitate, da vam pravo kažem:
Dženetić me piti naučio,
A Dedagić tanko zap'jevati."
Kad odoše dva pašića mlada,
Osta sama delija-djevojka,
Pa nastavi piti i pjevati
Do akšama i crnoga mraka.
Soko pita deliju-djevojku:
„Dokle misliš piti i pjevati?"
Odgovara delija-djevojka:
„Moj sokole, moje sivo perje!
Ako Meho i Osman-beg dodju,
Ja ću s njima piti i pjevati
Sve do zore i bijela dana."

S. R. Bašagić, br. 63. *Iz Sarajeva.*

84.

Same k njemu pod šator dohode!

Tužbu čine Bosanke djevojke,
Jadnu tužbu na goremu sudu;
Tužile se paši bosanskomu:
„Sudi pravdu, dragi gospodare!
Ne smijemo ni na vodu hodit
Od mladoga Omer-Begovića,
Neg šaljemo naše stare majke;
Jutrom pojdu, a večerom dojdu;
Kada sjedu, dignut se ne mogu
Od starosti i umora teška."
Kad je paša tužbu razumio,
Tad Omera zove pred koljena,
Sv'jetli mu je paša govorio:
„A, prokleti Omer-begoviću!
Tuže mi se Bosanke djevojke,
Na te tešku tužbu podignule,
Da ne sm'jedu ni na vodu hodit,
A od tebe, Omer-Begovića,
Neg da šalju svoje stare majke;
Jutrom pojdu, a večerom dojdu;
Kada sjedu, dignut se ne mogu
Od starosti i umora teška.
Ja ću tvoju okinuti glavu."
Govori mu Omer-Begoviću:
„Sv'jetli, pašo, dragi gospodare!
Ja ću tebi po istini kazat,
Kako pravo, tako bio zdravo:
Same k meni pod šator dohode."
Tada mu je paša govorio:
„A, prokleti Omer-Begoviću!
Kad mi tako po istini kažeš,
Da ti same pod šator dohode,

Ti ih ljubi, bog te ne ubio!
Te li ne ćeš, zemlja te ubila,
Kad ti same pod šator dohode!"
Teško raji na turskomu sudu!

Baldo Glavić, str. 4439. *Kazivala Marija Peš, udovica od 70 godina s otoka Mljeta, a slušala od nekog Hercegovca.*

85.

Mare pase paune.

onu bandu[1]) Šibenika
Šiben trava do kojena[2]),
Pasla Mara dva pauna
I četiri paunića.
Svaki danak l'jepa Mare
Od pauna perje krade,
I šaje hi Mlecim' doli.
Po dukat hi prodavala,
Pavlu konja kupovala,
Pavlu konja i sokola.
Za to Mari niko ne zna,
Neg najmladja sestra svoja.
S njom se Mare zavadila,
Ona majci povidjela:
„Ali ne znaš, majko moja,
Što ti čini Mare tvoja?
Svaki danak, majko moja,
Od pauna pero krade,
I šaje hi Mlecim' doli.
Po dukat hi prodavala,
Kupovala Pavlu konja,
Pavlu konja i sokola."
Kad to čuje Mari majka,
Ona Mari govorila:

[1]) *s one strane* [2]) *do koljena.*

„Je l' istina, Mare moja,
Što govori sestra tvoja?" —
— „„Nij' istina, majko moja,
Što govori sestra moja.""

Vice Palunko, br. 206. *S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko.*

86.

Djevojačkim kudiocima.

ano rani kićena divojka
Prije zore i žarkoga sunca;
Rano rani i Bogu se moli:
„Daj mi, Bože, oči sokolove
I bijela krila labudova,
I zeleno perje paunovo,
Da priletim priko Nevesinja,
Da izletim navrh poglednika,
Da ja vidim svoga sudjenika!"
Bog joj dade oči sokolove,
I bijela krila labudova,
I zeleno perje paunovo,
I prileti priko Nevesinja,
I izleti navrh poglednika,
Ona gleda svoga sudjenika.
Kod njeg side do tri kudjenika:
Jedni vele: „sȁna i drimljiva."
Drugi vele: „neljupka je roda."
Treći vele: „ljuta kano guja."
Ljuto kune kićena divojka:
„Ah, neka vas, moji kudjenici!
Koji veli: sana i drimljiva,
Nejmo sanka do Jurjeva danka!
Koji veli: neljupka je roda,
Ne ljubio od srca poroda!
Koji veli: ljuta kano guja,

Guja mu se na srcu savila!
Na srcu mu zimu zimovala
O Jurjevu gn'jezdo zametnula!
U pô ljeta ptiće izvodila,
Ljute ptiće: šarene gujiće!"

Iz ostavštine bosanskih klerika u Djakovu od god. 1850., III., br. 11. — *Bosna.*

87.

Bosilje na prodaju.

ijala Mare bosije;
Ur'jetko ga je sijala,
Učesto jom je poniklo.
Tudar prodje mladi Ivo,
L'jepom Mari govorio:
„Bog pomogo, l'jepa Mare,
Je l' ti bosij na prodaji?"
Ivu Mare govorila:
„Dobar došo, mladi Ivo,
Mladi Ivo, kapetane!
Bosij mi je na prodaji."
Ivo Mari govorio:
„Dušo moja, l'jepa Mare!
Koliko ti planta[1]) svaka?"
Govori mu l'jepa Mare:
„Mladi Ivo, kapetane!
Svaka planta bos'jokova,
Svaka planta dukat zlata."
Ivo Mari govorio:
„Dušo moja, l'jepa Mare!
Bosij beri, dušo moja,
Ti ga nosi u gjemije!"
Kad to čula l'jepa Mare,
Bosij bere l'jepa Mare,
I nosi ga u gjemiju.

[1]) *stručak, jedan cvijet (planta, tal.)*

Kad vidio mladi Ivo
L'jepu Maru u gjemiji,
Od kraja se odr'ješili,
Niz to more zajedrili,
I odveli l'jepe Mare.
Kad vidjela l'jepa Mare,
Teško Mare procmililа,
Mladu Ivu govorila:
„Mladi Ivo, kapetane!
Pusti mene l'jepe Mare!
Na dar tebi sve bosije!"
Ivo Mari govorio:
„Nemoj cmilit, dušo Mare!
Ja sam Ivo, tvoje drago,
A mrnari mladi svati!"

Vice Palunko. br. 189., — *S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko, kasnije udata za Murata.*

88.

Marino pravdanje.

ajka Maru priko mora zvala:
„Jesi l', Mare, svu svilu oprala?" —
— „„N'jesam, majko, jošter ni počela."" —
— „Kučko, Mare, da što si činila?" —
— „„Pokraj mora sitnu ružu brala;
Nabrala sam skuca i rukavca,
Savila sam tri zelena v'jenca."" —
— „Kučko, Mare, komu si ih dala?" —
— „„Jednoga sam sebi ostavila,
Drugoga sam momu bratu dala,
Trećega sam niz more puštala,
Ovako sam njemu govorila:
Plovi, plovi, moj zeleni v'jenče!
Plovi plovom do Gjurgjeve majke!

Ti ga reci, moj zeleni v'jenče,
Neka ženi Gjurgja sina svoga,
Gjurgja svoga sina jedinoga!
Ako li ga oženiti ne će,
Sama ću joj na dvor došetati;
Nek ne reče, da sam nametnica!
Nametnici magla prid očima,
Meni mladoj tri žarka sunašca.““

Baldo Glavić. sr. 4462. *Kazivao Luko Murat, a čuo od mladosti Lučke na Šipanu.*

89.

Razborita ljuba.

vi se drúge izmala ljubile,
Zajedno su na vodu hodile,
I zajedno rombosil gojile.
Drúga mi je drúgi govorila:
„Drûgo moja, ne hod' za Stipana!
U Stipana gradi negradjeni,
U Stipana sadi nesadjeni,
U Stipana braća neženjena,
U Stipana sestre neodane,
U Stipana hudovnica majka,
Ona će te umoriti mladu!“
Al je druga drugi govorila:
„Drugo moja, ne hud' mi Stipana!
Ako su mu gradi negradjeni,
Ja ću mu ih nagraditi mlada;
Ako su mu sadi nesadjeni,
Ja ću mu ih nasaditi mlada;
Ako su mu braća neženjena,
A ja imam dosta mojih sestar',
Ja ih hoću raženiti mlada;

Ako su mu sestre neodane,
A ja imam dosta braće moje,
Ja ih hoću razudati mlada;
Ako mu je hudovnica majka,
Ja njoj hoću ugoditi mlada.“

Šime Ljubić, I., br. 15. *S otoka Hvara.*

90.

Kako će mlâda ugoditi rodu.

, zelena zeleniko!
Rano ti si procavćela!
— „N'jesam rano, br'jeme mi je;
Vile su me uzgojile,
Dvije sestre polomile,
Obe su se udomile;
Jedna pošla u Zagorje,
Druga ravno u Primorje.
Koja pošla u Zagorje,
Ta je rodu ugodila;
Koja pošla u Primorje,
Nije rodu ugodila,
Neg Zagorki knjigu piše:
„Zagorkinjo, sestro moja!
Ti si rodu ugodila,
Tvomu vojnu i djeveru,
Tvomu sekru i sekrvi,
A ja n'jesam, sestro moja!
Zagorkinjo, sestro moja,
Pošji[1]) meni l'jepa svjěta,
Da bi i ja, sestra tvoja,
Momu rodu ugodila.“
Sestra njome poručuje:
„Primorkinjo, sestro moja,

[1]) *pošlji, pošalji.*

Šajem tebi l'jepa svjeta:
Docna lezi, rano ustaj!
Dvor pometi, kosu 'pleti
I u dvore nosi vode;
Ti ćeš rodu ugoditi,
Tvomu vojnu i djeveru,
Tvomu sekru i sekrvi!"

Vice Palunko, br. 187.

S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko, kasnije udata za Murata.

91.

Darovi kćerke i pastorke.

Vesela je Alaj-begovica,
Gdje udaje kćerku i pastorku;
Kćerku daje u modre Latine,
A pastorku u b'jele Cernike;
Kćerku dari sa zelenom svilom,
A pastorku sa bijelim platnom.
Nije prošla ni godina dana,
Knjigu piše Alaj-begovica,
Knjigu piše u modre Latine:
„Prijo moja, Latinka gospojo!
Je li tebi za u volju snaša,
Je l' ti dosta dara donijela?"
Knjigu piše Latinka gospoja:
„Prijo moja, Alaj-begovice!
Jeste meni za u volju snaša,
Dosta mi je dara donijela,
Dosta dara od zelene svile,
Ali malo ćudi i pameti,"
Knjigu piše Alaj-begovica,
Knjigu piše u b'jele Cernike:
„Prijo moja, Cernička gospojo!
Je li tebi za u volju snaša?

Je li dosta dara donijela?"
Knjigu piše Cernička gospoja:
„Prijo moja, Alaj-begovice!
Jeste meni za u volju snaša;
Malo mi je dara donijela,
Malo dara od bijela platna,
Al je dosta ćudi i pameti."

Ante i Juraj Kušmiš, br. 70

Iz Roždanika u požeškoj županiji, od Kate Kulić.

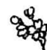
92.

Donijela mu djevojačko lice.

Srma trepti, zlato progovara;
Mehmed-beg se s Najlom razgovara:
„Hajde, Najlo, da te vodim dvoru!
Il ćeš baščom pokrivena boščom,
Il po danu u tahterevanu?
Il kaldrmom medju kadunama,
Il sokakom medju djeverima,
Ili noću pod mojim binjišom?"
Mehmed-begu Najla odgovara:
„Mehmed-beže, draži od očiju!
Stid je mene s tobom govoriti,
A kamo li pred tobom stajati.
Nit ću baščom pokrivena boščom,
Nit po danu u tahterevanu,
Ni kaldrmom medju kadunama,
Ni sokakom medju djeverima,
Već ću noću pod tvojim binjišom.
Alibeže, draži od očiju,
Reći će mi tvoja stara majka:
„„Nu djevojke, jedne nametnice!
Na moga se nametnula sina;
Niti mi je ruha donijela,
Ni begova roda darovala.""

Mehmed-beg je Najli govorio:
„A ti reci mojoj miloj majci:
Ako nisam ruha donijela,
Ni begova roda darovala,
Donesoh mu oči i obrve
I bijelo djevojačko lice;
Beg od mene više i ne traži."

S. R. Bašagić, br. 10. *Iz Sarajeva.*

93.

Na igri dobio djevojku.

Otkada su Mleci sagrajeni
I mletačka ukraj mora riva[1]),
Nij' lipšega dojidrilo driva[2]),
Što danaske tanana galija.
Jarbuli joj driva orihova,
A lantina driva čumbrisova,
Sartije joj od svile zelene,
Vesalca joj od suhoga zlata,
Za parona[3]) Paun joj divojka.
Gledao ju Ive Mlečanine,
I starici majci besidio:
„Ajd, starice, mila majko moja!
Otkada su Mleci sagrajeni,
I mletačka ukraj mora riva,
Nij' lipšega dojidrilo driva,
Što danaske tanana galija.
Jarbuli joj driva orihova,
A lantina driva čumbrisova.
Sartije joj od svile zelene,
Vesalca joj od suhoga zlata,
Za parona Paun joj divojka.
Hoš mi, majko, curu isprositi?
Ako li ju ne ćeš isprositi,

[1]) *riva, tal. obala* [2]) *drvo, brod* [3]) *padrone, tal gospodar.*

Ja ću pojti k rivi ukraj mora,
Bacit ću se va 'no sinje more,
Ter ću plivat curi na galije."
Kad to čuje Ivanova majka,
Milom sinku lipo besidila:
„Ah, moj Ive, moje drago dite!
Kako bih ti curu isprosila,
Kad ju nisam čula ni vidila!"
Kad to čuje Ive, dite mlado,
On 'no pojde k rivi ukraj mora,
Pa se baca va 'no sinje more,
Pa 'no pliva curi na galije.
Kad to vidi Paun dijevojka,
Ona kala[1]) malane kaiće[2])
Pa 'no penje Ivu na galiju.
Lipo ga je preobukla mlada,
Ma sve lipo u škrlet crljeni.
Kako ga je preobukla mlada,
Govorila Ivi Mlečaninu:
„Što si htio, Ive Mlečanine?"
Njojzi lipo Ive odgovara:
„Borom tebi, Paun dijevojko!
Imao sam sto žutih dukata,
Rado bi jih s tobom zaigrao."
Kad to čuje Paun dijevojka,
Ona meće drugih sto dukata.
Prvu igru, ku su zaigrali,
Dobi mlada sto žutih dukata;
Opet veli Ive Mlečanine:
„Ja imadem još pet sto dukata,
Rado bi jih s tobom zaigrao."
Opet meće Paun dijevojka,
Opet meće pet stotin' dukata.
Drugu igru, ku su zaigrali,
Opet dobi mlada parunica;
Opet veli Ive Mlečanine:
„Još imadem dvije hiljadice,
Rado bi je s tobom zaigrao."

[1]) *spušta prema tal. calare* [2]) *mali brodić, čamac.*

Al mu veli Paun dijevojka:
„Ja ne imam dvi hiljade blaga,
Al ja mećem sebe i galiju."
Tretu igru, ku su zaigrali,
Dobi Ive curu i galiju,
Prez pazara i prez trgovine,
Pa 'no pojdu k bilu dvoru svomu.
Veli Ivo staroj miloj majci:
„Oj, starice, mila majko moja!
Nije triba da mi curu prosiš;
Dobio sam curu i galiju
Prez pazara i prez trgovine."

Jakov Ćuka, br. 42. *Sa Debeloga Otoka, kazivala čobanica Matija Šešelja.*

94.

Pobježe lov i junaku i hrtu.

Jele boru poručuje:
„O javore, zelen bore!
L'jepo ti je ukraj vode,
Gdje djevojke kolo vode.
Jetim[1]) l'jepi hlad uživaš,
A zimin[2]) te sunce grije.
A ja jele sestra tvoja,
Jetim sunce pari mene,
A zimin ga i ne vidim;
Neg iz stabra[3]) voda teče,
Na vrhu mi biser radja.
Kunica mi vodu pije,
Djevojčica biser bere.
Tudar prodje mlad delija,
Vodi hrta i sokola;
Hrta pusti za kunicom,

[1]) *ljeti* [2]) *zimi* [3]) *stabla.*

Junak trči za djevojkom.
Na junaku teška muka;
Stala hi je gorom buka:
Hrtu bježi kuničica,
A junaku djevojčica."

Vice Palunko, br. 199. *S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko.*

95.

Da znaš, majko, kako kaur ljubi!

Platno b'jeli Ema Memagina
Na Dunavu u zlatnu legenu[1]);
Zagrnula uz ruke rukave,
A uz noge behar-ćiftijane[2]);
Razapela jelek[3]) na prsima,
Vide joj se prebijele dojke,
Kao mjesec kroz jelovo granje.
Gledao je Budimlija Ivo
Preko vode sa konja zelenka,
Gledao je, pa joj govorio:
„Spusti, Emo, niz ruke rukave,
A niz noge behar-ćiftijane!
Sapni, Emo, jelek na prsima,
Sapni puce, puknut će mi srce.
Jer ako ti tamo dodjem, Emo,
Čini mi se, da ti valjat ne će!"
Progovara Ema Memagina:
„Oj, bora mi, Budimlija Ivo!
Meni valja, i bolje će valjat.
Duboko je studeno Dunavo,
A ti, Ivo, plivat ne umiješ,
Ne bojim se, da ćeš amo doći."

[1]) *posuda za umivanje, legjen* [2]) *„behar" znači bijelo cvijeće po drveću u proljeće, a onda znači i samo bijele ćiftijani gaće* [3]) *ječerma, ženski plavetni zobun.*

Kad to čuje Budimlija Ivo,
On odsjede sa konja zelenka,
Pa zaronu u studen' Dunavo,
Pa on predje k Emi Memaginoj.
Uzima je po svilenu pasu,
Pa zaronu u studen' Dunavo,
I prepliva na drugu obalu.
Tu obuče svijetlo od'jelo,
I posjede bijesna zelenka,
Emu baci za se na konjica,
I on ode bijelu Budimu.
Za to čula l'jepe Eme majka,
Na koljenu knjigu nakitila:
„Emo, kćeri, ne bilo te majci!
Što ti ode bijelu Budimu
Za kaura, Budimliju Ivu,
Na sramotu roditelju svomu?
Zar si, Emo, lice odgojila,
Da ga ljube budimski kauri?“
Ema majci ljepše odgovara:
„Hajd ne luduj, moja mila majko!
Da je tebi znati i kušati,
Kako kaur plemenito ljubi,
Ti bi moga babu ostavila,
I pod starost za kaura pošla!“

Mato Boškić, br. 29. *Iz Sarajeva, od Mare Pamić*

96.

Kako Vlašić ljubi.

etnju šeta care i carica
Preko b'jela grada Carigrada,
Medju njima ćerca Sultanija.
Kada im je šetnja dodijala,
Oni pošli pod jelu zelenu,
I govori carica gospodja:
„Bože mili, na svemu ti hvala!

Visoka je ova jela vita!
Ko bi ovu jelu primetnuo,
Dala bih mu silnovito blago,
Sultaniju ćercu za ljubovcu“.
Kad to čuli paše i veziri,
Oni uzmu zlatna buzdohana,
Pa se meću jeli priko grana;
Ni jedan je primetnut ne može.
To gledalo iz gore čobanče,
Po imenu Vlašić momče mlado,
Pa ne može srcu odoljeti,
Nego sv'jetlu caru govorio:
„Sv'jetal care, dragi gospodare!
Daj ti meni zlatna buzdohana,
Da se mećem jeli priko grana!“
Kada ga je care razumio,
On mu dava zlatna buzdohana;
On se meće jeli priko grana,
Za tri druge jele primetnuo.
Kad vidjela mlada Sultanija,
Staru svoju proklinjala majku:
„A, prokleta, stara moja majko!
Što si mene za čobana dala?“
Stara joj je govorila majka:
„Ne kuni me, moje d'jete drago!
Babo ima silnovito blago,
Stavit će vas u Bosnu ponosnu;
On će bábu biti za vezira.“
Kada li je care razumio,
Dava njima silnovito blago,
I stavlja ga u Bosnu ponosnu,
Tu je caru bio za vezira.
Kad je bila godinica dana,
Sultaniji majka knjigu šalje:
„Sultanijo, moje d'jete drago,
Je l' ti Bosna zemlja omilila?“
Opet ona majci knjigu šalje:
„O, starice, mila moja majko!
Bosna mi je zemlja omilila;
Ugodan mi Vlašić momče mlado.

Da ti znadeš, moja stara majko,
A kakvi su Vlašići junaci,
Sve bi ćeri za Vlašiće dala,
I ti bi se stara priudala."

Baldo Glavić.

Kazivala Marija Peš, starica na Šipanu, a slušala od Nike Nikoline Beline iz Prožure.

97.

Marko hoće Šokicu.

Marko konja lovi
Pod brdom na vodi.
U Markova konja
Glava vijojlova,
Glava vijojlova,
Oči sokolove,
Krila labudova.
Car Marku govori:
„Marko, slugo moja!
Ajmo se m'jenjati
O konju tvojemu;
O konju tvojemu,
O dvoru mojemu.
Prida ću ti dati
Turkinju djevojku!"
Marko glavom kreće,
Da Turkinje ne će;
Turkinja je rasla
S Turci po grmaci'.
Car Marku govori:
„Marko, slugo moja!
Ajmo se m'jenjati
O konju tvojemu;
O konju tvojemu,
O dvoru mojemu.

Prida ću ti dati
Vlainju djevojku!"
Marko glavom kreće,
Da Vlainje ne će;
Vlainja je rasla
S Vlasi pod orasi.
Car Marku govori:
„Marko, slugo moja!
Ajmo se m'jenjati
O konju tvojemu;
O konju tvojemu,
O dvoru mojemu.
Prida ću ti dati
Šokicu djevojku!"
Marko glavom klima,
Da Šokicu prima;
Šokica je rasla
S njime kod ovaca.

Ante i Juraj Kušmiš, br. 20.

Iz Jazavice kod Rajića, od Karle Kovačević.

98.

Djevojka prevarila momka.

Ide Mare na vodicu,
Ivo za njom na konjicu,
L'jepoj Mari govorio:
„Dočekaj me, dušo Mare!
Imam s tobom govoriti." —
Govori mu l'jepa Mare:
„Ne mogu te dočekati;
U dvoru mi devet braće,
A deseti u djevojke,
U djevojke vjerenice,
Na prozoru majka moja;
Nego dodji dovečeri,

Nać' ćeš dvore pritvorene,
A pendžere otvorene."
S tez'jem[1]) Mare na vodicu,
On se Ivo dvoru vrati.
Kad dovečer večer bilo,
Mare dvore zatvorila
I pendžere svekolike,
Pa mi podje na večere.
Kad evo ti mlada Iva,
Stane dvore otvorati;
Tvrdo dvori zatvoreni.
Kad vidio mladi Ivo,
U bosio[2]) rukom krene,
Al bosio mirlis daje,
Mirlis stane po svem dvoru.
To je čula[3]) mlada Mare,
Pa je braću dozivala:
„Na noge se, braćo moja!
Prid dvorom vam mlad gusare."
Kad to čuju devet braće,
Na noge se poskočili,
B'jele dvore otvorili,
Mlada Iva uhitili,
Iva bace u tamnicu.

Vice Palunko, br. 207. *S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko.*

[1]) *s tim; pošto je to izrekla* [2]) *bosiljak* [3]) *osjetila.*

99.

Preljino uzdarje.

Šetalo se momče kroz Karlovac,
Trudno, žedno, željno djevojaka;
Lulu pije, u tamburu bije.
Tambura mu od suhoga zlata,
Žice su mu kosa djevojačka,
A terzijan pero paunovo.
Gledala ga s pendžera djevojka.
„Što me gledaš, lijepa djevojko?
Junak jesam, uzeti te ne ću,
Dok ne vidim b'jele ruke tvoje;
Znaš li presti i iglicom vesti?
Čuo jesam, da si tankoprelja,
Poslat ću ti jedno povjesamce,
Ti opredi gaće i košulju,
Što t' ostane, to u ruho metni,
Pa se hvali svojim drugaricam,
Da t' je dragi ruho sakupio!"
Djevojka mu bolje odgovara:
„Čula jesam i ljudi mi kažu,
Čula jesam, da si kujundžija;
Poslat ću ti tetrejiku zlatnu,
Pa mi sakuj taru i brdila,
I dva čunka, šezdeset čivija,
I ostalo, što je tari triba;
Što t' ostane, potkuj konja svoga,
Pa se hvali po selu junakom,
Da t' je draga konja potkovala!"

Luka Marjanović, br. 142. *Iz Gornje Krajine.*

100.

Šala za šalu.

Dva se grada naporedo grade,
Jedno Jajce, a drugo Jezerce;
U Jajcu je Jajčanine Ivo,
U Jezercu Jezerkinja Mara.
Knjigu piše Jajčanine Ivo,
Pa je šalje Jezerkinji Janji:
„Eto knjiga, Jezerkinjo Janjo!“
I posla joj misirsko povjesmo:
„Eto tebi misirsko povjesmo!
Napredi mi gaće i košulju,
I žut kavad, štono tebi valja!
Moja ti ga pleća izderala,
Jali moja, jali brata moga.“
  Kada Janji taka knjiga dodje,
Knjigu gleda Jezerkinja Janja.
Kada vidje, što joj knjiga kaže,
Mislila je, što će i kako će.
Pa dobavi divit i hartije,
Pa je Janja knjigu načinila.
Kad je Janja knjigu načinila,
U nju metnu pàru carevicu,
Pa na knjigu pečat udarila,
I Ivi je 'vako govorila:
„Eto knjiga, Ivo Jajčanine,
I eto ti para carevica.
Skuji meni od zlata stative,
I svu ormu, što stânu valjade.
Što priteče, Ivo Jajčanine,
Skuji sebi toke na prsima;
Moje ti ih ruke raskapčale,
Jali moje, jali seke moje!

Fra Mirko Šestić, II., br. 1. — *Pjevao uz tamburu Pavo Mikeljević iz Vareša u Bosni*

101.

Jagoda djevojka.

Rano rani na vodu Jagoda,
Za njon idje na konju vojvoda.
Gledala ga Jagodina majka,
Gledala ga, pa ga dozivala:
„Ne od' tamo, na konju vojvoda!
Na vodi je moja ćer Jagoda;
Jago moja luda i nejaka,
Od strava bi u gore pobigla,
A od stida u vodu skočila.“
  Besidi jon sa konja vojvoda:
„Od' otolen, Jagodina majko!
Nije Jago luda i nejaka;
Sinoć mi je na krilu prispala,
Žutin' kosan' ruke prižuljala.
Nisan moga' konja osedlati;
Ona mi ga osedlala mlada.
Nisan moga' pripasati ćordu,
Ona mi je pripasala mlada.“
  U ta doba Jagoda divojka,
Pa je stara dozivala majka:
„O Jagodo, moja ćeri draga,
Je l' istina, odnili te čavli?“ —
— „„Istina je, moja majko stara!
Kad si, majko, moje dobi bila,
Po devet si na noćcu ljubila,
A ja nisan, neg njega jedinog.
Divojka san; drago mi je bilo.““

Stjepan Banović, br. 4. — *Kazivala mu mati Ane Banović u Kotezima.*

102.

Čemu se nasmijala djevojka.

cara se Filde ćerca nadje,
Tako mlada, l'jepa i gizdava,
Da joj nije na daleku para,
S nikim sm'jeha ni govora ne će.
Žô to caru od Stambola bilo;
Kûpi care momke i djevojke,
Tu svakake igre iznosiše,
Da bi Filde s kime govorila,
Govorila, oli se smjejala.
Nit govori, nit se kijem smjeje.
Mnogo care obećuje blaga,
Da će dati devet konja blaga,
Da bi Filde s kijem govorila,
Govorila, ol' se nasmjejala.
  To se čudo podaleko čulo,
To se čulo do Madžara grada,
To začuo od Madžarâ bane,
Pa uhvati miša pokućara,
Uhvatio, pa ga osedlao,
Osedlao, pa ga oružao,
Odnese ga Stambolu bijelom.
  Vrag donese od Madžara bana!
U careve dvore ulazio,
I donio miša pokućara,
Osedlana, da i oružana,
Puštio ga Fildi u kamaru;
On osedlan i oružan bio,
Tako skače Fildi po kamari.
  Kada ga je Filde ugledala,
Grohotom se nasmjeje djevojka,
I počela govoriti mlada.
Dobi bane devet konja blaga.

Baldo Glavić, str. 4437. — *Kazivala Anica Begin, udovica od 70 godina, u Luci na Šipanu.*

103.

Dervišu bi toke salijevala.

san-aga na gradu sjedjaše,
Vjernu ljubu na krilu držaše:
„Vjerna ljubo, ljubavi ti naše!
Triput si se mlada udavala:
Prvi puta za Pašića Agu,
Drugi puta za Derviša Agu,
S kijem ti je najmilije bilo?"
— „„Kad me pitaš, pravo ću ti kazat.
U Pašića puno mâla[1]) ima,
Puno mâla, mâlo milovanja.
U Derviša ništa ne bijaše,
Nego jedna sedefli-tambura;
Malo mâla, puno milovanja.
Da mi reknu: eto ti Derviša,
Pašića bi muštuluka[2]) dala,
A dva sina u kurban[3]) zaklala,
Tebe, aga, za blago prodala,
Pa Dervišu toke sal'jevala.""
  Ražljuti se Ago Asan-aga,
Mahnu sabljom, ods'ječe joj glavu.
Leteći mu govorila glava:
„Volim s Dervom u zelenoj travi,
Nego s tobom na meku dušeku."

Fra Rafael Barišić, br. 11. — *Iz Sutjeske u Bosni, od Joze Aždajića.*

[1]) živadi i ostaloga blaga [2]) poklonila bi ga [3]) „kurban" je kod Muslimana obični ovan bez biljege, koji se kupuje i kolje, kad Muslimani isposte (završe ramazanski post). Svaki ga pravi Musliman mora okusiti, a cigani dobivaju od kurbana jetra i ponutricu.

104.

Ljubili je dva pašina sina.

Ali grmi, al se zemlja trese,
Al udara more u mramore,
Al se ori Velebit planina?
Niti grmi, nit se zemlja trese,
Već Kraljević svoju ljubu kara:
„Kučko jedna, a ne ljubo moja!
Ko je tebe ljubio u majke[1])?“
Ona njemu mlada odgovara:
„A na viru, mili gospodare!
Hoću tebi poviditi pravo,
Ko je mene ljubio u majke:
Ljubila me dva pašina sina,
Svaki mi je po kavad davao.
Ako li mi virovati ne ćeš,
Na ti ključe od sanduka moga,
Oba ćeš mi u sanduku naći.“
Kad je Marko riči razumio,
Trže ćordu, osiče joj glavu;
Leteći je govorila glava:
„Ovako se svakoj drugi zbilo,
Koja ljubi tudjina junaka,
A ne čeka pravog zaručnika.“

Ante Franjin Alačević, I., br. 117. *Makarsko Primorje.*

1) *dok si još bila kod matere.*

105.

Ne bi znao, tko te je rodio.

Igra kolo pod Gabelom ravnom,
Kolo vodi Nonkoviću Pere,
Uza nj igra udovica Ane.
Sve junake kolom nadigrala,
A divojke pismam natpivala.
Kruna joj se, sitni biser, trese,
Zlatni gjordan o kamenje mlati.
Tu prolazi Ago Hasan-ago;
Pod njim konjic kako bîla vila,
On na konju kako munja siva,
Sedlo mu je roga jelinjega,
Svitla uzda zuba zmijenoga.
Stade kolo gledajući agu,
A junaci pod Agom konjica,
Mladi Ago udovicu Anu.
Kad joj se je razgledao lica,
On je svojim crnoj zemlji pao.
Stade kolo rastavljati Agu,
A junaci pod Agom konjica.
Al se Ago rastavit ne dade,
Dok ne dodje udovica Ane.
Kad je došla udovica Ane,
Uz lišce mu zaušnicu dala:
„Ustan' gori, Ago Hasan-ago!
Tek si moje ugledao lišce,
Što si svojim crnoj zemlji pao?
Da mi vidiš ruke do ramena,
I da vidiš noge do kolina,
Ne bi znao, ko te je rodio,
Ni sa bilim mlikom zadojio!“

Ante Franjin Alačević, I., br 118. *Neretvanska Krajina.*

106.

Mara zapala Arapina.

Izvir-voda izvirala,
Zlatan sanduk iznosila,
U sanduku lipa Mara.
Govorila lipa Mara:
„Tko bi mene otvorio,
Ja bi njemu ljuba bila!“
Namiri se Šokče-momče,
Namiri se na kovače,
Pa on kuje zlatne ključe,
Da otvori lipu Maru;
Al ne može otvoriti.
Šokče-momče zaplakalo,
Lipa Mara zapjevala.
Izvir-voda izvirala,
Zlatan sanduk iznosila,
U sanduku lipa Mara.
Govorila lipa Mara:
„Tko bi mene otvorio,
Ja bi njemu ljuba bila!“
Namiri se Vlašče-momče,
Namiri se na kovače,
I on kuje zlatne ključe,
Da otvori lipu Maru;
Al ne može otvoriti.
Vlašče-momče zaplakalo,
Lipa Mara zapjevala.
Izvir-voda izvirala,
Zlatan sanduk iznosila,
U sanduku lipa Mara.
Govorila lipa Mara:
„Tko bi mene otvorio,
Ja bi njemu ljuba bila!“
Za to čuo Arapina,
Jedna božja odmetnina.
Namiri se na kovače,

Pa on kuje zlatne ključe,
I otvori lipu Maru.
Arapina zapjevala,
Lipa Mara zaplakala:
„A joj meni, moja majko,
Ne zapadoh Šokče-momče,
Ne zapadoh Vlašče-momče,
Već zapadoh Arapine
Jedne božje odmetnine!“

Matija Pajić, br. 32. *Iz Jajca.*

107.

Primorčica.

Primorčica konja jaše,
Srebrnom se ćordom paše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Na vodu se nadziraše,
Sama sobom govoraše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
„L'jepa ti sam Primorčica,
L'jepa ti sam djevojčica,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Još da imam crne oči,
Kako imam crne kose,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Vâs bih Mostar zamamila,
U Mostaru Alaj-bega,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
U Mostaru Alaj-bega,
Oli bega, ol mu brata.“
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Misli mlada Primorčica,
Da je niko to ne čuje,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Čuju sluge Alaj-bega,

K Alaj-begu potrčaše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Na dućan mu dohodiše,
Alaj-begu govoriše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
„Alaj-beže, gospodare!
Oli ne znaš, ol ne haješ?
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Primorčica konja jaše,
Srebrnom se ćordom paše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Na vodu se nadziraše,
Sama sobom govoraše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
L'jepa ti sam Primorčica,
L'jepa ti sam djevojčica,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Još da imam crne oči,
Kako imam crne kose,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Vas bih Mostar zamamila,
U Mostaru Alaj-bega,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
U Mostaru Alaj-bega,
Oli bega, oli brata."
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Kad to čuje Alaj-beže,
Slugama je govorio,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
„Sluge moje, poskočite!
Hladnu vodu okolite!
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Primorkinju uhitite,
Na mač kose izmjerite!
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Ako budu dulje mača,
Preda me je dovedite!
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Ako budu dulje mača,
Biti hoće ljuba moja.

Sjaj, mjeseče, sjaj!
Ako budu kraće mača,
Bit će ljûbi brata moga."
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Kada bega sluge čule,
Veselo mi poskočiše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Hladne vode okoliše,
Primorkinju uloviše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Primorkinju uloviše,
Na mač kose izmjeriše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Od Boga joj sreća bila,
Da su kose dulje mača,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Za ruku je uhvatiše,
Alaj-begu dovedoše,
Sjaj, mjeseče, sjaj!
Za nju se je oženio,
Bila ljubi Alaj-bega,
Sjaj, mjeseče, sjaj!

Baldo Melkov Glavić, str. 3986.

S otoka Šipana od Anice Begin, starice od 70 godina.

108.

Znade Marko, što je za djevojke.

zrasla je u Novi naranča,
Gojila je Novkinja djevojka;
Ljeti je je vodom pol'jevala,
A zimi je svilom zagrtala.
Boga moli Novkinja djevojka,
Da joj rodi žućena naranča;
Boga moli, umolila ga je,
Pa joj rodi žućena naranča,

Rodila joj tri žute naranče.
Stade mislit Novkinja djevojka,
Kome bi ih mlada darovala,
Sve mislila, dok je promislila.
Prvu šalje duždi od Mletaka,
A njoj dužda sjajno ogledalo.
Ma govori Novkinja djevojka:
„Mala hvala duždi od Mletaka!
Što će meni sjajno ogledalo?
I sama sam sjajno ogledalo."
Drugu šalje caru u Carigrad,
A njoj care tanenu gjemiju.
Ma govori Novkinja djevojka:
„Mala hvala caru u Carigrad!
Što će meni tanena gjemija?
N'jesam junak, da po moru plovim,
Neg djevojka, da u dvoru stojim!"
Treću šalje Kraljeviću Marku,
A njoj Marko konja i junaka.
Ma govori Novkinja djevojka:
„L'jepa hvala, Kraljeviću Marko!
Znade Marko, što je za djevojke."

Baldo Glavić, str. 4407.

Kazivao Gusto Agačić, slijepac-guslar od 50 god. na Šipanu. Pjesmu je čuo negdje u Bokama.

109,

Ženjeno i neženjeno.

Cv'jeće sadi Hurmija bosilje,
I pod vodu i nad vodu sama.
Što pod vodu, samo joj se prima[1]),
Što nad vodu, ona zalijeva.
Kad je Hurma odgojila cv'jeće,
Brzo njojzi tri glasa dodjoše;
Jedno glase: car će u bosilje,

[1]) *tlo, koje je bilo samo po sebi vlažno.*

Drugo glase: vezijer će s njime,
Treće glase: poznavat junake
Oženjene i neoženjene!
Prepala se Hurma materina,
Pa govori svojoj miloj majci:
„Ču li mene, moja mila majko!
A jadna ga posadila cv'jeće!
Ko će, majko, poznavat junake
Oženjene i neoženjene?"
A da veli Hurmijina majka:
„Nemoj mi se, Hurme, prepadati!
Ti ćeš lasno poznati junake;
Lasno ti je poznat oženjeno:
Tiho jaše konja golemoga,
Tiho jaše, a gleda preda se,
Baš kô da je iglu izgubio;
Crni su mu pomršeni brci,
Ka i svila u loša trgovca;
Crn mu perčin vóma[1]) podgorio,
Veoma je blijed u obrazu,
Kô da ga je hitila groznica.
Lasno ti je poznat neženjeno:
Plaho[2]) jaše konja golemoga,
Plaho jaše, gleda oko sebe,
Ne će l' gdjegod ugledati zlato,
Jal na vratim', jali na pendžeri'.
Crni su mu zapredeni brci
Ka i svila u šikli-kutiji;
Crn mu perčin bio vrat pokriva,
A vóma je rumen u obrazu,
Kô da pije vino bez prestanka."

Vice Palunko, br. 76.

Iz Ramnoga u Popovu polju hercegovačkom; kazivala Janje Vlahinić god. 1869.

[1]) *veòma* [2]) *žustro, brzo,*

110

Vragolasto momče.

Traži sinka ostarila majka
Sve od jutra do mrkloga mraka.
A kada je sinka nahodila,
Ovako je njemu govorila:
„Gdi si bio, drago dite moje?
Tebe traže age i spahije,
I ostale careve delije;
Da je vika u Turaka na te,
Bit će, sinko, naopako za te:
Da ne ima u majke divojke,
Kojoj nisi lice obljubio.“ —
— „„O starice, mila moja majko!
Ako ’š, majko, da ti pravo kažem,
Jučer podjoh u Vakufe gornje,
Ter susritoh gizdavu divojku
Baš u tisnu jednomu sokaku,
Pak mi zape kopča od terluka
Za njezinu kličku od čarapa.
Ja se prigoh, da ću odapeti,
Al mi zape kopča od rukava
Za njezinu struku od gjerdana.
Ja se maših, da ću odapeti,
Al mi zape prsten s ruke moje
Za mendžušu gizdave divojke.
I kad ništa ne pomože, majko,
Sastavismo brke i solufe,
Brke plave, a solufe vrane;
Njih se dvoje udariti more.
A, dokle je Kraljevića Marka,
Ja se, majko, ne bojim Turaka!““

Bartuo Grgić, II., br. 88. *Iz Jabuke na Cetini u Dalmaciji.*

111.

Utekoše momci med djevojke.

U Ivana Seljanina Ive
Polegla je bjelica šenica.
Zabrinu se Seljanine Ivo:
Tko će požet bjelicu šenicu?
Al govori Ivanova majka:
„Ne brini se, drago dite moje!
Već ti kupi moljbu žetalaca:
Sto momaka, dvista djevojaka,
Osamdeset mladih udovica!“
Ništ ne stade Seljanine Ivo,
Već on kupi moljbu žetalaca:
Sto momaka, dvista djevojaka,
Osamdeset mladih udovica.
Zabrinu se Seljanine Ivo:
Što će moljbi dati ručkovati?
Al govori Ivanova majka:
„Ne brini se, drago dite moje!
Djevojkama šekerne kolače,
Udovicam’ bijele pogače,
A junakom prove prosenice!“
Kad je bilo s večer o večeri,
Zabrinu se Seljanine Ivo:
Gdje će moljbi dati konakovat?
Al govori Ivanova majka:
„Ne brini se, drago dite moje!
Djevojkama na gornje čardake,
Udovice u doljnje sobice,
A junakom pod plot u koprive!“
Zabrinu se Seljanine Ivo:
Što će moljbi dati pokrivati?
Al govori Ivanova majka:
„Ne brini se, drago dite moje!
Djevojkama svilene jorgane,
Udovicam’ šarene ponjave,
A junakom ježeve kožice!“

Kad je bilo oko polak noći,
Ježak bode, kopriva se pali,
Usta zveka gornjih pendžerova,
Usta cika mladih djevojaka:
Utekoše momci med djevojke!

Mato Zdjelarević, II., br. 86. *Iz Sibinja.*

112.

Star i mlad delija.

Izvor-voda izvirala bistra, studena,
Čuvala je Dilber-Mara b'jela, rumena.
Otud ide star na konju, stara delija:
„Božja pomoć, Dilber-Maro, b'jela, rumena!
Pije li se izvor-voda bistra, studena?
Bere li se struk bosilja zimi zelena?
Ljubi li se Dilber-Mara b'jela, rumena?"
Govorila Dilber-Mara b'jela, rumena:
„Ne pije se izvor-voda bistra, studena;
Ne bere se struk bosilja zimi zelena;
Ne ljubi se Dilber-Mara, b'jela, rumena."
Otud ide mlad na konju, mlada delija:
„Božja pomoć, Dilber-Maro, b'jela, rumena!
Pije li se izvor-voda bistra, studena?
Bere li se struk bosilja zimi zelena?
Ljubi li se Dilber-Mara b'jela, rumena?"
Odgovara Dilber-Mara b'jela, rumena:
„Bora tebi, mlad na konju, mlada delijo!
Ako hoćeš piti vodu bistru, studenu,
U jutru je izvor-voda svaka studena;
Ako hoćeš struk bosilja, dodji do podne,
Jer u podne svaki cvijet dobro miriše;
Hoćeš ljubit Dilber-Maru, dodji do večer,
Jer u večer svaka draga sama uzdiše!"

Fran Milošević, bosanski klerik, br. 1. *Iz Kreševa u Hercegovini zapisano god. 1863.*

113.

Ja sam mlada kita cvijeta.

Daždic pade usrid jeta
Polij' Mari žardin cv'jeća,
L'jepe ruže i tratore.
Kad vidjela l'jepa Mare,
Cv'jet po cv'jetak izbirala,
I u kite savijala,
Zlatom hi je ovijala,
A biserom posipala,
I s kitom se razgovara:
„L'jepa ti si, kito cv'jeća!
Da ja znadem, mlada Mare,
Da će tebe mlad nositi,
Bȍje bi te nakitila;
A da znadem, mlada Mare,
Da će tebe star nositi,
Teško bi te izgrdjela,
Lȉkom bi te ovijala,
Crnom zemjom posipala!"
U to doba star na konju
Mladom Mari govorio:
„Bog pomogo, l'jepa Mare!
Može li mi kita biti
I ti, Mare, vjerenica?"
Govori mu l'jepa Mare:
„Hod' otole, star na konju!
Ne može ti kita biti,
Ni ja Mare vjerenica."
Starac prodje, a mlad dodje,
L'jepom Mari govorio:
„Bog pomogo, l'jepa Mare!
Može li mi kita biti,
I ti, Mare, vjerenica?"
Govori mu mlada Mare:
„Dobar došo, mlad na konju!

Što će kita, što li mita?
Ja sam Mare kita cvita,
Mlada tvoja vjerenica!"

Vice Palunko, br. 190. — *S otoka Šipana; kazivala mu sestra Kate Palunko, kasnije udata za Murata*

114.

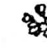
Ljubavni poziv.

Drago dragu poručuje: „Dodji do mene!
Svila sam ti v'jenac ruže, koja ne vene!
Dodji, dragi, u ponoća, kad mi majka spi!"
  Drago dragu odručuje: „Ne ću ni pedi[1]),
Imaš kucu lajavicu, kako ću ti doć'?
Ako dodjem, zalajat će, babo će ti čut." —
— „„Dat ću kuci komad kruha; dodji slobodno!""
— „Ne ću, ne ću, draga moja, ne ću zaisto!
Vrata su ti škripavica, kako ću ti doć'?
Ak' otvoriš, zaškripat će, majka će ti čut." —
— „„Ja ću vrata uljem zalit; dodji slobodno!""
— „Ne ću, ne ću, draga moja, ne ću nipošto!
U tebe je glušac-p'jevac, pa će zapjevat;
Ako dodjem, pa zapoje, babo će ti čut." —
— „„Dat ću p'jevcu kapu prosa; dodji slobodno!
Dodji, dragi, u ponoća, bába se ne boj!
Dodji, dragi, preko noći, kad on s majkom spi!
Dodji, dragi, kad ti drago, gospodar si ti!""
  Dodje dragi u ponoća, kad svi tvrdo spe;
Dočeka ga draga svoja, u dvor uvede.
Igrali se, grlili se blizu do zore;
Kad eto ti iznenada velje nezgode:
Uz policu, niz policu miši potrče!
Začula ih mala mâce s vrata od kuće,
Skoči mace plašit miše, lonce obori,
Padu lonci niz police, zlo se dogodi.

[1]) *ni koraka; talijanski: pede.*

Čula mati, pa se skoči, ide brez sv'jeće;
Pade baba, slomi nogu, eto nesreće.
Kuka baba, čuje djede, skoči s postelje;
Grede djede dizat babu, eto nevolje!
Tu nesreća još i veća sad se okoti;
Pade greda, ubi djeda, zlo se dogodi.
Kuka djedo, kuka bâbe, ko da pomogne?
Sluša dragi, pa s' prepade, hoć' da pobjegne.
Ne dade mu mlada moma, neg mu besjedi:
„Ne ćeš, dragi, poć' iz dvora moga ni pedi!
Što ćeš bježat, dragi mio, ol si kriv im ti?
Umr'je djedo, umr'je bâbe, ljubimo se mi!"

Baldo Glavić, str. 3992. — *Kazivala Anica Begin iz Luke na Šipanu, a naučila od nekog Dalmatinca.*

115.

Laž nad lažima.

Zelje bere aga Asanaga
U Mostaru ispod Sarajeva.
Zagleda ga momče ispod Beča
I uzima šaru pirlitanu[1]),
Naslanja je na bedem Budimu,
Na agi je nišan sastavio.
Puče puška i ostade pusta,
Vas se grade u pepeo stopi.
U zlo misto Asanagu zgodi:
U kolino medju oka oba!
Na dlane mu srce istirao;
Mrtav ago crnoj zemlji pade,
A živ ago svojoj kući dojde.
  Kod kuće mu i troje veselje:
Šetaju se pečene kokoši
Po aginoj gospodskoj palači;

[1]) *ukrašenu pušku.*

Babo mu se u bešici ljulja,
A majku mu svati dovedoše.
Doletiše dva hrta sadrta,
Potjeraše pečene kokoši.
Ne da ago pečenih kokoša,
Već dva hrta po palači ganja.
Zaplete se ago u brkove,
I otkide sa ramena glavu,
Kako pade, više ne ustade!

Mato Duić, br. 70. *Iz Bosne.*

116.

Malen vojno.

Zarekoh se, zatekoh se,
Da se ne ću udavati
Za junaka za malena.
Nastadoše zla vremena,
Udadoh se za malena.
Kad junaci skoka skaču,
Moj se mali natrag svali;
Kad junaci trešnje beru,
Moj se mali oblizuje.
Junaci se grôtom smiju,
A moj mali suze roni.
Poslah njega za kozama;
Svi kozari dojaviše[1]),
A moj mali izostade.
Uzeh prelo i vreteno,
Odoh njega potražiti.
Al ga nadjoh zaplakana,
Zaplakana, izmazana;
Izjele mu koze gaće.
Zamotah ga u pregaču,
Donesoh ga domu svomu.

[1]) *dotjeraše ih kući.*

Postavih ga na ognjište;
Dojde macan, ogrebe ga.
Pis, macane, zlo te snašlo,
Što mi cviliš drago moje!
Premjestih ga na policu,
Leteć oro potpazi ga.
Uja, uja, orletina!
Nije tvoja mrljetina,
Nego moja ljudetina!
Odnese ga u pandžama,
A ja mlada obudovih.

Mato Duić, br. 82. *Iz Bosne.*

117.

Pretila Primorka.

Kad se ženi Vlašić junak dobar
U Primorju s Primorkom divojkom;
Kad je bilo, da je vodi doma,
On joj stavja konja nejahana.
Prî neg mlada nogu podmetnula,
A pod njom se konjic podlomio
Od težine Primorke divojke.
Smislil se je Vlašić junak dobar,
Smislil se je, ča će učiniti;
On joj kuje kola od olova,
Pri' njih stavja dvanaste volova.
Kola puču, a volovi muču
Od težine Primorke divojke.
Kad su mladi na dvorove došli,
Na kuli su vrata devetera,
Ma kroz n'jedna ulisti ne mogla.
Smislil se je Vlašić junak dobar,
Smislil se je, ča će učiniti;
Počme vajat kulu na kantunu[1]),
Da bi mlada na žingov[2]) uligla.

[1]) *tal. cantone, ugao* [2]) *sabirač ne zna, što ova riječ zapravo znači. Prema onome, što mu je kazivačica rekla, moglo bi značiti: pobočke t. j bokom naprijed.*

Kad je bilo od večere vrime,
Išli jesu večer večerati:
Izila je do tri prošenice,
Svako biše od tri kvarte[1]) šenice,
I popila tri kondira vina,
I izila vola velikoga,
Još je svojem svekru govorila:
„Borme, svekru, lošo večerala!
Da je ovo u mile mi majke,
Ovo bi mi po večeri[2]) bilo."
Svekarv nevi svojoj govorio:
„Muči, neve, sutra ćemo boje[3]);
Ubit ćemo ovcu jalovicu,
Tebi, neve, samoj polovicu."
Kad je bilo noći o polnoći,
Počme vikat Vlašić junak dobar:
„Aoh meni, moja mila majko!
Ko je ovdi od roda mojega,
Ol od moga ol divojčinoga,
Poduši me noga divojčina."
Svak to čuje, svak poluge vuče,
A star svekarv staru gredetinu,
Da podignu nogu divojčinu.
Kad je bili osvanuo danak,
Svekarv nevi svojoj govorio:
„Pojdi, neve, čuvat vinograde!"
Ča je devet braće zakopalo,
To u uru neve pozobala,
Još je svojem svekru poručila:
„O moj svekru, moje dobro velo!
Ako ću ti čuvat vinograde,
Pošji[4]) meni na vinograd grožja!"
Svekarv nevi svojoj poručio:
„Pojdi, neve, otkle si i došla!
Nisi za me ni za sina moga!"

Petar Ružević, br. 35. *Iz Starigrada na otoku Hvaru.*

[1]) *tal. „quarta", mjerilo za žito od 22 litre* [2]) *zakuska poslije večere* [3]) *bolje* [4]) *pošlji, pošalji.*

118.

Ljubeći udovice učinio zadužbinu.

Kad umire sam-despota Gjurgje,
Nesta sunca za godinu dana,
A mjeseca za dv'je godinice,
A danice za pô godinice.
On boluje tri godine dana;
Od kosti mu meso otpadalo,
A iz kosti trava pronicala.
K njemu dodje starac igumane:
„Kaži gr'jehe, sam-despota Gjurgje!
Kaži gr'jehe i čini pokoru,
Ne bi l' umro, ol ti lakše bilo."
Kaže gr'jehe sam-despota Gjurgje:
Da j' ubio momka kod djevojke,
Da je pobri konjica odveo,
Da j' ljubio devet udovica,
Sve ih devet kúmâ vjenčanijeh.
Kad to čuo starac igumane,
On ovako Gjurgju govorio:
„Što s' ubio momka kod djevojke,
To si svoju utopio dušu;
Što si pobri konjica odveo,
Oli vrati, oli konja plati;
Što s' ljubio devet udovica,
To ka' da si crkvu načinio,
A i u nju kalež sakovao;
To su, Gjurgje, zadužbine prave."

Mih. Pavlinović, II., br. 1308. *Iz Bukovice u Dalmaciji.*

U drugoj Pavlinovićevoj pjesmi iz dalmatinske Bukovice (II., br. 1309), kad despot ispovjedi, da je ubio momka kod djevojke, odgovara kalugjer, da polovica ovoga grijeha pada na despotove roditelje, što ga nijesu oženili mlada, pa ne bi morao otimati djevojke od momaka. Radi grijeha, što ga je sagriješio obljubivši devet svojih vjenčanijeh kuma, — „tog se grijeha odastati ne će." A, što je bio stare roditelje:

S toga, Gjurgju, nestalo je sunca;
Nesta sunca za nedjelju dana,
A mjeseca za pô godinice,
A danice za godinu dana!

119.

Baba uvračala momče

Igra kolo na buništu,
Čula baba na ognjištu;
Iverom se počešljala,
Blatom kose namazala,
Ostrugom se opasala,
Grahom zube nakitila.
Ona ide k onom kolu,
Pa se hvata nuz 'no momče,
Nuz 'no momče mrkušasto.
Momče mrko babi mrsko,
Momče bîlo babi milo.
Al govori mlado momče:
„Id' otale, stara babo!"
Rasrdi se stara baba,
Ona ide u goricu,
Ona bere troje bilje:
Jedno bilje „primamilje",
Drugo bilje „sam-dokasa,
Treće bilje „od-ovamo"!
Koje bilje primamilje,
Ono bilje na dnu lonca!
Koje bilje sam-dokasa,
Ono bilje nȁ pô lonca;
Koje bilje od-ovamo,
Ono bilje na vrh lonca.
Kada zače lonac krčat,
Zače mlado momče trčat:
„Hvaljen Isus, draga dušo!"
Nasmija se stara baba:
„A ja nisam draga duša,
Veće sam ja stara baba."
Al govori mlado momče:
„Tȁ ti nisi stara baba,
Nego si ti duša draga!"

Mato Zdjelarević, II., br. 152. *Iz Sibinja.*

120.

Junak isplatio babu.

Leži junak u strani na travi,
Pokrio se maramom po glavi.
Otud ide mlada divojčica;
Posrnula, pala na junaka.
Misli junak, da je jarebica,
Kad onamo — mlada divojčica;
Ljubio je do stotinu puta.
Opet leže u strani na travi,
Pokrio se maramom po glavi.
Otud ide mlada udovica;
Posrnula, pala na junaka.
Misli junak, da je golubica,
Kad onamo — mlada udovica;
Ljubio je dvista trista puta.
Opet leže u strani na travi,
Pokrio se maramom po glavi.
Otud ide stara babetina;
Posrnula, pala na junaka.
Misli junak, da je vranetina,
Kad onamo — stara babetina;
On joj dade dvista trista šakâ.

Luka Marjanović, br. 148. *Iz Gornje Krajine*

121.

Gudeljeva baka.

Podigla se Gudeljeva baka,
Susrita je Kraljeviću Marko:
„Što to goniš na tovaru, bako?" —
— „„Evo, sinko, Kraljeviću Marko,
S jednu stranu kluko kanavine,
S drugu stranu kluko jarinice.""

Još govori Gudeljeva baka:
„Kud to idješ, Kraljeviću Marko?“ —
— „„Evo idjen, Gudeljeva bako,
Idjen, bako, isprositi zlato.““ —
— „Uzmi mene, Kraljeviću Marko!“ —
— „„Što s' se tako pogrčila, bako?““ —
— „Ovo san ti drvarica, Marko!“ —
— „„Što si tako krivozuba, bako?““ —
— „Ovo san ti mala ića[1]), Marko!“ —
— „„Što si tako krivoprsta, bako?““ —
— „Ovo san ti dobra prelja, Marko!“ —
— „„Što si tako krivonoga, bako?““ —
— „Ovo san ti brza 'oda, Marko!“ —
— „„Ajde k vragu, Gudeljeva bako!““
— „Ostaj zbogom, Kraljeviću Marko!
Prokleta ti, dušo, jaja bila,
Što ti koka priko lita nila!“

Stjepan Banović, br. 36. *Kazivala god. 1902. Ive Banović u Zaostrogu.*

122.

Čudan oklad.

ezla gaće tanahna Fatima,
Vezak vezla pod kulom tanahnom,
Na orlove i na sokolove,
Na pauke i na gorske vuke.
Na učkuru, gdje s' gaće vežuju,
Tu navezla dva sina pašina,
A povr' njih dva sokola siva.
Tuda prodje Durutović Meho
Na dorinu, konju od megdana.
Kadar vidi tanahnu Fatimu,
Meho Fati božju pomoć viče:
„Bog na pomoć, l'jepa moja Fate!

[1]) *izjelica.*

L'jepe li ti gaće vezeš, Fate!
Kaži meni, l'jepa moja Fate,
Jesu li ti gaće na prodaju?“
Ali Fate Mehu odgovara:
„Zdravo bio, Durutović Meho!
Kad me pitaš, pravo da ti kažem:
N'jesu moje gaće na prodaju,
Neg su moje gaće za okladâ:
Ko se može sa mnom okladiti,
I podobar oklad ostaviti,
Ja ću Fate gaće navezene;
Ko će moći prenoćit uza me
Brez micanja i brez obrtanja.“
Kad to čuje Durutović Meho,
On postavlja konja ispod sebe,
Iza pâsa svijetlo oružje,
A sa vrata sahata od zlata.
Sve to Meho tankoj Fati dava,
Fajka gaće navezene stavlja.
Ode Meho s Fajkom na čardake.
Kad se s njome na čardacim' nadje,
Bog to znade, jesu l' večerali,
Nego svlače sa sebe od'jelo,
Obojica u košuljam' tank'jem;
Prva Fajka u dušeke ode.
Ukraj nje se položio Meho;
Mehu mile gaće navezene,
L'jepoj Fajci ledja okrenuo;
Nit se miče, niti sobom tiče,
Nego spava kô i studen kamen.
Kad je noći neko doba bilo,
Al se Fajci u san nije dalo;
U nju silne buhe udarile[1]),
Sve se vrće i sobom koprće,
Sve se miče i u Meha tiče,
Pa mu Fajka i na uho viče:
„Ali spavaš, u zô čas ti bilo!
Ali žališ vilu konja tvoga?
Ne bih ti ga bog-zna ni uzela!

[1]) *uznemirila se.*

Ali žališ oružje svijetlo?
N'jesam junak, da pašem oružje.
Ali žališ od zlata sahata,
Ali misliš, da sam pašalija,
Da mi sahat visi oko vrata?"
Muči Meho, kako da ne čuje.
Al se Fajci mirovat ne dade,
Neg se miče i u Meha tiče,
I na uho opet njemu viče:
„Ali spavaš, zô sanak zaspao!
Gdje ti ruka, da bi usahnula!
Što ne grliš grlo negrljeno,
Što ne ljubiš lice neljubljeno?
A ne žali postav od okladâ!
Nek ti na dar gaće navezene!"
Meho sluša, kako da ne sluša,
Meho haje za to i ne haje,
Žali konja i oružje sv'jetlo,
S druge strane od zlata sahata,
S treće strane gaće navezene,
Pa se Meho ni da krene ne će.
On Fatimi ne vjeruje tankoj,
Nego mirno c'jelu nojcu prodje.
A kad sutra jutro osvanulo,
Ustaje se Meho i Fajkula.
Meho podbi gaće navezene,
Odnese ih zdravo i veselo;
Osta tanka na kuli djevojka,
Ona mlada teško nevesela!

Baldo Glavić, str. 4311.

Kazivala Anica Begin iz Luke na Šipanu, a slušala je od Šćepana Ozimice Šipanjca.

123.

Ciganski lijek za bolnu kadunu.

Star se ženi efendi-kadija
Mladom kadom od dvades' godina,
Kad se káda kraj kadije nadje,
Do brzo joj nije mio bio,
Pa se kada pokajala mlada;
Stade radit da starca pogubi.
A on starac kadu milovao,
I za nju bi oba oka dao.
Mlada kada drugoga iznadje,
A za starca ne će ni da znade,
Nego leže u meke dušeke,
Brez nevolje bolesna se kaže.
Starac srca puno milostiva,
Pa je pita, šta će učiniti,
Koga želi privesti u dvore:
Jal medika[1]), jali bajalicu?
Mlada kada njemu lagovala:
„Starče ago, efendi-kadija!
U dvor b'jeli ne vodi nikoga,
Ni medika niti bajalicu!
Šta će medik, šta će bajalica?
Bajalice kučke lajavice,
A medici naši prevarnici;
One baju, dok im ludi daju,
Ovi l'ječe, da sebe izl'ječe
Od nemile od boli gladinje,
A za nas im briga nikakova!
Nego starče, efendi-kadija,
Da ti podješ za gore na vode,
Da bi hladne vodice donio;
Da s' umijem i vode napijem,
Čini mi se, da ću preboljeti."

[1]) *liječnika, tal. medico.*

A da vidiš efendi-kadije!
Svoju kadu odviše miluje;
Bio bi joj oči poklonio,
Gdje li ne bi vodice donio!
Pa prihiti v'jedro okovano,
Uputi se, da ide na vode.
Od dvora se odmaknuo largo,
Kad evo mu nenadana drûga
Prama njemu nasred puta druma,
Pravo glavom momak ciganine,
Gdjeno vuče vreću ćumurine[1])!
Reče cigo: „Kuda ideš, starče?“
Reče starac: „Za goru na vodu.
Pobolje se stopànica[2]) moja,
Pa ću don'jet vode iza gore,
Eda bi joj štogod bilo bolje!“
Govori mu monče ciganine:
„Vrat' se, starče, a ne gubi glave!
To li podješ za goru na vodu,
A hvati te mrkla sutorina
Blizu gore ukraj hladne vode,
Izać' će ti iz gore zvjerenje,
Zaklat će te u zô čas za tebe!
Neg se vrati, i poslušaj mene!
Ne boluje stòpanica tvoja,
Nego ona iznadje drugoga;
Zato te je na vodu poslala,
Da te gorsko izjede zvjerenje.
Pa ćeš vidjet, kada dvoru dodješ,
Da ćeš naći uza nju drugoga.
Kad dodjemo blizu dvora tvoga,
Izvalit ću ovo ćumurine,
A u vreću uvalit ću tebe,
Pitat konak u tvoje ljubovce,
Da me gdjegod pusti u ognjište.
Pa ćeš vidjet ti tvoju ljubovcu,
Šta će zborit, šta li će govorit!“
Kad to čuje efendi-kadija,
A što kaže crni ciganine

[1]) ugljen [2]) drugarica.

Ispod one vreće ćumurine,
S njime se je na se[1]) uzvrnuo.
Kad dodjoše blizu dvora b'jela,
Da ko vidi crna ciganina,
Gdje iz vreće ćumur izvadio,
U vreću je starca uvalio,
Pa on ode na vrata od dvora,
A na vrátu tegli vrećetinu;
Pa zadrma na vratima alkom.
A kâde se sa pendžera glasi;
Dobar večer njojzi nazivao:
„Večer dobar, od dvora gospodjo!
Bi li mene na konak primila,
I uz mene moju vrećetinu,
Baš ako ćeš u ognjište tvoje?“
Srećan bio crni ciganine,
Gdjeno kâde sadje niz skaline.
Na dvoru je otvorila vrata,
I ovako njemu besjedila:
„Hoću bolan, crni ciganine!
Primit ću te u svoje ognjište.“
Udje cigo, nosi vrećetinu,
A u vreći efendi-kadiju.
Blizu vrátâ skine vreću s vrâta,
Noge svio, blizu vatre sio,
Pa se grije i na brke smije,
I s kadijom tiho razgovara.
A kad kâde vèčerâ lijepo,
Evo ti je kuli niz skaline
U ognjište k crnom ciganinu;
Stade kâde, pa njega navadja:
„Da-nu momak, crni ciganine!
Jesi l' kader[2]) uz gusle pjevati?
Da-nu bolan, popjevaj malahno!“
Govori joj crni ciganine:
„Kader jesam i umijem pjevat,
Al si bogme u dvoru ovome
Ti večeras gospodja banica;

[1]) natrag se povratio [2]) kádar, podoban, fähig, im Stande.

Red bi bio, da prva zapjevaš.
Kad ti prva, i ja ću za tobom!“
Kad ga mlada razumjela kada,
Zapjevala, te je govorila:
„Da ti kažem, momak ciganine,
Pjesmu moju, što ću zapjevati!
Ja imala vojna i nevojna!
Poslala ga za goru na vodu,
Da mi hladne donese vodice.
Al evo je nojca preklopila;
Nema moga vojna i nevojna.
Sâm Bog znade, hoće li i doći.
Ako vojno dodje, ol' ne dodje,
Eto tamo, sve mi jedno biva;
Ja za njega ništa i ne hajem,
Er ja imam vojna i drugoga;
Starca hranim, gdje i pašče britvu[1]).“
Kad to čuje monče ciganine,
Javorove gusle prihitio,
Pa zapjeva pjesmu na cigansku:
„A čuješ li, vrećetino moja,
Što govori bolesnica tvoja?
Pa izadji, vrećetino moja,
Tebe čeka bolesnica tvoja.
A prihvati drenovaču moju,
Pa izl'ječi bolesnicu tvoju!“
Kad to čuje efendi-kadija,
Iz vreće se na noge skočio,
Pa uzimlje tešku drenovaču,
Stade biti bolesnicu svoju,
Da joj bolnu izl'ječi nevolju.
Liječi je efendi-kadija,
A drži je momak ciganine.
L'ječeći je starac s' umorio,
Toljagom joj rebra prebrojio.
Tad pokupi ćumur ciganine;
Daruje ga efendi-kadija,
Dade njemu stotinu cekina:
„Na ti, cigo, pa se napi' vina!“

[1]) *valja da: „Do starca mi je stalo kao paščetu do britve“.*

Primi pare crni ciganine,
Al on vreće ostaviti ne će,
Nego ćumur na se naprtio,
Pa besjedi efendi-kadiji:
„Hvala tebi, dobar gospodare!
Eto sam te l'ječit naučio,
Pa ti l'ječi, a l'jeka ne štedi,
Samo gledaj, da tebe ne l'ječe!“

Baldo Glavić, str. 3869.

Kazivala Anica Begin u Luci na Šipanu, a naučila od Šćepana Ozimice, takodjer Šipanjca.

